

03
2023

ISSN 1508-0641

NOWA CURRENDA

ENDDA

Miesięcznik
komorników sądowych

NDDA
NOWA
CURRENDA
OWA

NOWA CURRENDA

Miesięcznik
komorników sądowych

Redaktor naczelny: **prof. ALK dr hab. Joanna Studzińska**

Redaktor prowadzący: Magdalena Kirska-Okuniewska

Redakcja językowa: Magdalena Kirska-Okuniewska

Projekt okładki: Karol Szczawiński

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Uprzejmie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesienie na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do wprowadzania zmian w nadesłanych tekstach.

Stali współpracownicy:

Agnieszka Żelazna

Mateusz Sztandur

dr Monika Ged

dr Joanna Szachta

dr Grzegorz Kamieński

Wydawca:

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

tel.: 58 550 38 75, 58 550 38 76

e-mail: nowa.currenda@currenda.pl

www.sklep.currenda.pl

czytelnia.currenda.pl

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1508-0641

Spis treści

Od redakcji 6

ZMIANY W PRAWIE

Nowelizacja art. 1050 k.p.c.
jako przykład prywatyzacji prawa 10

DR GRZEGORZ KAMIENSKI

TEMAT NUMERU

Prawidłowy opisu przedmiotu egzekucji
a realizacja praw nabywcy licytacyjnego .. 26

DR MONIKA GED

ORZECZNICTWO

Przegląd orzecznictwa 45

MATEUSZ SZTANDUR

Okiem praktyka orzecznika 57

OPRAC. ANNA GOŁĘBIEWSKA

SZKOLENIA, KONFERENCJE

Informatyzacja postępowania
egzekucyjnego 65

MATEUSZ SZTANDUR

Dług, moralność, antysemityzm
i trochę żartów 78

TOMASZ CHOJNACKI

Szanowni Państwo,

szybkie tempo życia i dynamika zmian znajdują odzwierciedlenie w legislacji. Duża liczba uchwalonych w ostatnim czasie poprawek i nowelizacji wymaga trzymania ręki na pulsie, ale przede wszystkim właściwej wykładni i utrwalenia w praktyce. Dziewiątego marca 2023 r. została uchwalona ustawa nowelizująca kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 2023 poz. 614). Poza licznymi zmianami dotyczącymi przebiegu postępowania cywilnego – takimi jak uelastycznienie postępowania przygotowawczego, uporządkowanie instytucji zażalenia czy dodanie nowego postępowania odrębnego w sprawach o ochronę konsumentów (co omówimy dla Państwa w następnym wydaniu) – ustawodawca zatroszczył się o wiele zmian z zakresu postępowania egzekucyjnego. Dotyczą one badania przedawnienia przez komornika, skargi na czynności komornika, zażalenia w postępowaniu egzekucyjnym oraz licytacji elektronicznej.

Mamy dla Państwa „świeżynkę”: opracowanie poświęcone jednej z kontrowersyjnych zmian w k.p.c. Do art. 1050 k.p.c. dodano § 4 w brzmieniu: „Jeżeli w sprawach o naruszenie dóbr osobistych dłużnik nie składa oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, pomimo wyznaczenia terminu do jego złożenia i zagrożenia mu grzywną, sąd wymierzy dłużnikowi grzywnę do piętnastu tysięcy złotych i nakaże zamieszczenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt dłużnika ogłoszenia odpowiadającego treści wymaganego oświadczenia i we właściwej dla niego formie”. Dr Grzegorz Kamieński z Akademii Nauk Stosowanych Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu omawia nowelizację art. 1050 k.p.c., określając ją mianem przykładu prywatyzacji prawa. Oceniając krytycznie dokonane zmiany ustawowe, autor wskazał, że możliwość uzyskania satysfakcjonującego rozstrzygnięcia przez osobę, której dobra osobiste naruszono, nie jest definitywnie zamknięta i jest uzależniona od wykładni, jakiej będą dokonywać sądy orzekające w konkretnej sprawie.

A my, jak zwykle, uwzględniamy także inne bardzo interesujące, a jednocześnie wymagające wypowiedzi i ujednoczenia praktyki tematy. Dr Monika Ged w artykule *Prawidłowy opis przedmiotu egzekucji a realizacja praw nabywcy* wskazuje, że egzekucja z nieruchomości jest jednym ze sposobów jej prowadzenia, jednocześnie najbardziej czasochłonnym oraz składającym się z kilku etapów (stadiów). Pożądanym skutkiem egzekucji z nieruchomości jest jej sprzedaż, czyli uzyskanie sumy pieniężnej, która w dalszej kolejności ma służyć zaspokojeniu roszczeń wierzyciela. Pierwotny charakter nabycia egzekucyjnego nieruchomości i innych składników majątku dłużnika, do których odpowiednio stosuje

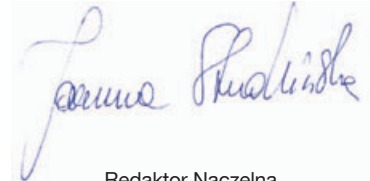
Fot. Bogusława Guzowska

się przepisy o egzekucji z nieruchomości, nie wyłącza jednak obowiązku rzetelnego i prawidłowego oznaczenia przez organ egzekucyjny przedmiotu egzekucji. Z tych względów autorka zwraca uwagę na kwestie prawidłowego oznaczenia przedmiotu egzekucji oraz konsekwencji związanych z uchybieniami w związku z tym popełnianymi.

Niewątpliwie dla planowanych i realizowanych zmian znaczenie miało wydarzenie, które odbyło się 17 marca 2023 r. na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Relację z konferencji naukowej „Informatyzacja postępowania egzekucyjnego – problemy praktyczne” przygotował dla Państwa nasz stały autor Mateusz Sztandur. W obszernym materiale uwzględnił on najistotniejsze tezy ciekawych wystąpień. Natomiast w przeglądzie orzecznictwa opisał on wyrok Sądu Najwyższego o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, orzeczenie dotyczące obciążenia wierzyciela opłatą oraz postanowienie SR dla Łodzi-Widzewa w Łodzi w sprawie opłaty w kontekście zgonu dłużnika. W drugiej stałej rubryce – Okiem praktyka orzecznika – referendarz sądowy Anna Gołębiowska przedstawiła orzeczenie z omówieniem dotyczące kosztów postępowania w razie upadku tytułu wykonawczego w kontekście przepisu art. 30 ustawy o kosztach komorniczych.

Nasz komornik książkowy Tomasz Chojnacki zaserwował nam kolejną perłę literacko-komorniczą. Dla dodania animuszu przygotował opracowanie zatytułowane *Dług, moralność, antysemityzm i trochę żartów*, w którym zwrócił uwagę m.in., na to że w postępowaniu egzekucyjnym ani pozycja dłużnika, ani wierzyciela nie jest „moralnie oczywista”.

Zapraszamy do lektury!

Redaktor Naczelna

Już w sklepie Currenda!

www.sklep.currenda.pl

Umorzenie sądowego postępowania egzekucyjnego

Podstawy i skutki

redakcja naukowa

Andrzej Grzegorz Harla

OSRODEK NAUKOWO-SZKOLENIOWY
PRZY KRAJOWEJ RADZIE KADROWEJ

CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Już w sklepie Currendy!

www.sklep.currenda.pl

Egzekucja sądowa z wynagrodzenia za pracę

Grzegorz Kamieński

PRACTICA

 CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Nowelizacja art. 1050 k.p.c. jako przykład prywatyzacji prawa

DR GRZEGORZ KAMIŃSKI

Akademia Nauk Stosowanych
Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu

Nowelizacją ustawy z 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, w art. 1050 k.p.c.¹ dodany został § 4 w brzmieniu: „Jeżeli w sprawach o naruszenie dóbr osobistych dłużnik nie składa oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, pomimo wyznaczenia terminu do jego złożenia i zagrożenia mu grzywną, sąd wymierzy dłużnikowi grzywnę do piętnastu tysięcy złotych i nakaże zamieszczenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt dłużnika ogłoszenia odpowiadającego treści wymaganego oświadczenia i we właściwej dla niego formie. Przepisów art. 1052 i art. 1053 nie stosuje się. Zamieszczenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym ogłoszenia, o którym mowa w zdaniu pierwszym, skutkuje – w objętym ogłoszeniem zakresie – wygaśnięciem roszczenia stwierdzonego tytułem wykonawczym.

Egzekucja czynności niezastępowalnej w doktrynie i orzecznictwie (art. 1050 k.p.c.)

Egzekucja sądowa to przymusowe wykonanie i urzeczywistnienie praw lub obowiązków cywilno-prawnych (prawa cywilnego materialnego). Jest elementem postępowania egzekucyjnego, które ma na celu spełnienie świadczeń przysługujących wierzycielowi od dłużnika, a odbywa się przy zastosowaniu przez państwowe organy egzekucyjne środków przymusu.

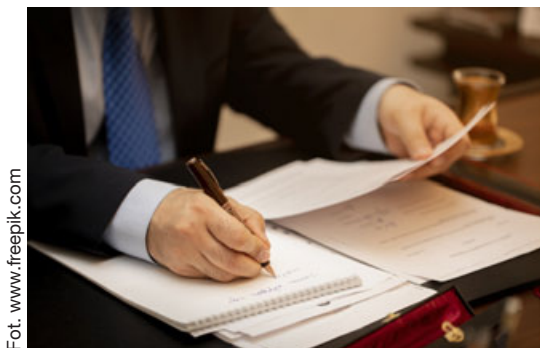
Prowadzenie egzekucji świadczeń niepieniężnych związanych z doprowadzeniem do przymusowego wykonania przez dłużnika czynności, których za dłużnika nie może wykonać zastępczo inny podmiot, wiąże się z podejmowaniem czynności egzekucyjnych w celu wymuszenia na dłużniku określonego działania, zaniechania lub znoszenia². „W przypadku tego rodzaju obowiązków dłużnika, których inna osoba za dłużnika nie może wykonać, a ich wykonanie zależy wyłącznie od woli dłużnika, osiągnięcie celu procesu będzie możliwe dopiero w przypadku wszczęcia postępowania egzekucyjnego celem wymuszenia zachowania się dłużnika w sposób określony w tytule egzekucyjnym. Tego rodzaju zachowanie dłużnika, zależne od jego woli, którego nie może spełnić za dłużnika inny podmiot, określa się mianem czynności niezastępowalnych”³.

Pojęcie „czynności niezastępowalnych” nie jest jednolicie pojmowane w doktrynie. A. Żurowicz podaje, że czynność mająca charakter czynności niezastępowalnej, ma następujące cechy:

- 1) polega na działaniu, zaniechaniu lub znoszeniu;
- 2) jest ściśle związana z dłużnikiem;
- 3) ma charakter zindywidualizowany, czasem twórczy;
- 4) nie może, ze względu na swoją specyfikę, zostać wykonana przez inną osobę w zastępstwie dłużnika;
- 5) jest zależna od woli dłużnika, w tym sensie, że jeśli nie ma przeszkód natury fizycznej lub prawnej, od niego wyłącznie zależy jej wykonanie;
- 6) nie jest wykonywana, choć wierzyciel dopełnił obowiązków związanych z dostarczeniem materiałów lub środków pieniężnych na wykonanie czynności⁴.

W ocenie I. Gil pod pojęciem czynności niezastępowalnych należy rozumieć czynności o charakterze twórczym, zindywidualizowanym, a więc tego rodzaju czynności, które ze względu na umiejętności, wiedzę i doświadczenie może wykonać jedynie dłużnik, co powoduje, iż specyfika czynności „niezastępowalnych” wiąże się z bezwzględnie indywidualnym charakterem osoby dłużnika, która ma tego rodzaju czynność wykonać⁵.

Z kolei I. Kunicki definiuje czynność niezastępowalną w następujący sposób: „Inna osoba nie może wykonać czynności za dłużnika, jeżeli jej wykonanie jest uzależnione od osobistych uzdolnień, wiedzy lub umiejętności dłużnika (tzw. czynność niezastępowalna). Dotyczy to także czynności, której wykonanie przez inną osobę spowodowałoby uszczerbek dla jej znaczenia gospodarczego lub wartości. Również szczególna sytuacja faktyczna lub prawna, w jakiej znajduje się dłużnik, może powodować, że inna osoba nie może wykonać za niego danej czynności”⁶.

Fot. www.freepik.com

K. Flaga-Gieruszyńska uznaje zaś, że do takich czynności zaliczamy wyłącznie te, które może wykonać jedynie dłużnik ze względu na swoje umiejętności i kwalifikacje itp., które dla wierzyciela odgrywają kluczową rolę⁷. W podobnym tonie wypowiada się M. Łochowski, uznając, że z czynnością niezastępowalną mamy do czynienia wówczas, gdy charakter świadczenia jest ściśle powiązany z osobą dłużnika, tj. zależy np. od indywidualnych umiejętności dłużnika lub tylko od jego woli⁸.

W judykaturze przyjęto, że przepis art. 1050 k.p.c. przewidujący egzekucję przez wymuszenie od dłużnika wykonania określonej czynności, której inna osoba za niego wykonać nie może, dotyczy wyłącznie czynności (*facere*), a nie wydania rzeczy (*dare*)⁹.

Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 7 maja 2013 r., I ACa 1335/12, przyjął, że w wypadku, gdy świadczenie polega na opublikowaniu w prasie tekstu przeprosin, nie zaś

ich odczytaniu albo podpisaniu bezpośrednio przez dłużnika, przy egzekucji takiego świadczenia stosuje się art. 1049 k.p.c., nie zaś art. 1050 k.p.c. Takie świadczenie ma charakter zastępowalny. Nieuprawniony jest natomiast pogląd dopuszczający możliwość uwzględnienia żądania o upoważnienie powoda do zastępczego wykonania tego rodzaju świadczenia w wyroku uwzględniającym powództwo, w szczególności oparte na art. 24 k.c. Gdyby taki wniosek miał wynikać z art. 1049 k.p.c., przepis ten straciłby swoje znaczenie. Egzekucja takiego świadczenia nie byłaby potrzebna, ucierpiałby także interes dłużników, który został uwzględniony w kolejności czynności przewidzianych w powołanym przepisie, zanim bowiem właściwy sąd rejonowy upoważni wierzyciela do zastępczego wykonania świadczenia, ma obowiązek wyznaczyć dłużnikowi termin na dobrowolne spełnienie świadczenia, które musi być wykonalne nie tylko w dacie skierowania

przez wierzyciela wniosku o przeprowadzenie egzekucji z art. 1049 k.p.c., ale już w momencie wystąpienia przez wierzyciela o nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi zobowiązującego dłużnika do wykonania czynności zastępowalnej¹⁰.

EGZEKUCJA CZYNNOŚCI NIEZASTĘPOWALNEJ, O KTÓREJ MOWA W ART. 1050 K.P.C., MOŻE OBEJMOWAĆ KILKA STADIÓW, WSZCZYNANYCH NA SKUTEK ODREBNYCH WNIOSKÓW WIERZYCIELA.

W wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 30 października 2012 r., I ACa 485/12, dostrzeżono, że interes pokrzywdzonego na ogół przemawia za tym, żeby ogłoszenie o treści wyroku uznać za czynność „zastępowalną”; chodzi o to, żeby ukazało się ono jak najszybciej i stanowiło surogat oświadczenia złożonego przez samego naruszcyciela. Jest to sytuacja zupełnie odmienna od tej, gdy już w pozwie powód domaga się upoważnienia go do działania w imieniu pozwanego celem usunięcia skutków naruszenia. Powództwo w popieranym ostatecznie kształcie nie mogło być uwzględnione z uwagi na jego sposób sformułowania. Nie ma żadnych przesłanek do przyjęcia, że pozwany nie wykonałby nałożonego przez sąd obowiązku, lub aby wyrok (w razie uwzględnienia powództwa) nie nadawałby się do wykonania w drodze egzekucji sądowej¹¹.

Natomiast Sąd Najwyższy w wyroku z 23 maja 2013 r., I CSK 531/12, uznał, że „Wprawdzie uregulowana w art. 480 k.c. instytucja wykonania zastępczego ma zastosowanie w stosunkach zobowiązaniowych, to jednak zasadnie dopuszcza się możliwość

jej odpowiedniego zastosowania do obowiązków wynikających z prawa rzeczowego. Ochrona dóbr osobistych ma podobny, bezwzględny (skuteczny *erga omnes*) charakter. Odpowiednie zastosowanie do niej instytucji wykonania zastępczego już na etapie merytorycznego rozstrzygnięcia o obowiązku złożenia odpowiedniego aktu przeproszenia przyczynia się do szybkiego, a tym samym realnego zniweczenia skutków dokonanego naruszenia¹².

Egzekucja czynności niezastępowalnej, o której mowa w art. 1050 k.p.c., może obejmować kilka stadiów, wszczynanych na skutek odrębnych wniosków wierzyciela. Pierwsze stadium, wszczęte na wniosek, rozpoczyna się od wysłuchania stron i kończy, w razie pozytywnego rozpoznania wniosku, wydaniem postanowienia o wyznaczeniu dłużnikowi terminu do wykonania czynności z zagrożeniem grzywną na wypadek niewykonania czynności w terminie. Drugie stadium egzekucji rozpoczyna kolejny wniosek wierzyciela, zgłoszony po bezskutecznym upływie terminu do wykonania czynności przez dłużnika z żądaniem nałożenia na dłużnika grzywny oraz jednoczesnym wyznaczeniem nowego terminu do wykonania czynności i zagrożeniem grzywną. Stadium to kończy się – w sytuacji uznania wniosku za zasadny – wydaniem postanowienia nakładającego na dłużnika grzywnę w zagrożonej poprzednio wysokości, którą sąd zamienia na areszt zgodnie z art. 1053 § 1 k.p.c. W postanowieniu tym sąd jednocześnie wyznacza nowy termin do wykonania czynności z zagrożeniem grzywną w wysokości surowszej od poprzedniej¹³.

Egzekucja czynności zastępowalnej w doktrynie i orzecznictwie (art. 1049 k.p.c.)

Czynnościami zastępowalnymi są tego rodzaju czynności, które bez uszczerbku dla

interesu wierzyciela może wykonać nie tylko dłużnik, lecz także inna osoba trzecia, a więc do uznania konkretnej czynności za „zastępowanie” w rozumieniu prawa procesowego (art. 1049 k.p.c.) nie jest konieczne, aby możliwe było dokonanie jej przez osobę inną niż dłużnik¹⁴. U. Moszczyńska dostrzega jednak, że przy ustalaniu, czy danego rodzaju czynność, którą ma wykonać dłużnik, stanowi czynność zastępowalną czy niezastępowalną, podstawowym kryterium powinno być stwierdzenie, czy w danym przypadku czynność taką może wykonać inna osoba w zastępstwie dłużnika, albowiem w odniesieniu do czynności zastępowalnych nie jest istotne, kto dokona danej czynności, gdyż dla wierzyciela jest istotny jedynie rezultat tej czynności¹⁵. Czynność zastępowalna nie ma cech, które indywidualizowałyby daną czynność, wymagającą umiejętności, które posiada wyłącznie dłużnik. Specyfika czynności zastępowalnych polega na tym, że czynności takie może wyko-

”
**CZYNNOŚĆ ZASTĘPOWALNA
 NIE MA CECH, KTÓRE
 INDYWIDUALIZOWAŁYBY DANĄ
 CZYNNOŚĆ, WYMAGAJĄCĄ
 UMIEJĘTNOŚCI, KTÓRE POSIADA
 WYŁĄCZNIE DŁUŻNIK.**

nać dowolna osoba (oczywiście posiadająca faktyczne lub prawne możliwości), jeżeli zostanie osiągnięty ten sam cel oraz taki sam efekt społeczno-gospodarczy jak w przypadku, gdyby czynność wykonywał dłużnik¹⁶.

Z kolei K. Flaga-Gieruszyńska prezentuje pogląd, że art. 1049 k.p.c. odnosi się do przypadku, gdy dłużnik nie wykonuje czynności, która nie ma charakteru osobistego, ponieważ może jej dokonać również osoba trzecia¹⁷. „Dotyczy to np. czynności, które wymagają

określonych kwalifikacji i umiejętności, ale na tyle powszechnych, że nie musi ich dokonywać ktoś o niepowtarzalnych umiejętnościach (nawożenie, obsianie pola, zwykłe prace remontowo-budowlane itp.), a więc tzw. czynności zastępowalnych. Stąd też art. 1049 § 1 k.p.c. nie znajduje zastosowania do świadczenia rzeczy oznaczonych co do tożsamości, których zasadniczą cechą jest niepowtarzalność niepozwalająca na ich zastąpienie przez inne¹⁸.

Słusznie przyjmuje się, że gestorem postępowania egzekucyjnego jest wierzyciel, a sąd, co do zasady, związany jest jego wnioskiem, wybór trybu egzekucji roszczenia o usunięcie skutków naruszenia dóbr osobistych należy pozostawić w gestii wierzyciela. „To bowiem wierzyciel, nie sąd, może najlepiej ocenić, czy wykonanie zasądzonej czynności w trybie art. 1049 k.p.c. odbiera mu element osobistej satysfakcji, poczucia sprawiedliwości, upokorzenia naruszonego, czy też zależy mu wyłącznie na usunięciu skutków nadszarpniętego wizerunku w oczach osób trzecich, bez odwoływania się do pożądanego stanu emocjonalnego dłużnika¹⁹”.

W judykaturze wskazano, iż do uznania konkretnej czynności za „zastępowalną” w rozumieniu prawa procesowego nie jest konieczne, aby możliwe było jej dokonanie przez osobę inną niż dłużnik, zaś przypisując danej czynności charakter zastępowalny, należy

przede wszystkim zwrócić uwagę na prawny bądź gospodarczy interes wierzyciela²⁰.

Z kolei Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z 9 lutego 2017 r., I ACa 884/16, uznał, że art. 1049 § 1 k.p.c. poza zapewnieniem wierzycielowi prawa do zastępczego wykonania na koszt dłużnika nałożonego nań w tytule egzekucyjnym obowiązku, którego ten nie wykonał w wyznaczonym terminie, nie daje podstaw do kontroli wyboru przez dłużnika metody rektyfikacji przez Sąd, jako organ egzekucyjny (art. 759 k.p.c.), który nie ocenia zasadności dokonanego w tytule egzekucyjnym rozstrzygnięcia (art. 804 k.p.c.)²¹.

W orzecznictwie wyrażono również zapatrywanie, iż treścią wyroku, jaki zostanie wydany w wyniku uwzględnienia powództwa opartego na przepisie art. 480 k.c., będzie możliwość doprowadzenia własnym działaniem do wykonania zobowiązania. W związku z tym powództwo zmierzające do uzyskania umocowania do wykonania zastępczego bez wątplenia obejmuje roszczenie o charakterze niepieniężnym. Z uwagi na niepieniężny charakter roszczenia zabezpieczenie wniosku powinno nastąpić według zasady określonej w art. 755 k.p.c. Wierzyciel, który w postępowaniu sądowym otrzymał upoważnienie do wykonania czynności na koszt dłużnika, może na podstawie art. 1049 § 1 k.p.c. żądać przyznania mu przez sąd sumy potrzebnej do wykonania tej czynności i taki kształt może przybrać akcja zapobiegawcza wierzyciela²².

Dopuszczalne jest wydanie przez sąd wyroku, w którym zobowiązał dłużnika do wykonania czynności i jednocześnie, na wypadek jej niewykonania, upoważnił wierzyciela do jej zastępczego wykonania na koszt dłużnika²³.

Egzekucja czynności zastępowalnej zasadniczo składa się z dwóch etapów. Pierwszy z nich to wezwanie dłużnika przez sąd do dobrowolnego wykonania czynności w oznaczonym terminie, drugi natomiast obejmuje umocowanie wierzyciela

Fot. www.freepik.com

do wykonania czynności na koszt dłużnika i ewentualne przyznanie potrzebnej na ten cel kwoty. W doktrynie przyjęto, że pierwszy etap obligatoryjnie musi poprzedzać drugi, natomiast drugi nie musi następować po pierwszym, zaś wymienione fazy przebiegają na podstawie odrębnych postanowień sądu²⁴. Nie ma ograniczenia co do liczby wydanych postanowień w drugiej fazie; dotyczy to szczególnie sytuacji, w których np. postanowienie nie obejmowało równoczesnego umocowania wierzyciela oraz przyznania mu niezbędnej kwoty lub gdy okazała się ona niewystarczająca²⁵.

Nowelizacja art. 1050 § 4 k.p.c.

Uzasadniając konieczność dodania do ustawy procesowej art. 1050 § 4 k.p.c., projektodawcy przywołali pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale z 28 czerwca 2006 r. w sprawie III CZP 23/06, w której to uchwale Sąd Najwyższy zmienił całkowicie dotychczasową linię orzecznictwa i doktrynalną odnoszącą się do problemu usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych przez złożenie oświadczenia o określonej treści i w określonej formie, wskazującą, iż wykonanie wyroku nakazującego usunięcie skutków naruszenia dobra osobistego przez złożenie oświadczenia o odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie odbywa się na podstawie art. 1050 k.p.c., bowiem jest to czynność niezastępowalna²⁶. Sąd Najwyższy w przywołanej uchwale przyjął jednak, że obowiązek usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych, polegający na złożeniu przez dłużnika oświadczenia odpowiedniej treści w formie ogłoszenia, podlega egzekucji na podstawie art. 1049 k.p.c.²⁷

Sąd Najwyższy, uzasadniając przywołaną uchwałę, podkreślił, że u podłoża twierdzenia, że czynność, o której mowa, jest „niezastępowalna”, leży jej bezwzględnie osobisty charakter; zachowanie polegające na złoże-

DOPUSZCZALNE JEST WYDANIE PRZEZ SĄD WYROKU, W KTÓRYM ZOBOWIĄZAŁ DŁUŻNIKA DO WYKONANIA CZYNNOŚCI I JEDNOCZEŚNIE, NA WYPADEK JEJ NIEWYKONANIA, UPOWAŻNIŁ WIERZycIELA DO JEJ ZASTĘPCZEGO WYKONANIA NA KOSZT DŁUŻNIKA.

niu przeprosin lub wyrażeniu ubolewania jest ściśle związane ze stanem emocjonalnym dłużnika i jego uczuciami, zazwyczaj uczuciem żalu i współczucia²⁸. „Z punktu widzenia psychologii teza ta ma charakter niepodważalny, w aspekcie jurydycznym traci jednak swą doniosłość, gdyż z punktu widzenia prawnego istotą przeprosin (wyrażenia ubolewania) jest w omawianym wypadku przede wszystkim skorygowanie obrazu osoby dotkniętej naruszeniem dobra osobistego – najczęściej czci lub dobrego imienia – w oczach opinii publicznej lub innych osób. Głównym celem osoby dotkniętej naruszeniem nie jest wywołanie u naruszcyciela odruchów ekspiacji, lecz to, aby informacja o korzystnym dla niej wyroku dotarła do jak najszerszego kręgu osób, które – na podstawie zachowań dłużnika uznanych przez sąd za naruszające dobra osobiste – mogły ukształtować sobie fałszywy wizerunek pokrzywdzonego. Mówiąc inaczej, podstawowym celem prawnym związanym z aktem przeproszenia (ubolewania) jest zniweczenie skutków dokonanego naruszenia, a nie uzyskanie satysfakcji, co w drodze przymusu sądowego lub egzekucyjnego i tak przeważnie nie jest możliwe”²⁹. W ocenie Sądu Najwyższego, oczekiwanie, że zmuszenie naruszcyciela, pod rygorem egzekucji, do odpowiedniego zachowania

wywoła w nim pozytywną reakcję afektywną jest bezzasadne, przy czym pamiętać należy, że jeżeli sprawca naruszenia dojdzie – pod wpływem przeprowadzonego postępowania, wydanego wyroku oraz uzasadnienia – do przekonania, iż pokrzywdzonemu należy się zadośćuczynienie, to rozstrzygany problem egzekucyjny w ogóle nie powstanie³⁰. Jednocześnie zaś złożenie aktu ubolewania nie powoduje, że dochodzi do rzeczywistych, emocjonalnie motywowanych przeprosin, a zazwyczaj wyłącznie do formalnego aktu publikacji oświadczenia obejmującego ich treść³¹. „Mimo to – z punktu widzenia prawa procesowego – wyrok traktuje się jako wykonany, co zapewne wynika również z faktu, że prawo nie może swoimi sankcjami wnikać tak daleko w psychikę człowieka, aby zmuszać go do określonych uczuć lub przeżyć”³².

W głosie do analizowanej uchwały K. Knoppek zauważył, że uchwała stanowi odwrót od

dotychczasowych, zgodnych w doktrynie poglądów, według których klasycznym przykładem czynności niezastępowalnej, wymuszanej w postępowaniu egzekucyjnym na dłużniku w drodze grzywien przymuszających, jest właśnie publiczne ogłoszenie oświadczenia o odpowiedniej treści i odpowiedniej formie³³. Autor ten uznał, że złożenie oświadczenia nakazanego dłużnikowi przez sąd w oparciu o art. 24 k.c. stanowi jednak tego rodzaju obowiązek, że nikt inny nie może go za dłużnika wykonać – z uwagi na treść funkcjonalnie pochodzącą od dłużnika, zaś sama fizyczna możliwość wykonania tej czynności przez wierzyciela nie oznacza w żadnym razie, że na tej podstawie obowiązek nałożony wyrokiem uznać można za czynność zastępowalną. Obowiązek dłużnika ma tu charakter zdecydowanie osobisty i wierzyciel nie może go w tym zakresie wyręczyć³⁴. „Dla zwiększenia skuteczności

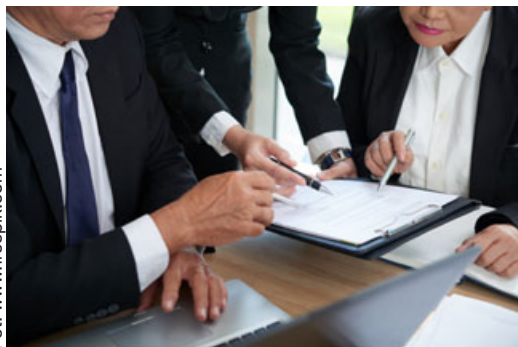
egzekucji czynności niezastępowalnych należałoby zwiększyć górną granicę grzywien wymierzanych w celu przymuszenia – ze 100 000 zł do 1 000 000 zł (art. 1052 k.p.c.)³⁵.

Całkowitym niezrozumieniem poglądów K. Knoppka jest przyjęcie przez projektodawców, że „Propozycja legislacyjna zmiany w art. 1050 k.p.c. polegająca na dodaniu jednostki redakcyjnej w postaci § 4 w brzmieniu zaproponowanym w projekcie, wychodzi naprzeciw temu postulatowi, bowiem zakłada zarówno podjęcie próby przymuszenia dłużnika grzywną do poddaniu się rozstrzygnięciu, jak i element odpowiadający pojęciu podania treści rozstrzygnięcia do publicznej wiadomości, bez ograniczeń w zakresie powielania oświadczenia publikowanego w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Sąd, na koszt dłużnika, nakaze więc zamieszczenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym ogłoszenia odpowiadającego treści wymaganego oświadczenia i we właściwej dla niego formie, jednocześnie przez wysokość grzywny w kwocie do 15 000 zł zachowa kontrolę nad dolegliwością represji związanej z egzekucyjnym przymuszeniem do określonego zachowania, w którym nikt dłużnika wyręczyć nie może. Podkreślić należy, że projektowany przepis zawiera regulację szczególną, gdyż odnosi się rodzajowo do spraw o naruszenie dóbr osobistych. Zmiany w § 4 *in fine* mają natomiast charakter dostosowujący, rozwiewając wątpliwości co do możliwego zakresu

”
**PODKREŚLIĆ NALEŻY,
 ŻE PROJEKTOWANY PRZEPIS
 ZAWIERA REGULACJĘ
 SZCZEGÓLNA, GDYŻ
 ODNOSI SIĘ RODZAJOWO
 DO SPRAW O NARUSZENIE
 DÓBR OSOBISTYCH.**

działań przymuszających. W projekcie wykluczono zatem możliwość zamiany grzywny na areszt, wykluczono jednocześnie możliwość umorzenia grzywny, bowiem opublikowanie, na koszt dłużnika, w Monitorze Sądowym i Gospodarczym ogłoszenia odpowiadającego treści wymaganego oświadczenia i we właściwej dla niego formie zakończy postępowanie egzekucyjne. Wymaga dodania, że treść oświadczenia bez przeszkód będzie mogła być powielana w mass mediach, z powołaniem na oficjalny publikator, jakim jest Monitor Sądowy i Gospodarczy³⁶.

Po pierwsze, K. Knoppek wprost zaakcentował to, że złożenie oświadczenia nakazanego dłużnikowi przez sąd w oparciu o art. 24 k.c. stanowi jednak tego rodzaju obowiązek, że nikt inny nie może go za dłużnika wykonać – z uwagi na treść funkcjonalnie pochodzącą od dłużnika, zaś autorzy uzasadnienia projektu ustawy nakładają na sąd taki obowiązek („sąd wymierzy dłużnikowi grzywnę do piętnastu tysięcy złotych i nakaze zamieszczenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt dłużnika ogłoszenia”). Po drugie, już w 2007 r. K. Knoppek postuluje zwiększenie wysokości grzywny do kwoty 1 mln zł, podczas gdy w 2023 r. projektodawcy jako wystarczająco dolegliwą uznają grzywnę w kwocie 15 000 zł, z jednoczesnym wyłączeniem stosowania art. 1053 k.p.c.

Fot. www.freepik.com

Nie wymaga wielkiego wysiłku wyliczenie, że kwota 1 mln złotych z 2007 r. odpowiada aktualnie wartości powyżej 1,6 mln złotych³⁷. Wprowadzone zmiany spowodowały więc, że sprawca naruszenia dobra osobistego, zamiast dotkliwej sankcji, która spowodowałaby złożenie stosownego oświadczenia, poniesie konsekwencje finansowe w kwocie niewiele przekraczającej 15 000 zł.

Podsumowanie

Analizowana zmiana stanowi kolejny przykład „prywatyzacji prawa”. Mamy bowiem do czynienia – jak to określiła opinia publiczna – z „lex Kaczyński”. Wcześniejsze zmiany ustawowe również niejednokrotnie miały na celu wyłącznie uzyskanie stosownej korzyści przez konkretną osobę. Słusznie bowiem dostrzega E. Siedlecka, że od siedmiu lat

mamy w Polsce zwyczaj uchwalania przepisów imienia rozmaitych osób związanych z władzą³⁸. „Mieliśmy – nawet kilka – lex Ziobro, dwa lex Czarnek. Mamy lex Obajtek (pozwoliło prokuraturze wycofać z sądu akt oskarżenia w trakcie procesu, żeby „wyjąć” z niego Daniela Obajtka), lex Sasin czy lex Morawiecki (by uwolnić ich od odpowiedzialności za wybory kopertowe). Teraz mamy lex Kaczyński, które ma uwolnić prezesa PiS od przeproszania Radosława Sikorskiego na dotychczasowych zasadach. Były szef MSZ wygrał bowiem z szefem rządzącej partii proces o ochronę dóbr osobistych za stwierdzenie, że dokonał zdrady dyplomatycznej w sprawie katastrofy w Smoleńsku”³⁹.

Budzi również zdziwienie słabość uzasadnienia projektu ustawy w tym przedmiocie. Przywołanie jednego orzeczenia Sądu Najwyższego i jednej wypowiedzi doktryny (której *notabene*

autorzy uzasadnienia projektu ustawy chyba nie do końca zrozumieli) nikogo chyba nie może przekonać co do zasadności przyjętego rozwiązania.

Wprowadzoną zmianę należy ocenić negatywnie, albowiem zwalnia ona naruszciciela dobra osobistego od wykonania wyroku sądu poprzez zapłatę kwoty niewiele przewyższającą 15 000 zł. Jednocześnie znowelizowany przepis art. 1050 § 4 k.p.c. wpływa destrukcyjnie na ochronę dóbr osobistych. Sprawca naruszenia dobra osobistego pozostanie bowiem *de facto* bezkarny – kwota 15 000 zł i publikacja internetowa w czasopiśmie, którego niemal nikt nie czyta, nie może naprawić wyrządzonej szkody. Pokrzywdzony ma bowiem prawo do „zlikwidowania” skutków naruszenia jego dóbr osobistych, choćby poprzez publikację w tym medium, za pomocą którego jego dobra osobiste naruszono. Standardem debaty publicznej stanie się tymczasem brak jakiegokolwiek odpowiedzialności za słowo.

Wyłączenie przez ustawodawcę stosowania art. 1052 i 1053 k.p.c. budzi poważne wątpliwości co do zgodności art. 1050 § 4 k.p.c. z Konstytucją i jest niczym nieuzasadnione.

W dyskursie publicznym nie dostrzeżono jednak, że przepis art. 1050 § 4 k.p.c. ma zastosowanie do czynności osobistych w rozumieniu art. 1050 § 1 k.p.c. (por. uzasadnienie projektu ustawy, s. 67 i n.), co sprawia, że np. publikacja przeprosin prasowych może się odbywać na podstawie art. 1049 k.p.c., a więc niejednokrotnie tak jak to miało miejsce dotychczas. Stosownie bowiem do przepisu art. 1050 § 1 k.p.c., jeżeli dłużnik ma wykonać czynność, której inna osoba wykonać za niego nie może, a której wykonanie zależy wyłącznie od jego woli, sąd, w którego okręgu czynność ma być wykonana, na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron wyznaczy dłużnikowi termin do wykonania i zagrozi mu grzywną na wypadek, gdyby w wyznaczonym

terminie czynności nie wykonał. Powyższe pozwala na obronę poglądu, iż przepis art. 1050 § 4 k.p.c. może mieć zastosowanie do żądania np. odręcznie napisanego listu z przeprosinami skierowanego przez naruszciciela dóbr osobistych do osoby pokrzywdzonej, ale nie powinien mieć zastosowania np. do opublikowania przeprosin w czasopiśmie. Jest to bowiem czynność takiego rodzaju, która może być zlecona przez jakąkolwiek osobę, zaś ustawodawca wprowadził zmiany wyłącznie w zakresie czynności niezastępowalnych. Czynność niezastępowalna to taka czynność, którą może wykonać wyłącznie skonkretyzowana osoba. Sąd Najwyższy w uchwale III CZP 23/06 słusznie podkreślił, że celem sprostowania nie jest uzyskanie skruchy u naruszciciela, ale to, aby informacja o nieprawdziwości wygłoszonych przez niego twierdzeń dotarła do jak najszerszego kręgu odbiorców. Nowelizacja ustawy procesowej z 9 marca 2023 r. również w żaden sposób nie wpłynęła na treść uchwały Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2006 r., III CZP 23/06. W judykaturze powszechnie przyjmuje się, że obowiązek przeproszenia pokrzywdzonego naruszeniem dóbr osobistych w postaci publikacji w mediach publicznych oświadczenia o przeproszeniu stanowi tzw. czynność zastępowalną i podlega egzekucji sądowej w trybie art. 1049 k.p.c.⁴⁰

”
CZYNNOŚĆ NIEZASTĘPOWALNA
TO TAKA CZYNNOŚĆ, KTÓRĄ
MOŻE WYKONAĆ WYŁĄCZNIE
SKONKRETYZOWANA OSOBA.

Jednocześnie zwrócić uwagę należy, że wykładnia systemowa nakazuje podczas interpretacji jakiegoś fragmentu tekstu prawnego uwzględniać kontekst, w jakim fragment

ten się znajduje⁴¹ – związek art. 1050 § 4 k.p.c. i 1050 § 1 k.p.c. powinien być oczywisty.

Powyższe wskazuje, że pomimo dokonanych zmian ustawowych, które należy ocenić krytycznie (w szczególności mając na uwadze przepisy przejściowe), możliwość użycia satysfakcjonującego rozstrzygnięcia przez osobę, której dobra osobiste naruszono, nie jest definitywnie zamknięta i jest uzależniona od wykładni, jakiej będą dokonywać sądy orzekające w konkretnej sprawie.

Przypisy końcowe

- ¹ Ustawa z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1805; dalej jako: k.p.c.
- ² I. Gil, G. Sikorski, *Egzekucja świadczeń niepieniężnych* [w:] K. Flaga-Gieruszyńska (red.), *System postępowania cywilnego. T. 8. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2021, s. 1440.
- ³ *Ibidem*.
- ⁴ A. Żurowicz, *Tryb egzekucji sądowej czynności niezastępowalnych*, „Monitor Prawniczy” 2013, nr 14, s. 736.
- ⁵ I. Gil, G. Sikorski, *op. cit.*, s. 1441.
- ⁶ I. Konicki [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV, Warszawa 2020, art. 1050, Nb 1.
- ⁷ K. Flaga-Gieruszyńska [w:] A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, wyd. 11, Warszawa 2022, art. 1050, Nb 1.
- ⁸ M. Łochowski [w:] T. Szancito (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II, Warszawa 2019, art. 1050, Nb 1.
- ⁹ Postanowienie Sądu Najwyższego z 13 stycznia 1982 r., III CRN 315/81, OSNC 1982/8-9/121.
- ¹⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 7 maja 2013 r., I ACa 1335/12, Legalis nr 1048998.
- ¹¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 30 października 2012 r., I ACa 485/12, LEX nr 1237240.
- ¹² Wyrok Sądu Najwyższego z 23 maja 2013 r., I CSK 531/12, LEX nr 1383225.
- ¹³ Postanowienie SO w Piotrkowie Trybunalskim z 20 października 2014 r., V Pz 31/14, Legalis nr 2086974.

- ¹⁴ I. Gil, G. Sikorski, *op. cit.*, s. 1436.
- ¹⁵ U. Moszczyńska, *Wybrane aspekty egzekucji czynności niezastępowalnych*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2020, nr 4, s. 9.
- ¹⁶ *Ibidem*.
- ¹⁷ K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*, art. 1049, Nb 1.
- ¹⁸ *Ibidem*.
- ¹⁹ K. Szczechowicz, *Wybrane aspekty egzekucji czynności zastępowalnych*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2021, nr 7, Nb 1.
- ²⁰ Uchwała Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2006 r., III CZP 23/06, OSNC 2007/1/11.
- ²¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 9 lutego 2017 r., I ACa 884/16, Legalis nr 1581373.
- ²² Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 3 września 2012 r., I ACz 1198/12, Legalis nr 726607.
- ²³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 28 czerwca 2017 r., I ACa 639/16, Legalis nr 1683330.
- ²⁴ K. Szczechowicz, *op. cit.*, Nb 3.
- ²⁵ *Ibidem*.
- ²⁶ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy 2650, s. 67.
- ²⁷ Uchwała Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2006 r., III CZP 23/06, Legalis nr 74975.
- ²⁸ *Ibidem*.
- ²⁹ *Ibidem*.
- ³⁰ *Ibidem*.
- ³¹ *Ibidem*.
- ³² *Ibidem*.
- ³³ K. Knoppek, *Naruszenie dóbr osobistych – egzekucja świadczeń niepieniężnych – glosa – III CZP 23/06*, „Monitor Prawniczy” 2007, nr 17, s. 796.
- ³⁴ *Ibidem*.
- ³⁵ *Ibidem*.
- ³⁶ Uzasadnienie..., s. 68.
- ³⁷ Dane za: <https://samodzielnyinwestor.pl/kalkulator-inflacji-sprawdz-ile-sily-nabywczej-stracily-tw-oje-pieniadze-od-ostatniej-denominacji/> [dostęp: 15 marca 2023 r.].
- ³⁸ E. Siedlecka, *Lex Kaczyński, czyli przepros się sam*, „Polityka” z 30 stycznia 2023 r.: <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/2199768,1,lex-kaczynski-czyli-przepros-sie-sam.read> [dostęp: 15 marca 2023 r.].
- ³⁹ *Ibidem*.
- ⁴⁰ A. Partyk, *Egzekucja obowiązku złożenia i publikacji oświadczenia o przeproszeniu za naruszenie dóbr osobistych*, LEX/el. 2014, i przywołane tam orzecznictwo.
- ⁴¹ M. Koszowski, *Dwadzieścia osiem wykładów ze wstępu do prawoznawstwa*, Warszawa 2019, s. 203.

Już w sklepie Currendy!

www.sklep.currenda.pl

Zasada dyspozycyjności stron postępowania egzekucyjnego

Joanna Szachta

 CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Już w sklepie Currenda!
www.sklep.currenda.pl

Stosunek zatrudnienia komornika sądowego

Zagadnienia konstrukcyjne
i wybrane uprawnienia
quasi-pracownicze

Mikołaj Ryłski

PRACTICA

 CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Prawidłowy opisu przedmiotu egzekucji a realizacja praw nabywcy licytacyjnego

Egzekucja z nieruchomości jest jednym ze sposobów jej prowadzenia, przy czym zasadniczo jest to sposób najbardziej czasochłonny oraz składający się z kilku etapów (stadiów). Pożądanym skutkiem egzekucji z nieruchomości jest jej sprzedaż, czyli uzyskanie sumy pieniężnej, która w dalszej kolejności ma służyć zaspokojeniu roszczeń wierzyciela.

DR MONIKA GED
Radczyni prawna

Wstęp

Na egzekucję z nieruchomości należy jednak spojrzeć także w innym aspekcie. Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności prowadzi bowiem do przeniesienia własności nieruchomości na nabywcę. Ponieważ nabycie nieruchomości w drodze egzekucji ma charakter nabycia pierwotnego, z punktu widzenia nabywcy nie ma znaczenia, kto poprzednio był jej właścicielem. Z kolei podstawą zażalenia na postanowienie o przysądzeniu własności nie mogą być uchybienia sprzed uprawomocnienia się postanowienia o udzieleniu przybicia. Nabywca licytacyjny nie może zrzec się przysługującego mu prawa do przysądzenia własności, nie może również przenieść tego prawa na inną osobę. W zamian uzyskuje on ochronę w postaci możno-

ści domagania się, po spełnieniu warunków licytacyjnych, przysądzenia na jego rzecz własności nieruchomości.

Pierwotny charakter nabycia egzekucyjnego nieruchomości, a także wszelkich innych składników majątku dłużnika, do których odpowiednio stosuje się przepisy o egzekucji z nieruchomości, nie wyłącza jednak obowiązku rzetelnego i prawidłowego oznaczenia przez organ egzekucyjny przedmiotu egzekucji. Niniejszy artykuł stanowi próbę zwrócenia uwagi na kwestie prawidłowego oznaczenia przedmiotu egzekucji oraz konsekwencji związanych z uchybieniami w związku z tym popełnianymi. Szczegółowe omówienie tytułowego zagadnienia odbywać się będzie w odniesieniu do egzekucji z nieruchomości oraz tych składników majątku dłużnika, do których egzekucję z nieruchomości stosuje się odpowiednio.

Skutki przysądzenia własności nieruchomości dla nabywcy licytacyjnego

W myśl art. 999 § 1 zd. 1 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeksu postępowania cywilnego¹, prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności przenosi własność nieruchomości na nabywcę i jest tytułem do ujawnienia na rzecz nabywcy prawa własności w katastrze nieruchomości oraz przez wpis w księdze wieczystej

lub przez złożenie dokumentu do zbioru dokumentów. Postanowienie o przysądzeniu własności nieruchomości ma charakter konstytutywny². Oznacza to, że prawo własności nieruchomości przechodzi na nabywcę niezależnie od tego, kto wcześniej był jej właścicielem. Nabywca nieruchomości w postępowaniu o wpis prawa w księdze wieczystej nie musi wykazywać następstwa prawnego po osobie wpisanej w dziale II księgi wieczystej³.

Pomimo faktu, że dla skuteczności nabycia nieruchomości przez nabywcę licytacyjnego nie ma znaczenia, kto poprzednio był jej właścicielem, ani jakiegokolwiek uchybienia sprzed uprawomocnienia się postanowienia o udzieleniu przybicia, nie można tracić z pola widzenia obowiązku komornika, a także sądu wydającego postanowienie o przysądzeniu własności, prawidłowego oznaczenia przedmiotu egzekucji.

Jak już wskazano, w odniesieniu do egzekucji z nieruchomości, „z punktu widzenia skuteczności nabycia obojętne jest, kto był uprzednio właścicielem czy właścicielem ujawnionym w księdze wieczystej”⁴. Przedmiotem merytorycznego badania przez sąd przed wydaniem postanowienia o przysądzeniu własności są bowiem wyłącznie przesłanki wymienione w art. 998 § 1 k.p.c.⁵ Zgodnie z tym przepisem po uprawomocnieniu się przybicia i wykonaniu przez nabywcę warunków licytacyjnych lub postanowienia o ustaleniu ceny nabycia i wpłaceniu całej ceny przez Skarb Państwa, sąd wydaje postanowienie o przysądzeniu własności. Chodzi więc o to, że nawet gdyby przedmiotem egzekucji uczyniono nieruchomość, która *de facto* nie stanowi własności dłużnika egzekwowanego, to prawomocne przysądzenie własności i tak przenosi własność tej nieruchomości na nabywcę.

W literaturze wskazano, że postępowanie o przysądzeniu własności powinno zawierać w swej treści elementy pozwalające na zindywidualizowanie podmiotu i przedmiotu

Fot. unsplash.com mir-mojtaba

przysądzenia własności, a także umożliwiające realizację skutków, jakie ono wywołuje⁶. Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności oprócz tego, że przenosi własność tej nieruchomości na nabywcę, stanowi również dla nabywcy podstawę do wpisu jego jako właściciela tej nieruchomości w księdze wieczystej prowadzonej dla tejże nieruchomości. Z tego właśnie względu wymagane jest dochowanie szczególnej staranności odnośnie do określenia przedmiotu egzekucji na każdym z jej etapów. Ustalenie, jakie dokładnie informacje powinny znaleźć się w postanowieniu o przysądzeniu własności, wymaga jednak przybliżenia zagadnień związanych z przedmiotem egzekucji z nieruchomości.

Przedmiot egzekucji z nieruchomości

Zgodnie z art. 923 k.p.c. skutek wniosku wierzyciela o wszczęcie egzekucji z nieruchomości wymienionej we wniosku komornik wzywa dłużnika, aby zapłacił dług w ciągu dwóch tygodni pod rygorem przystąpienia do opisu i oszacowania. To na wierzycielu ciąży więc obowiązek wskazania nieruchomości, z której egzekucja ma zostać przeprowadzona.

Zgodnie z przepisami prawa cywilnego materialnego nieruchomościami są części powierzchni ziemskiej stanowiące odrębny przedmiot własności (grunty), jak również budynki trwale z gruntem związane lub części

takich budynków, jeżeli na mocy przepisów szczególnych stanowią odrębny od gruntu przedmiot własności (art. 46 § 1 ustawy z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny⁷). Prowadzenie ksiąg wieczystych regulują z kolei odrębne przepisy (art. 46 § 2 k.c.), w tym w szczególności ustawa z 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece⁸. Dla każdej nieruchomości prowadzi się odrębną księgę wieczystą, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Dotyczy to także nieruchomości lokalowych oraz nieruchomości, w których nieruchomości lokalowe zostały wyodrębnione (art. 24 ust. 1 u.k.w.h.).

Z zestawienia przytoczonych przepisów wynika jednoznacznie, że przedmiot egzekucji z nieruchomości jest nieruchomości w ujęciu wieczystoksięgowym, co wyrażane jest w zasadzie: jedna księga wieczysta – jedna nieruchomości⁹. Potwierdza to również orzecznictwo Sądu Najwyższego. W uchwale z 21 marca 2013 r., III CZP 8/13¹⁰, Sąd Najwyższy zastrzegł, że „nieruchomością jest część powierzchni ziemskiej, dla której urządzono księgę wieczystą. Natomiast w braku księgi wieczystej sąsiadujące ze sobą grunty należące do tego samego podmiotu sta-

nowią jedną nieruchomości. [...] Nie ma podstaw do przyjmowania, że samo geodezyjne wyodrębnienie działki i nadanie oddzielnego numeru zmienia jej status jako części składowej nieruchomości. Geodezyjne wyodrębnione działki objęte jedną księgą wieczystą stanowią części składowe nieruchomości i nie mogą być przedmiotem samodzielnego obrotu. Nadanie działkom odrębnych numerów geodezyjnych nie wywołuje skutków cywilnoprawnych. Jeżeli takie działki objęte są jedną księgą wieczystą, to bez względu na sposób rozumienia pojęcia nieruchomości składają się na jedną nieruchomości”.

W myśl art. 929 § 1 k.p.c. zajęcie w egzekucji z nieruchomości obejmuje nieruchomości i wszystko to, co według przepisów prawa rzeczowego stanowi przedmiot obciążenia hipoteką. Chodzi tu przede wszystkim o przynależności i części składowe nieruchomości, roszczenie właściciela nieruchomości o czynsz najmu lub dzierżawy, roszczenie o naprawienie szkody należne wierzycielowi wskutek zmniejszenia wartości nieruchomości naruszające bezpieczeństwo hipoteki¹¹. Jeżeli egzekucję prowadzi się w poszukiwaniu należności wynikających z umów ubezpieczenia

lub wierzytelności zabezpieczonych hipoteką, zajęcie obejmuje także prawa wynikające z umów ubezpieczenia tej nieruchomości lub jej części składowych oraz innych przedmiotów wymienionych w art. 929 § 1 k.p.c. (art. 929 § 2 k.p.c.).

”
W RAMACH OBOWIĄZKÓW
WIERZYCIELA DOTYCZĄCYCH
IDENTYFIKACJI NIERUCHOMOŚCI
CHODZI PRZED E WSZYSTKIM
O WSKAZANIE NUMERU KSIĘGI
WIECZYTEJ PROWADZONEJ
DLA NIERUCHOMOŚCI, DO
KTÓREJ ORGAN EGZEKUCYJNY
MA SKIEROWAĆ EGZEKUCJĘ.

W świetle przytoczonych regulacji nie ma wątpliwości, że egzekucja z nieruchomości obejmuje również części składowe tej nieruchomości. Zgodnie z art. 47 § 2 k.c. częścią składową rzeczy jest wszystko, co nie może być od niej odłączone bez uszkodzenia lub istotnej zmiany całości albo bez uszkodzenia lub istotnej zmiany przedmiotu odłączonego. Jednak przedmioty połączone z rzeczą wyłącznie dla przemijającego użytku nie stanowią jej części składowych (art. 47 § 3 k.c.).

W konsekwencji wierzyciel, wnosząc o wszczęcie egzekucji z konkretnej nieruchomości, powinien tę nieruchomość opisać w sposób umożliwiający organowi egzekucyjnemu jej identyfikację oraz dokonanie oceny dopuszczalności wszczęcia z niej egzekucji. W ramach obowiązków wierzyciela dotyczących identyfikacji nieruchomości chodzi przede wszystkim o wskazanie numeru księgi wieczystej prowadzonej dla nieruchomości, do której organ egzekucyjny ma skiero-

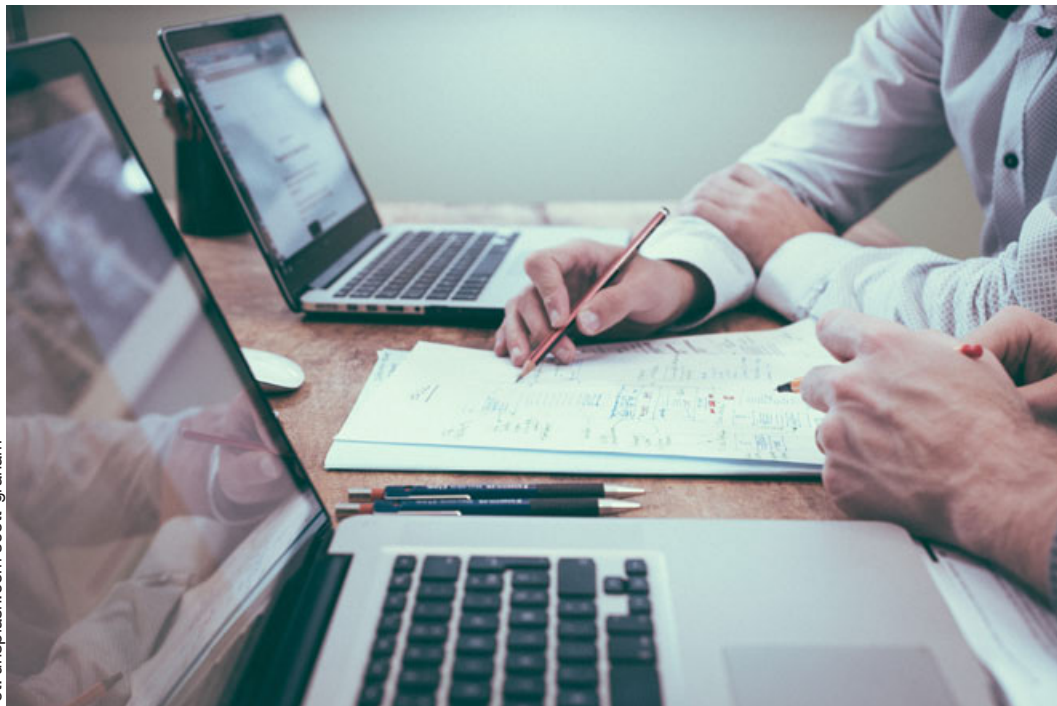
wać egzekucję. Dodatkowo należy wskazać położenie nieruchomości, działkę lub działki wchodzące w skład nieruchomości, a także wszelkich innych elementów pozwalających na identyfikację nieruchomości.

Opis i oszacowanie

Dla prawidłowego przeprowadzenia egzekucji z nieruchomości istotne są czynności egzekucyjne dokonywane już w jej toku. Doniosłe znaczenie należy przyznać czynności komornika w postaci opisu i oszacowania nieruchomości. Ustawodawca zwrócił przy tym szczególną uwagę na oszacowanie nieruchomości, określając, jakie dokładnie informacje powinny zostać w nim uwzględnione. Zgodnie z art. 948 § 2 k.p.c. w oszacowaniu należy podać osobno wartość nieruchomości, budowli i innych urządzeń, przynależności i pożytków oraz osobno wartość całości, jak również wartość części nieruchomości, która w myśl art. 946 k.p.c. została wydzielona celem wystawienia oddzielnie na licytację. Wartości powyższe należy podać tak z uwzględnieniem, jak i bez uwzględnienia praw, które pozostają w mocy bez zaliczenia na cenę nabycia oraz wartości praw nieokreślonych sumą pieniężną obciążających nieruchomości, w szczególności z tytułu takich praw. Natomiast w myśl art. 948 § 3 k.p.c.

Fot. unsplash.com romain-dancire

Fot. unsplash.com scott-graham

opisem i oszacowaniem należy objąć z osobna każdą nieruchomość stanowiącą przedmiot egzekucji, jeżeli jest ona wpisana do odrębnej księgi wieczystej lub prowadzony jest dla niej odrębny zbiór dokumentów. Jeżeli jednak postępowania egzekucyjne toczące się co do kilku nieruchomości tego samego dłużnika, wpisanych do oddzielnych ksiąg wieczystych lub dla których prowadzone są odrębne zbiory dokumentów, połączone zostały w jedno postępowanie, to w przypadku gdy nieruchomości te stanowią całość gospodarczą, należy opisać i oszacować tę całość i każdą z nieruchomości z osobna.

Przytoczone regulacje potwierdzają, jak duże znaczenie ustawodawca przypisuje oszacowaniu zajętej nieruchomości, a także jej części składowych, których oszacowanie ma stanowić oddzielny element sporządzanego dla potrzeb prowadzonej egzekucji oszacowania nieruchomości.

Również treść protokołu opisu i oszacowania nieruchomości została uregulowana ustawowo. Zgodnie z art. 947 § 1 k.p.c. w protokole opisu i oszacowania komornik wymienia: oznaczenie nieruchomości, jej granice, a w miarę możliwości jej obszar oraz oznaczenie księgi wieczystej lub zbioru dokumentów; budowle i inne urządzenia ze wskazaniem ich przeznaczenia gospodarczego oraz przynależności nieruchomości, jak również zapasy objęte zajęciem; stwierdzone prawa i obciążenia; umowy ubezpieczenia; osoby, w których posiadaniu znajduje się nieruchomość, jej przynależności i pożytki; sposób korzystania z nieruchomości przez dłużnika; oszacowanie z podaniem jego podstaw; zgłoszone prawa do nieruchomości; inne szczegóły istotne dla oznaczenia lub oszacowania nieruchomości.

Powyższe potwierdza, że ustawodawca przywiązuje dużą wagę do szczegółowego

opisania przez komornika przedmiotu egzekucji, czyli zajętej nieruchomości. Opis i oszacowanie jako jeden z etapów egzekucji z nieruchomości prowadzi, po jego uprawnieniu się, do licytacji nieruchomości, w ramach której następuje wyłonienie przyszłego nabywcy. Z tego względu istotne jest prawidłowe przeprowadzenie opisu i oszacowania, aby potencjalny nabywca mógł uzyskać pełną wiedzę o licytowanej nieruchomości.

W orzecznictwie zwrócono uwagę na ścisły związek zachodzący pomiędzy opisem i oszacowaniem a postanowieniem o przysądzeniu własności nieruchomości. W postanowieniu z 19 listopada 1996 r., III CKU 10/96¹², Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że „postanowienie o przysądzeniu przedmiotu egzekucji po zakończeniu licytacji i udzieleniu przybicia pod względem przedmiotowym powinno odpowiadać opisowi”. Potwierdzają to również

przepisy Kodeksu postępowania cywilnego. W artykule 974 k.p.c. wskazano wprost, że przedmiotem przetargu jest nieruchomość według stanu objętego opisem i oszacowaniem, z uwzględnieniem zmian podanych do wiadomości przez komornika na terminie licytacyjnym. Szczególną doniosłość informacji zawartych w opisie i oszacowaniu nieruchomości dla dalszego przebiegu egzekucji z nieruchomości determinuje również art. 951 k.p.c., zgodnie z którym, jeżeli w stanie nieruchomości pomiędzy jej opisem i oszacowaniem a terminem licytacyjnym zajdą istotne zmiany, na wniosek wierzyciela lub dłużnika może nastąpić dodatkowy opis i oszacowanie.

Z tych względów należy przyznać czynności opisu i oszacowania decydujące znaczenie na tle wyodrębnianych w doktrynie i orzecznictwie etapów egzekucji z nieruchomości. Przedmiotem przetargu podczas licytacji mogą być bowiem tylko nieruchomości lub użytkowanie wieczyste wymienione w opisie i oszacowaniu (art. 974 k.p.c.)¹³.

Celem opisu i oszacowania nieruchomości jest dokładne określenie przedmiotu egzekucji poprzez ustalenie aktualnego stanu prawnego i faktycznego, a następnie wartości przedmiotu, oraz ustalenie osób, które jako zainteresowane powinny być uczestnikami postępowania¹⁴.

Na gruncie obowiązujących regulacji w doktrynie zwrócono uwagę, że opis ma pozwolić na ustalenie obszaru nieruchomości, jej części składowych, przynależności, stanu nieruchomości, praw związanych z własnością nieruchomości, a także wszelkich spoczywających na nieruchomości obciążeń mogących wpływać na jej wartość lub atrakcyjność¹⁵. Z tego względu „prawidłowe dokonanie czynności związanych z opisem i oszacowaniem nieruchomości ma doniosłe znaczenie dla dalszego przebiegu postępowania egzekucyjnego oraz dla należytego zabezpieczenia interesów osób uczestniczących

Fot. unsplash.com wesley-tingey

w postępowaniu. Błędy popełnione na tym etapie postępowania mogą bowiem zaważyć na sposobie przeprowadzenia dalszych czynności w sprawie¹⁶. Stwierdzenie to jest niezwykle istotne, ponieważ dokument sporządzony w wyniku tych czynności będzie stanowił podstawowe źródło informacji o nieruchomości dla wszystkich zainteresowanych jej nabyciem¹⁷.

W wyroku z 22 stycznia 2013 r., SK 18/11¹⁸, Trybunał Konstytucyjny wskazał, że opis i oszacowanie nieruchomości w toku egzekucji z nieruchomości ma istotny wpływ na sytuację majątkową dłużnika i wierzyciela. Rozstrzygnięcie sądu w sprawie skargi na tę czynność jest orzeczeniem o prawach majątkowych tych podmiotów.

Egzekucja z użytkowania wieczystego

Problematyka dotycząca konsekwencji nieprawidłowego oznaczenia przedmiotu egzekucji stała się przedmiotem szczególnego zainteresowania judykatury na tle egzekucji z użytkowania wieczystego.

Egzekucja z prawa użytkowania wieczystego (art. 1004 i n. k.p.c.) stanowi odrębny od egzekucji z nieruchomości sposób egzekucji¹⁹. Zgodnie z art. 1004 k.p.c. do egzekucji z użytkowania wieczystego stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości, jednakże z zachowaniem prze-

pisów rozdziału o egzekucji z użytkowania wieczystego. Dla prawidłowego zrozumienia zagadnień poruszanych w dalszej części, niezbędne jest przybliżenie regulacji materialnoprawnych dotyczących użytkowania wieczystego.

Użytkowanie wieczyste zostało uregulowane w art. 232 i następnym k.c. Na mocy art. 232 § 1 k.c. grunty stanowiące własność Skarbu Państwa a położone w granicach administracyjnych miast oraz grunty Skarbu Państwa położone poza tymi granicami, lecz włączone do planu zagospodarowania przestrzennego miasta i przekazane do realizacji zadań jego gospodarki, a także grunty stanowiące własność jednostek samorządu terytorialnego lub ich związków, mogą być oddane w użytkowanie wieczyste osobom fizycznym i osobom prawnym. Ponadto, w wypadkach przewidzianych w przepisach szczególnych, przedmiotem użytkowania wieczystego mogą być także inne grunty Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub ich związków (art. 235 § 2 k.c.).

Ustawodawca określił również uprawnienia użytkownika wieczystego. Mianowicie w granicach określonych przez ustawy i zasady współżycia społecznego oraz przez umowę o oddanie gruntu Skarbu Państwa lub gruntu należącego do jednostek samorządu terytorialnego bądź ich związków w użytkowanie wieczyste, użytkownik może korzystać z gruntu z wyłączeniem innych osób. W tych samych granicach użytkownik może swoim prawem rozporządzać.

Na mocy art. 235 k.c. budynki i inne urządzenia wzniesione na gruncie Skarbu Państwa lub gruncie należącym do jednostek samorządu terytorialnego bądź ich związków przez wieczystego użytkownika stanowią jego własność. To samo dotyczy budynków i urządzeń, które wieczysty użytkownik nabył zgodnie z właściwymi przepisami przy zawarciu umowy o oddanie gruntu w użytkowanie wieczyste (§ 1). Przysługująca wieczystemu

użytkownikowi własność budynków i urządzeń na użytkowanym gruncie jest prawem związanym z użytkowaniem wieczystym (§ 2).

Oznacza to, że przysługujące użytkownikowi wieczystemu prawo własności budynków i urządzeń na użytkowanym gruncie jest prawem związanym z użytkowaniem wieczystym. W konsekwencji własność opisanych w zdaniu poprzednim budynków i urządzeń nie może przysługiwać innemu podmiotowi niż użytkownik wieczysty²⁰. Oznacza to również, że rozporządzenie poszczególnymi prawami nie może nastąpić w sposób samodzielny, a sankcję za działanie sprzeczne z prawem przewiduje art. 58 k.c.²¹

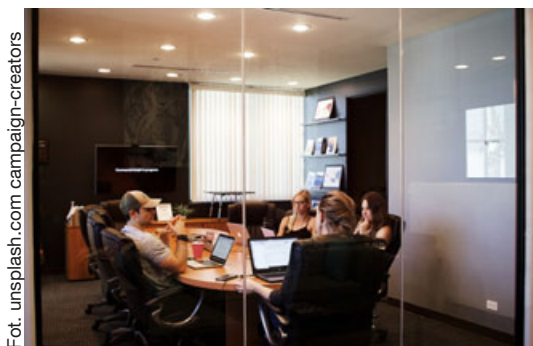
Ponadto na podstawie art. 24 § 1¹ u.k.w.h. dla gruntu oddanego w użytkowanie wieczyste oraz dla znajdującego się na tym gruncie budynku lub innego urządzenia, które stanowią odrębny od gruntu przedmiot własności, prowadzi się wspólną księgę wieczystą. Wydawać by się mogło, że wobec tak sformułowanego przepisu nie powinno być większych trudności z określeniem, co jest przedmiotem egzekucji w razie jej skierowania do użytkowania wieczystego. Praktyka jednak wskazuje, że kwestia ta wygląda nieco inaczej.

Przejście prawa własności w wyniku egzekucji nie następuje w drodze czynności prawnej, lecz wskutek aktu publicznoprawnego, jakim jest postanowienie sądu o przysądzeniu własności²². Natomiast konsekwencją rozwiązania przyjętego w art. 235 k.c., na gruncie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu egzekucyjnym, jest art. 1006 § 1 k.p.c. Jeżeli więc przedmiotem egzekucji jest użytkowanie wieczyste, zajęcie obejmuje użytkowanie wieczyste terenu oraz znajdujący się na nim budynek stanowiący własność wieczystego użytkownika. W efekcie w razie skierowania egzekucji do użytkowania wieczystego gruntu zabudowanego egzekucja musi objąć także własność budynku. Również sama własność budynku na użytkowanym gruncie nie może

być przedmiotem egzekucji bez objęcia nią użytkowania wieczystego²³. Tym samym własność budynków na użytkowanym gruncie nie może być przedmiotem egzekucji bez objęcia nią użytkowania wieczystego²⁴.

W postanowieniu z 19 listopada 1996 r., III CKU 10/96²⁵, Sąd Najwyższy wskazał, że „postanowienie o przysądzeniu przedmiotu egzekucji po zakończeniu licytacji i udzieleniu przybicia pod względem przedmiotowym powinno odpowiadać opisowi. Jeżeli przedmiotem opisu była nieruchomość budynkowa jako prawo związane z użytkowaniem wieczystym, postanowienie to powinno wymieniać obydwa związane prawa”.

W zacytowanym postanowieniu Sąd Najwyższy odniósł się do egzekucji z użytkowania wieczystego. Wskazał, że „ze względu na związanie odrębnej własności budynków i urządzeń znajdujących się na gruncie z użytkowaniem wieczystym (art. 235 § 2 k.c.) postępowanie o egzekucję ograniczone do użytkowania wieczystego lub do własności budynków znajdujących się na takim gruncie nie może być wszczęte, a gdyby tak się stało – podlega w dalszym toku umorzeniu (art. 824 § 1 pkt 2 k.p.c.)”. Natomiast postanowienie o przysądzeniu przedmiotu egzekucji po zakończeniu licytacji i udzieleniu przybicia pod względem przedmiotowym powinno odpowiadać opisowi. Jeżeli przedmiotem opisu była nieruchomość budynkowa jako prawo związane z użytkowaniem wieczystym,

Fot. unsplash.com campaign-creators

postanowienie to powinno wymieniać obydwa związane prawa²⁶.

Ustawowo określony przedmiot egzekucji z użytkowania wieczystego, a także regulacje materialnoprawne stanowią również dla organu egzekucyjnego wskazówkę, w jaki sposób powinno nastąpić prawidłowe określenie przedmiotu egzekucji w przypadku wszczęcia egzekucji z użytkowania wieczystego. Zarówno zawiadomienie o wszczęciu egzekucji z tego prawa, jak i – następnie – opis i oszacowanie dokonywany przy odpowiednim zastosowaniu przepisów o egzekucji z nieruchomości, powinny zawierać prawidłowe określenie przedmiotu egzekucji. Jak wskazano już wcześniej, opis i oszacowanie stanowią dla sądu wydającego postanowienie o udzieleniu przybiccia, a następnie przysądzenia własności, wyznacznik tego, co jest przedmiotem egzekucji i w zakresie opisowym powinny być ze sobą spójne.

Ponownie wypada zaznaczyć, że prawomocne postanowienie o przysądzeniu wła-

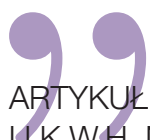
sności przenosi własność nieruchomości na nabywcę i jest tytułem do ujawnienia prawa nabywcy w księdze wieczystej (art. 999 § 1 k.p.c.). Przedmiotowe postanowienie ma charakter kształtujący, powoduje ono przeniesienie własności nieruchomości na nabywcę oraz utratę własności przez dotychczasowego właściciela. Istotne jest również to, że nabycie prawa własności nieruchomości w postępowaniu egzekucyjnym jest nabyciem pierwotnym. Nie mamy tutaj do czynienia z następstwem prawnym, a z punktu widzenia skuteczności nabycia nie ma znaczenia, kto uprzednio był właścicielem nieruchomości, a także czy poprzedni właściciel był ujawniony w księdze wieczystej²⁷.

Uwzględniając przepisy prawa cywilnego materialnego dotyczące użytkowania wieczystego, postanowienie sądu rejonowego pomijające użytkowanie wieczyste nie może być podstawą wpisu do księgi wieczystej prawa własności budynków, która to własność istnieje tylko w powiązaniu z użytkowaniem

wieczystym gruntu. W postanowieniu z 19 listopada 1996 r., III CKU 10/96²⁸, Sąd Najwyższy wskazał, że „skoro to prawo wymaga wpisu o charakterze konstytutywnym [...], jest zrozumiałe, że wpis ograniczający się do prawa własności budynków byłby sprzeczny z art. 1 u.k.w.h. oraz art. 235 k.c. Trafnie więc skarżący wywodzi, że zaskarżone postanowienie naruszyło rażąco prawo, a także interes Rzeczypospolitej Polskiej, który w tym wypadku należy oceniać przez powagę wymiaru sprawiedliwości. Sąd Rejonowy wydał bowiem orzeczenie przysądżające własność, które do nabycia tej własności nie może doprowadzić, mimo spełnienia przez [nabywcę – przyp. M.G.] warunków licytacyjnych, w tym zapłacenia ceny i uzyskania przybicia odnośnie do obydwu praw będących przedmiotem egzekucji”.

Artykuł 34 zdanie drugie u.k.w.h. nie ma zastosowania w postępowaniu wieczystoksięgowym o wpis własności na podstawie postanowienia o przysądzeniu własności²⁹. Zgodnie z treścią tego przepisu do ujawnienia właściciela w księdze wieczystej wystarcza, aby następstwo prawne po osobie wpisanej jako właściciel zostało wykazane odpowiednimi dokumentami.

Natomiast na mocy art. 626⁸ § 2 k.p.c. sąd, rozpoznając wniosek o wpis, bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej.

ARTYKUŁ 34 ZDANIE DRUGIE
U.K.W.H. NIE MA ZASTOSOWANIA
W POSTĘPOWANIU
WIECZYSTOKSIĘGOWYM
O WPIS WŁASNOŚCI NA
PODSTAWIE POSTANOWIENIA
O PRZYSĄDZENIU WŁASNOŚCI.

Posłużenie się przez ustawodawcę zwrotem „bada jedynie” oznacza niedopuszczalność prowadzenia przez sąd jakichkolwiek własnych dowodów, a także dokonywania na ich podstawie ustaleń³⁰. Z tego względu w orzecznictwie przyjmuje się, że dokonanie przez sąd wieczystoksięgowy wpisu na podstawie dokumentów niedołączonych do wniosku stanowi przekroczenie kognicji tego sądu³¹. Przykładowo, brak dołączenia do wniosku dokumentu stanowiącego podstawę dokonania wpisu, powoduje brak podstawy do uwzględnienia wniosku o wpis³².

W postanowieniu z 19 listopada 1996 r., III CKU 10/96³³, Sąd Najwyższy dokonał bardzo ważnej konstatacji, a mianowicie, iż „treść art. 1004 k.p.c. nie pozostawia wątpliwości, że egzekucja z użytkowania wieczystego jest odrębnym sposobem egzekucji, do którego mają odpowiednie zastosowanie przepisy o egzekucji z nieruchomości. Dlatego wnioskodawca powinien już we wniosku wskazać (arg. z art. 799 § 1 k.p.c.) także to prawo. Ze względu na związanie odrębnej własności budynków i urządzeń znajdujących się na gruncie z użytkowaniem wieczystym (art. 235 § 2 k.c.) postępowanie o egzekucję ograniczone do użytkowania wieczystego lub do własności budynków znajdujących się na takim gruncie nie może być wszczęte, a gdyby tak się stało – podlega w dalszym toku umorzeniu (art. 824 § 1 pkt 2 k.p.c.)”. Natomiast „przedmiotem przetargu podczas licytacji mogą być tylko nieruchomości lub użytkowanie wieczyste wymienione w opisie i oszacowaniu (art. 974 k.p.c.)”.

W dalszej części ww. postanowienia Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że „postanowienie o przysądzeniu przedmiotu egzekucji po zakończeniu licytacji i udzieleniu przybicia pod względem przedmiotowym powinno odpowiadać opisowi”.

W związku z wejściem w życie ustawy z 20 lipca 2018 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych

na cele mieszkaniowe w prawo w własności tych gruntów³⁴, z dniem 1 lipca 2019 r. doszło do przekształcenia prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów (art. 1 ust. 1 ustawy przekształceniowej). Za grunty zabudowane na cele mieszkaniowe, w rozumieniu art. 1 ust. 2 ustawy przekształceniowej, należy uznać nieruchomości zabudowane wyłącznie budynkami: 1. mieszkalnymi jednorodzinnymi; 2. mieszkalnymi wielorodzinnymi, w których co najmniej połowę liczby lokali stanowią lokale mieszkalne lub lokale, o których mowa w punkcie 1 lub 2 wraz z budynkami gospodarczymi, garażami, innymi obiektami budowlanymi lub urządzeniami budowlanymi, umożliwiającymi prawidłowe i racjonalne korzystanie z budynków mieszkalnych. Z tego względu w obecnym stanie prawnym opisane powyżej zagadnie-

nia znajdują praktyczne zastosowanie w tych wszystkich przypadkach, w których przepisy ustawy przekształceniowej nie znajdują zastosowania. Jednak wypracowany na gruncie poprzedniego stanu prawnego zaprezentowany powyżej dorobek judykatury pozostaje aktualny również w odniesieniu do aktualnego stanu prawnego.

Egzekucja z lokalu mieszkalnego

Podobne uwagi należy odnieść również do egzekucji, której przedmiotem jest lokal stanowiący samodzielny budynek. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z 24 czerwca 1994 r. o własności lokali³⁵, samodzielny lokal mieszkalny, a także lokal o innym przeznaczeniu, mogą stanowić odrębne nieruchomości. W myśl art. 2 ust. 2 u.w.l. samodzielnym lokalem mieszkalnym jest wydzielona trwałymi ścianami w obrębie budynku izba lub zespół izb przeznaczonych na stały pobyt ludzi, które wraz z pomieszczeniami pomocniczymi służą zaspakajaniu potrzeb mieszkaniowych. Przepis ten stosuje się odpowiednio również do samodzielnych lokali wykorzystywanych zgodnie z przeznaczeniem na cele inne niż mieszkalne.

Na mocy art. 3 ust. 1 ustawy o własności lokali, w razie wyodrębnienia własności lokali właścicielowi przysługuje udział w nieruchomości wspólnej jako prawo związane z własnością lokali. Nie można żądać zniesienia współwłasności nieruchomości wspólnej, dopóki trwa odrębna własność lokali. Nieruchomość wspólną stanowi grunt oraz części budynku i urządzenia, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali (ust. 2).

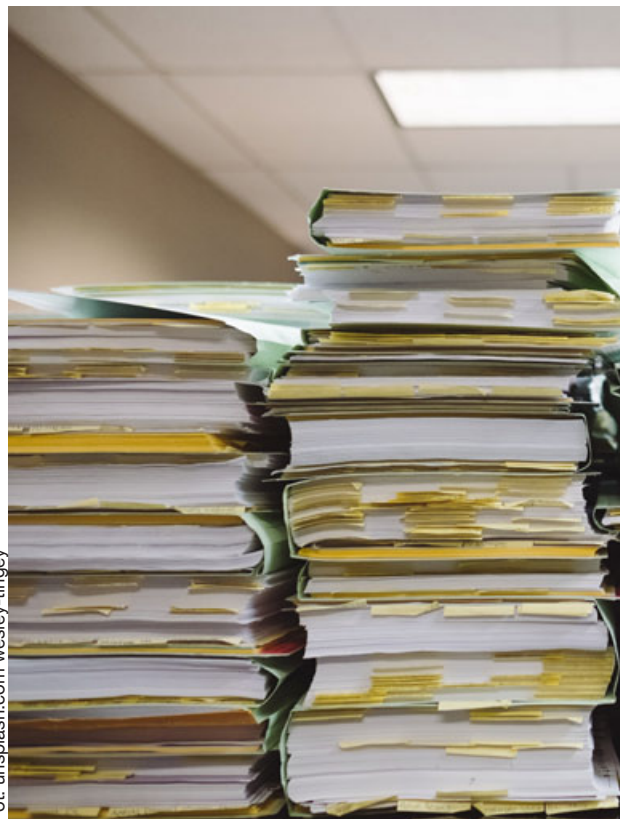
Natomiast w myśl art. 4 ust. 3 ustawy o własności lokali, jeżeli budynek został wzniesiony na gruncie oddanym w użytkowanie wieczyste, przedmiotem wspólności jest to prawo, a dalsze przepisy o własności lub współwłasności gruntu stosuje się odpowiednio do prawa użytkowania wieczystego.

Wobec powyższego prawo własności lokalu oraz prawo współwłasności budynku i gruntu albo udział w prawie użytkowania wieczystego gruntu, na którym znajduje się budynek, nie mogą być przedmiotem odrębnego obrotu prawnego³⁶. Z tego względu chociażby umowa o ustanowienie odrębnej własności lokalu powinna określać w szczególności rodzaj, położenie i powierzchnię lokalu oraz pomieszczeń do niego przynależnych, a także wielkość udziałów przypadających właścicielom poszczególnych lokali w nieruchomości wspólnej (art. 8 ust. 1 ustawy o własności lokali).

Na podstawie § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie trybu egzekucji z lokali stanowiących odrębne nieruchomości³⁷, egzekucja z samodzielnych lokali mieszkalnych, stanowiących odrębne nieruchomości, odbywa się według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o egzekucji z nieruchomości. Ponadto na mocy § 1 ust. 2 ww. rozporządzenia, tryb ten stosuje się odpowiednio również do samodzielnych lokali wykorzystywanych zgodnie z przeznaczeniem na cele inne niż mieszkalne.

Również w egzekucji z lokali stanowiących odrębne nieruchomości prawidłowe opisanie przedmiotu egzekucji ma znaczenie przede wszystkim dla nabywcy, do którego głównie odnoszą się skutki uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności.

Jak zauważył Sąd Okręgowy w Łodzi w postanowieniu z 26 czerwca 2020 r., III Ca 2570/19³⁸, „w razie przysądzenia prawa własności samodzielnego lokalu, orzeczenie sądu, musi zawierać także rozstrzygnięcie o przyznaniu związanych z lokalem udziałów we współwłasności lub współużytkowaniu wieczystym nieruchomości wspólnej [...], skoro prawa związane z prawem własności nieruchomości są w myśl art. 50 k.c. uważane za część składową tej nieruchomości, a wobec tego przyznanie prawa odrębnej własności lokalu z pominięciem związanego

Fot. unsplash.com wesley-tingey

z nim udziału w nieruchomości wspólnej nie wywołuje skutku prawnego i nie może być podstawą wpisu prawa własności wyodrębnionego lokalu do księgi wieczystej. W takim wypadku zachodzi bowiem niezgodność pomiędzy treścią dokumentu mającego stanowić podstawę wpisu a treścią księgi, skoro sentencja postanowienia o przysądzeniu własności nie określa udziałów w nieruchomości wspólnej, a w konsekwencji ujawnienie prawa o wnioskowanej treści nie jest możliwe zarówno z uwagi na istotę prawa odrębnej własności lokali – z którym prawa współwłasności części wspólnych budynku i współużytkowania wieczystego gruntu są nierozdzielnie związane i nie mogą być przedmiotem odrębnego

obrotu prawnego – jak i ze względu na treść księgi wieczystej”.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że ujawnienie przez sąd *meriti* stanu prawnego nieruchomości nabywcy nieruchomości do działu II księgi wieczystej prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej samodzielny lokal mieszkalny, której częścią składową są prawa z tym lokalem związane, wykroczył poza treść złożonego przez nabywcę wniosku, w którym wnioskodawca nie zawarł żądania ujawnienia zmiany właściciela w zakresie praw związanych z odrębną własnością lokalu, a także nastąpiło pomimo ewidentnej przeszkody do dokonania wpisu, nawet uwzględniając ograniczony zakres objęty treścią wniosku, w postaci niezgodności zacho-

dzącej pomiędzy treścią dokumentu mającego stanowić podstawę wpisu a treścią księgi wieczystej.

Trafnie do przedstawionego zagadnienia odniósł się również Sąd Najwyższy w postanowieniu z 9 lipca 2009 r., III CSK 348/08³⁹, w którym zauważył, że „kwestia określenia udziałów właścicieli lokali w nieruchomości wspólnej pozostaje w bezpośrednim związku z rozpoznaniem wniosku o wpis właściciela w dziale II księgi wieczystej prowadzonej dla nieruchomości lokalowej, albowiem udział w nieruchomości wspólnej jest prawem związanym z prawem własności lokalu i nabycie tego prawa musi zawsze łączyć się z objęciem udziału przypadającego właścicielowi wyodrębnionego lokalu w nieruchomości wspólnej”.

Ponieważ kognicja sądu wieczystoksięgowego obejmuje badanie, czy prawomocne orzeczenie o przysądzeniu własności zawiera wszystkie dane konieczne do dokonania wpisu na rzecz nabywcy i powinno ono zostać zbadane przez sąd wieczystoksięgowy z uwzględnieniem jego skuteczności, należy także zbadać, czy takim postanowieniu, które ma być podstawą wpisu, zawarto wszystkie dane niezbędne do ujawnienia prawa własności w księdze wieczystej, np. określenie wielkości udziałów powiązanych z lokalem⁴⁰. „Prawo własności lokalu istnieje bowiem tylko w powiązaniu z użytkowaniem wieczystym gruntu albo udziałem w nieruchomości wspólnej jako prawem związanym z własnością lokalu, a związanie sądu prawomocnym orzeczeniem sądu nie zwalnia od obowiązku zbadania skutków cywilnoprawnych, jakie to orzeczenie wywołało [...]”⁴¹.

Z powyższych względów prawo własności lokalu oraz prawo własności budynku i gruntu, na którym budynek się znajduje, nie mogą być przedmiotem odrębnego obrotu prawnego, a prawo współwłasności budynku i udziału w gruncie jest prawem związanym z własnością lokalu⁴². Dlatego na gruncie

prawa cywilnego przyjmuje się, że umowa zobowiązująca do ustanowienia odrębnej własności lokalu, w której nie określono wielkości udziałów w nieruchomości wspólnej ani danych umożliwiających ich ustalenie, jest nieważna⁴³.

Jeżeli dokumentem dołączonym do wniosku, który ma stanowić podstawę wpisu, jest orzeczenie sądowe, niedopuszczalne jest kontrolowanie przez sąd wieczystoksięgowy merytorycznej zasadności takiego orzeczenia, jednak sąd wieczystoksięgowy w ramach swojej kognicji powinien dokonać oceny formalnych przesłanek takiego orzeczenia, w tym czy zawiera ono wszystkie dane niezbędne do dokonania wpisu, a także czy z przyczyn technicznych możliwe jest dokonanie wpisu⁴⁴. Skoro więc dokumentem będącym podstawą wpisu jest orzeczenie sądu, to pomiędzy jego treścią a treścią księgi wieczystej może zachodzić niezgodność, co stanowi przeszkodę do dokonania wpisu⁴⁵.

Trafnie do przedstawionej problematyki odniósł się Sąd Najwyższy, wskazując, że „jeżeli podstawą wpisu jest prawomocne orzeczenie sądowe, sąd wieczystoksięgowy jest nim związany na mocy art. 365 § 1 k.c. i nie może badać jego merytorycznej zasadności. Jednak kognicją tego sądu objęte jest badanie, czy prawomocne orzeczenie zawiera wszystkie dane dotyczące wpisu, tj. badane pod względem „skuteczności prawnej”. W odniesieniu do odrębnej własności lokali ustanowionej umową lub orzeczeniem sądu niezbędne jest zawarcie w umowie lub orzeczeniu danych niezbędnych do ujawnienia prawa własności w księdze wieczystej, w tym m.in. rodzaju, położenia, powierzchni lokalu oraz pomieszczeń do niego przynależnych oraz wielkość udziałów powiązanych z lokalem. Natomiast w przypadku działu spadku i zniesienia współwłasności obejmujących prawo własności wyodrębnionych lokali i udziałów w nieruchomości wspólnej orzeczenie sądu co do przyznania

”
NA PODSTAWIE § 1 UST. 1
ROZPORZĄDZENIA MINISTRA
SPRAWIEDLIWOŚCI W SPRAWIE
TRYBU EGZEKUCJI Z LOKALI
STANOWIĄCYCH ODRĘBNE
NIERUCHOMOŚCI, EGZEKUCJA
Z SAMODZIELNYCH LOKALI
MIESZKALNYCH, STANOWIĄCYCH
ODRĘBNE NIERUCHOMOŚCI,
ODBYWA SIĘ WEDŁUG
PRZEPISÓW KODEKSU
POSTĘPOWANIA CYWILNEGO
O EGZEKUCJI Z NIERUCHOMOŚCI.

własności poszczególnych lokali wskazanym spadkobiercom i współwłaścicielom musi zawierać także rozstrzygnięcie o przyznaniu tym osobom udziałów we współwłasności nieruchomości wspólnej związanych z lokalami. W konsekwencji Sąd Najwyższy przyjął, że przyznanie prawa odrębnej własności lokalu z pominięciem związanego z nim udziału w nieruchomości wspólnej nie wywoła skutku prawnego i nie może być podstawą wpisu prawa własności wyodrębnionego lokalu⁴⁶.

Podsumowanie

Omówione w niniejszym artykule zagadnienia potwierdzają, jak ważne jest prawidłowe określenie przedmiotu egzekucji. Ustawodawca w przepisach o egzekucji z nieruchomości przewidział regulacje przyznające nabywcy licytacyjnemu szczególne uprawnienia, a także status w ramach postępowania egzekucyjnego dotyczącego egzekucji z nieruchomości. Należą do nich m.in. art. 995 k.p.c. przewidujący, że osoba, na rzecz której udzielono przybiccia, uzyskuje,

jeżeli wykona warunki licytacyjne, prawo do przysądzenia jej własności nieruchomości. Z kolei art. 999 k.p.c. określa skutki uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności. Do najważniejszych z nich należy przejście na nabywcę prawa własności nieruchomości oraz uprawnienie do ujawnienia prawa własności przysługującego nabywcy w katastrze nieruchomości oraz w księdze wieczystej lub zbiorze dokumentów. Nabywanie nieruchomości ma charakter pierwotny, co oznacza między innymi, że następuje ono niezależnie od tego, kto uprzednio był właścicielem nieruchomości, oraz bez konieczności wykazywania przez nabywcę następstwa prawnego.

Jeżeli chodzi o ujawnienie przysługującego nabywcy prawa własności nieruchomości w księdze wieczystej, podstawą dokonania wpisu na jego rzecz jest właśnie prawomocne postanowienie sądu o przysądzeniu własności nieruchomości. Stanowi ono dokument będący podstawą wpisu w rozumieniu przepisów ustawy o księgach wieczystych i hipotece. Sąd wieczystoksięgowy nie bada przy tym merytorycznej zasadności postanowienia o przysądzeniu własności, jednak dokonuje jego oceny pod względem formalnoprawnym. Oznacza to, że może on badać, czy pomiędzy treścią postanowienia o przysądzeniu własności a treścią księgi wieczystej zachodzi niezgodność, a w razie ustalenia, że tak w istocie jest – oddalić wniosek o wpis. W konsekwencji nabywca napotka przeszkodę w realizacji prawa określonego w art. 999 § 1 k.p.c.

Szczególną uwagę co do opisu przedmiotu egzekucji należy zwrócić tam, gdzie egzekucja zostaje skierowana do lokali stanowiących odrębne nieruchomości oraz do użytkownika wieczystego. Do egzekucji z tak określonych składników majątku dłużnika stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości, w tym dotyczące opisu i oszacowania, licytacji, a także przysądzenia

własności. Tożsama jest również procedura ujawniania praw nabywcy w drodze żądania wpisu w księdze wieczystej. Uchybienia dotyczące określenia przedmiotu egzekucji polegające na pominięciu udziału w prawie własności gruntu lub prawie użytkownika wieczystego gruntu przy egzekucji z lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość mogą doprowadzić do oddalenia wniosku o wpis. Podobna sytuacja będzie miała miejsce w przypadku egzekucji z użytkownika wieczystego, gdzie w treści protokołu opisu i oszacowania, a następnie postanowienia o przysądzeniu własności znajdzie się wyłącznie informacja o przysługującym dłużnikowi prawie użytkownika wieczystego bez wyraźnego wskazania, że z prawem tym związane jest również prawo własności budynków wzniesionych na gruncie oddanym w użytkowanie wieczyste. Uchybienia tego rodzaju powodują dotkliwie konsekwencje dla nabywcy, uniemożliwiając mu realizację przysługującego mu prawa, a po stronie organu, który tych nieprawidłowości się dopuścił – odpowiedzialność odszkodowawczą. Tytułowa problematyka ma znaczenie praktyczne, a jej waga dla nabywcy jest nie do przecenienia. Nie ma jednocześnie potrzeb formułowania wniosków *de lege ferenda*,

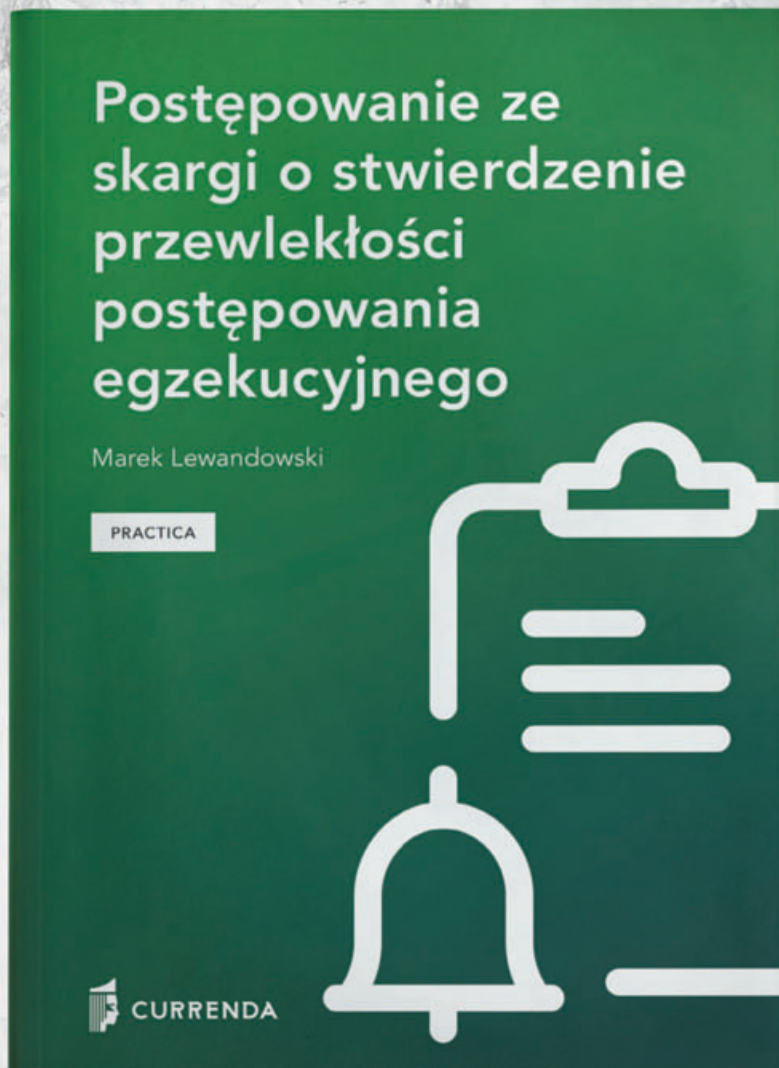
”
JEŻELI CHODZI O UJAWNIE
PRZYSŁUGUJĄCEGO
NABYWCY PRAWA WŁASNOŚCI
NIERUCHOMOŚCI W KSIĘDZE
WIECZYTEJ, PODSTAWĄ
DOKONANIA WPISU NA
JEGO RZECZ JEST WŁAŚNIE
PRAWOMOCNE POSTANOWIENIE
SĄDU O PRZYSĄDZENIU
WŁASNOŚCI NIERUCHOMOŚCI.

ponieważ w obecnym stanie prawnym kwestie dotyczące określenia przedmiotu egzekucji są uregulowane w sposób wystraszający. Należało jednak zwrócić uwagę na pojawiające się w praktyce rzeczywiste problemy związane z niedołożeniem należytej staranności w określeniu przedmiotu egzekucji, co prowadzi do naruszenia praw nabywcy licytacyjnego.

Przypisy końcowe

- ¹ Tekst jedn. Dz.U. 2021 poz. 1805 ze zm., dalej jako: k.p.c.
- ² Zob. E. Klat-Górska, *Nabycie użytkowania wieczystego na podstawie postanowienia przysądżającego prawo własności [w:] Przekształcenie użytkowania wieczystego we własność. Zagadnienia prawne*, Warszawa 2019, LEX.
- ³ *Ibidem*.
- ⁴ Zob. G. Wolak, *Ogłoszenie upadłości dłużnika a możliwość przysądzenia własności nieruchomości (lub użytkowania wieczystego). Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2021 r., III CZP 77/20*, PPE 2022, nr 11, s. 92; A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019, s. 419.
- ⁵ Postanowienie Sądu Najwyższego z 12 grudnia 1997 r., III CKN 383/97, LEX nr 50528.
- ⁶ A. Szymańska-Grodzka [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217*, t. II, red. T. Szanciło, s. 1188.
- ⁷ Tekst jedn. Dz.U. 2022 poz. 1360 ze zm., dalej jako: k.c.
- ⁸ Tekst jedn. Dz.U. 2023 poz. 146, dalej jako: u.k.w.h.
- ⁹ Zob. M. Łochowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217*, t. II, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, s. 1031.
- ¹⁰ OSNC 2013, nr 9, poz. 108.
- ¹¹ A. Marciniak, *op. cit.*, s. 402.
- ¹² OSNC 1997, nr 3, poz. 32.
- ¹³ Postanowienie Sądu Najwyższego z 19 listopada 1996 r., III CKU 10/96, OSNC 1997, nr 3, poz. 32.
- ¹⁴ Tak G. Julke, *Opis i oszacowanie nieruchomości*, PPE 2007, nr 6–8, Czytelnia Currendy; M. Krakowiak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 730–1088*, red. J. Jankowski, Warszawa 2013, s. 870.
- ¹⁵ Tak G. Julke, *op. cit.*
- ¹⁶ *Ibidem*.
- ¹⁷ Tak P. Klecha, M. Jarocho-Wąsowska, *Egzekucja z nieruchomości – praktyczny komentarz. Model współpracy sądów, komorników i urzędów skarbowych*, Sopot 2016, s. 133
- ¹⁸ OTK-A 2013, nr 1, poz. 4.
- ¹⁹ Zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 lipca 1998 r., III CKU 15/98, LEX nr 550917.
- ²⁰ *Ibidem*.
- ²¹ *Ibidem*.
- ²² *Ibidem*.
- ²³ *Ibidem*.
- ²⁴ *Ibidem*.
- ²⁵ OSNC 1997, nr 3, poz. 32.
- ²⁶ Postanowienie Sądu Najwyższego z 19 listopada 1996 r., III CKU 10/96, OSNC 1997, nr 3, poz. 32.
- ²⁷ Zob. wyrok Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2016 r., I CSK 770/15, LEX nr 2114482; postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2013 r., IV CSK 666/12, LEX nr 1360292.
- ²⁸ OSNC 1997, nr 3, poz. 32.
- ²⁹ Uchwała Sądu Najwyższego z 20 stycznia 2010 r., III CZP 121/09, OSNC 2010, nr 9, poz. 117.
- ³⁰ Postanowienie Sądu Najwyższego z 9 lipca 2009 r., III CSK 348/08, LEX nr 528226.
- ³¹ Postanowienie Sądu Najwyższego z 21 czerwca 2006 r., I CSK 115/06, LEX nr 1312347; postanowienie Sądu Najwyższego z 9 lipca 2009 r., III CSK 348/08, LEX nr 528226.
- ³² Postanowienie Sądu Najwyższego z 9 lipca 2009 r.
- ³³ OSNC 1997, nr 3, poz. 32.
- ³⁴ Tekst jedn. Dz.U. 2022 poz. 1495 ze zm., dalej jako: ustawa przekształceniowa.
- ³⁵ Tekst jedn.: Dz.U. 2021 poz. 1048 ze zm., dalej jako: u.w.l.
- ³⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 5 marca 2018 r., V ACa 912/17, LEX nr 2648674.
- ³⁷ Dz.U. 1994 Nr 136 poz. 710.
- ³⁸ LEX nr 3157520.
- ³⁹ LEX nr 528226.
- ⁴⁰ Postanowienie Sądu Okręgowego w Łodzi z 26 czerwca 2020 r., III Ca 2570/19, LEX nr 3157520.
- ⁴¹ *Ibidem*.
- ⁴² Postanowienie Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2013 r., III CSK 78/12, LEX nr 1293966.
- ⁴³ *Ibidem*; wyrok SN z 3 września 2009 r., I CSK 6/09, LEX nr 528218; wyrok SN z 12 lutego 2010 r., I CSK 357/09, LEX nr 583729.
- ⁴⁴ Postanowienie Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2013 r...
- ⁴⁵ *Ibidem*.
- ⁴⁶ Postanowienie Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2009 r., III CSK 348/08, LEX nr 528226.

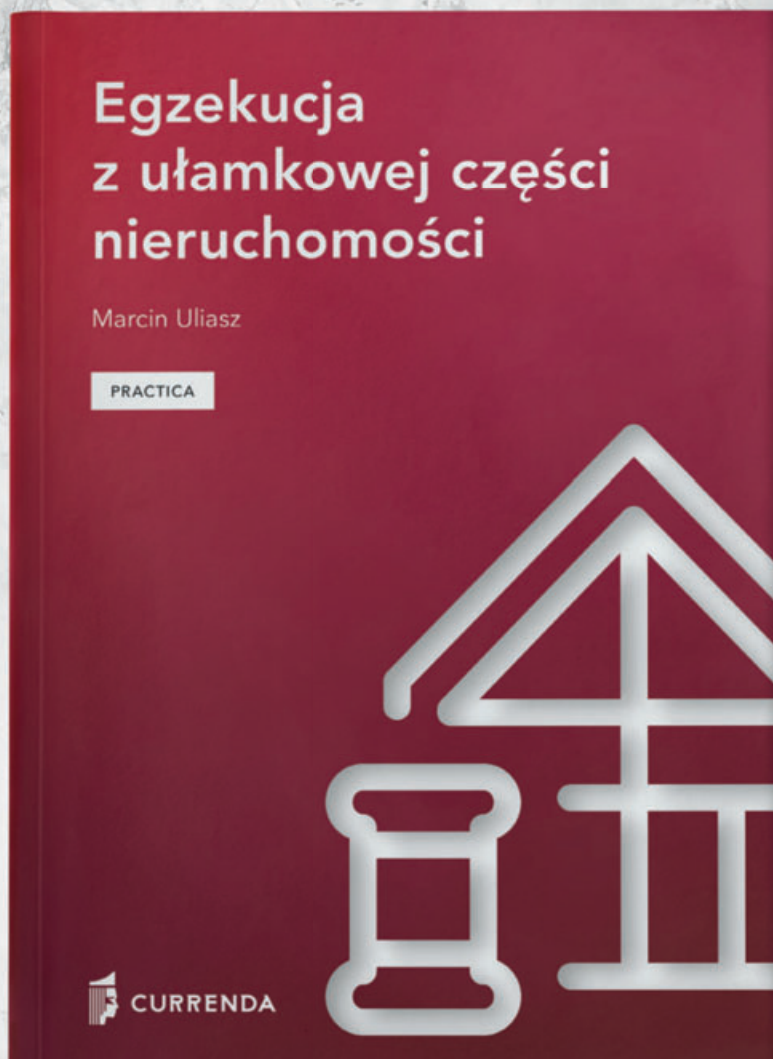
Już w sklepie Currenda!
www.sklep.currenda.pl

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Przegląd orzecznictwa

WYROK SĄDU NAJWYŻSZEGO
Z 8 GRUDNIA 2022 ROKU

POSTANOWIENIE SĄDU
REJONOWEGO W BYDGOSZCZY
Z 13 LUTEGO 2023 ROKU

POSTANOWIENIE SĄDU REJONOWEGO
DLA ŁODZI-WIDZEWA W ŁODZI
Z 30 GRUDNIA 2022 ROKU

Fot. Canva 89stocker

**MATEUSZ
SZTANDUR**

Absolwent studiów
doktoranckich UG

WYROK SĄDU NAJWYŻSZEGO Z 8 GRUDNIA 2022 ROKU

SENTENCJA

Sąd Najwyższy w sprawie o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej 8 grudnia 2022 r. skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 26 czerwca 2019 r., sygn. akt I ACa 10/19, uchyla zaskarżony wyrok w całości i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

STAN FAKTYCZNY

Strona powodowa wniosła pozew o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z 14 grudnia 2013 r. Wyrokiem z lipca 2018 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił powództwo i rozstrzygnął o kosztach procesu. Wyrokiem z czerwca 2019 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił apelację powodów oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania odwoławczego. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy. Z poczynionych przez Sąd ustaleń wynika, że w 2011 r. z bankiem spółdzielczym zawarło umowę w przedmiocie kredytu konsumpcyjnego na kwotę 110 000 zł. Powodowie zobowiązali się do terminowej spłaty rat kredytu w terminie do 11. dnia każdego kolejnego miesiąca począwszy od kwietnia 2011 r. Pierwsza rata wynosiła 1176,40 zł, kolejna

1193,13 zł, a następna 1214,94 zł. Pozostałe raty wynosiły 1212,14 zł lub 1212,15 zł lub 1212,16 zł, aż do całkowitej spłaty kredytu. Powodowie zadeklarowali formę spłaty rat jako stałe zlecenie na rachunku bankowym, na który miało wpływać comiesięczne wynagrodzenie w wysokości 2500 zł. Ponadto powodowie zobowiązali się w okresie obowiązywania umowy do informowania banku o zmianie nazwiska, miejsca zamieszkania lub miejsca pracy. Umowa przewidywała także możliwość jej wypowiedzenia, m.in. z powodu braku terminowej spłaty kredytu.

Początkowo powodowie spłacali raty kredytu terminowo i w pełnej wysokości. Dopiero w 2013 r. na rachunku kredytowym powstało zadłużenie. Pismami z kwietnia 2013 r. i czerwca 2013 r. pozwany informował powodów o rosnącej zaległości. Wobec braku spłaty zaległości, pozwany skierował do powodów wezwanie do zapłaty zaległości pod rygorem wypowiedzenia umowy. Korespondencja była kierowana na adres wskazany przez powodów. Powodowie tymczasem zmienili miejsce pobytu na Wielką Brytanię i nie powiadomili o tym fakcie banku.

Wobec braku spłaty zaległości pozwany pismem z 2013 r. wypowiedział powodom umowę. Jednocześnie poinformował, że wypowiedzenie umowy jest warunkowe i traci moc, jeżeli w ciągu 30 dni od jego doręczenia uregulowane zostaną wszystkie zaległości wraz z odsetkami karnymi, zgodnie z umową kredytu. Pozwany w związku z wypowiedzeniem umowy wezwał powodów do uregulowania całego powstałego zadłużenia oraz do zapłaty dalszych odsetek w terminie 7 dni od otrzymania wezwania. Jednocześnie 14 listopada 2013 r. pozwany wystawił bankowy tytuł egzekucyjny, który został zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Na jego podstawie komornik wszczął postępowanie egzekucyjne, informując o tym powodów.

Powodowie nawiązali wówczas kontakt z bankiem i wnieśli o wstrzymanie działań

Fot. Canva kanchanachitkhamma

windykacyjnych, deklarowali także dobrowolną spłatę kredytu. Powodowie zawarli z pozwanym ugodę, na podstawie której przystąpili do spłaty wymagalnego zobowiązania w ratach. Jednocześnie pozwany pismem z maja 2014 r. skierowanym do komornika wniósł o zawieszenie postępowania egzekucyjnego w stosunku do dłużników. Komornik zawiesił postępowanie egzekucyjne prowadzone na podstawie tytułu wykonawczego, a postanowieniem z 7 kwietnia 2016 r. umorzył postępowanie egzekucyjne.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu skargę kasacyjną wywiedli powodowie, zaskarżając go w całości. Zarzucili naruszenie przepisów postępowania przez uznanie, że w pozwie powodowie nie podnieśli zarzutu spłaty i na skutek tego w dalszym postępowaniu apelacyjnym utracili oni prawo do skorzystania z tego zarzutu. W oparciu o te zarzuty skarżący wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Pozwany w odpowiedzi na skargę wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

ROZSTRZYGNIECIE

Skarga kasacyjna jest uzasadniona, choć tylko jeden z zarzutów okazał się zasadny. Prekluzja przewidziana w art. 843 § 3 k.p.c.¹

”
 ZARZUT I UZASADNIAJĄCE
 GO DOWODY NIE ZOSTAŁY
 WPRAWDZIE WSKAZANE
 W PETITUM POZWU, ALE BRAK
 JEST OPARCIA DLA TAKIEGO
 WYMAGANIA W TREŚCI
 ART. 843 § 3 K.P.C. PRZEPIS TEN
 NIE PRECYZUJE FORMY, TRYBU
 CZY SPOSOBU ZGŁOSZENIA
 ZARZUTU W POZWIE.

służy zwiększeniu sprawności procesu opozycyjnego, a w konsekwencji przeciwdziałaniu odwlekaniu egzekucji. Wymagane przez ten przepis podniesienie wszystkich zarzutów już w pozwie należy rozumieć jako obowiązek przytoczenia w pozwie faktów uzasadniających podstawę lub podstawy powództwa, chociażby w sposób ewentualny, na wypadek nieuwzględnienia przez sąd innej podstawy². Obowiązek powołania zarzutów w pozwie dotyczy przy tym oczywiście tylko takich faktów, które powód mógł zgłosić. Konieczne jest więc istnienie tych faktów oraz wiedza powoda o tych okolicznościach. Wbrew ocenie Sądu drugiej instancji, z treści pozwu jednoznacznie wynika, że zarzut spłaty kredytu został podniesiony. W pozwie wskazano nie tylko na okoliczność częściowej spłaty kredytu – na podstawie ugody zawartej przez pozwanego i powodów – już po wystawieniu BTE i wszczęciu postępowania egzekucyjnego, ale wykazano wysokość tej spłaty na dzień wniesienia. Powodowie załączyli do pozwu oświadczenie pozwanego o poczynionych ustaleniach w przedmiocie ustalonej wysokości spłat już po wystawieniu BTE. Nawet jeśli uznać za zaskarżonym wyrokiem, że środ-

ki wpłacane na rachunek bankowy powoda po 12 września 2013 r. nie były zaliczane na poczet zadłużenia, bo wówczas umowa została już wypowiedziana i nie obowiązywała, to podstawą świadczeń pieniężnych na rzecz pozwanego była zawarta ugoda. Z akt sprawy bezsprzecznie zatem wynika, że zarzut spłaty długu (częściowej) został sformułowany i udokumentowany już w pozwie. Zarzut i uzasadniające go dowody nie zostały wprawdzie wskazane w petitum pozwu, ale brak jest oparcia dla takiego wymagania w treści art. 843 § 3 k.p.c. Przepis ten nie precyzuje formy, trybu czy sposobu zgłoszenia zarzutu w pozwie.

Mając na uwadze wyjątkowy charakter tego przepisu (jako wyjątek od zasady ustalonej w art. 217 k.p.c.), Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, że nie może on być nadmiernie rygorystycznie wykładany. Jest tak zwłaszcza w sprawach konsumenckich. Powodowie zaciągnęli kredyt jako konsumenci. Przyjęta w zaskarżonym wyroku wykładnia i zastosowanie art. 843 § 3 k.p.c. nie dają się pogodzić z konstytucyjnym minimum ochrony praw konsumentów. Prawa te zostały naruszone już przez samą instytucję bankowego tytułu egzekucyjnego, utrzymaną w mocy jedynie na podstawie wyjątkowych przepisów przejściowych. Rygorystyczna wykładnia i zastosowanie art. 843 § 3 k.p.c. nie może dodatkowo obniżać poziomu ochrony praw konsumentów.

Fot. Canva Aksonsat Uantheoeng

Nie można wobec tego zaaprobować oceny sądu drugiej instancji, że „we wniesionym w niniejszej sprawie pozwie, powodowie, działający przez profesjonalnego pełnomocnika procesowego (adwokata), zarzutu spłaty nie podnieśli, stąd w dalszym postępowaniu utracili prawo do skorzystania z niego w tym postępowaniu”. Sąd Najwyższy, uwzględniając skargę kasacyjną i przekazując Sądowi Apelacyjnemu sprawę do ponownego rozpoznania, uznał, że rozpoznanie drugiego z zarzutów skargi jest przedwczesne. Sąd drugiej instancji prawidłowo wprowadził ocenę, że w treści umowy kredytowej powodowie byli zobowiązani do informowania banku m.in. o zmianie miejsca zamieszkania, a brak poinformowania banku o zmianie danych adresowych nie powinien obciążać pozwanego banku, skoro to sami powodowie podali preferowany adres do doręczeń, ale Sąd Apelacyjny nie wyjaśnił dostatecznie, czy i jakie skutki prawne wywołało wypowiedzenie umowy w świetle zawartej przez strony ugody. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny powinien zbadać treść i skutki zawartej i faktycznie wykonywanej przez strony ugody. Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone orzeczenie i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

POSTANOWIENIE SĄDU REJONOWEGO W BYDGOSZCZY Z 13 LUTEGO 2023 ROKU

SENTENCJA

Sąd Rejonowy w Bydgoszczy po rozpoznaniu 13 lutego 2023 r. w Bydgoszczy na posiedzeniu niejawnym sprawy o egzekucję świadczenia pieniężnego w przedmiocie skargi wierzyciela na punkt 2, 3 i 4 postanowienia komornika sądowego w przedmiocie ustalenia kosztów postępowania egzekucyj-

Fot. Canva Pavel Danilyuk

nego i obciążenia nimi w części wierzyciela postanawia oddalić skargę.

STAN FAKTYCZNY

Wierzyciel wniósł skargę na postanowienie komornika sądowego w zakresie ustalenia kosztów postępowania egzekucyjnego na kwotę 1306,19 zł i obciążenie nimi w części wierzyciela, tj. w zakresie kwoty 200,00 i 14,91 zł. W rezultacie skarżący wniósł o zmianę punktu 2 postanowienia poprzez ustalenie kosztów postępowania na kwotę 1106,19 zł, uchylenie punktu 3 – wezwania o kwotę 200 zł, zmianę punktu 4 poprzez określenie kwot nim objętych na 14,91 zł w miejsce 214,91 zł. Skarżący zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 29 w zw. z art. 52 ust 2 u.k.k. poprzez jego błędne zastosowanie i obciążenie wierzyciela kosztami egzekucyjnymi w zakresie opłaty

egzekucyjnej w kwocie 200,00 zł w sytuacji, gdy w sprawie należało zastosować art. 49 ust 2 u.k.s.e. Zdaniem wierzyciela obciążenie go w/w opłatą było niezasadne, jak również niezasadne było jej naliczenie. Powołując się na orzeczenia Sądu Najwyższego w sprawach: III CZP 52/20, III CZP 34/22, III CZP 62/19, III CZP 39/22, skarżący wywiódł, iż reguła intertemporalna przewidziana przepisem art. 52 ust. 2 ustawy o kosztach komorniczych w powiązaniu z art. 29 tej ustawy nie może znaleźć zastosowania w sprawach egzekucyjnych wszczętych przed 31 grudnia 2018 r., bowiem prowadziłyby do skutków nie do zaakceptowania z perspektywy standardów konstytucyjnych.

W odpowiedzi na skargę komornik wniósł o jej oddalenie, argumentując, że nie miał innej możliwości zakończenia postępowania. Zgodnie z jasną regułą intertemporalną wynikającą z art. 52 ust 2 u.k.k. – do postępowań wszczętych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przepisy art. 29 i 30 stosuje się od dnia wejścia w życie ustawy. W konsekwencji komornik nie miał możliwości zastosowania przepisu art. 49 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, nieobowiązującego od trzech lat. Komornik wskazał również, że w art. 305 u.k.s. ustawodawca zawarł normę derogującą z dniem 1 stycznia 2019 r. ustawę z 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji. Zdaniem

komornika założenie racjonalności ustawodawcy nakazuje przyjąć, że jego zamiarem było doprowadzenie do takiego stanu, aby prowadzenie od 1 stycznia 2019 r. postępowań wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy o kosztach komorniczych odbywało się w oparciu o przepisy nowej ustawy. Komornik wskazał, że takie założenie można wywieść po lekturze wprowadzonej równoległe ustawy o komornikach sądowych, w której w art. 298 ust. 1 wskazano, że do postępowań wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy ustawy Kodeks postępowania cywilnego w brzmieniu nadanym tą ustawą. Nadto komornik wskazał, że pomimo tego, iż mający zastosowanie w niniejszej sprawie art. 823 k.p.c. nie znajduje się w treści art. 29 ust 1 u.k.k., należy uznać, że jest to wyłączenie efektu przeoczenia ustawodawcy. Zdaniem komornika istniejąca luka w regulacji intertemporalnej należy uzupełnić w drodze analogicznego stosowania przepisu art. 29 ust. 1 u.k.k.

USTALENIA I ROZSTRZYGNIĘCIE

W toku postępowania komornik ustalił datę zgonu dłużniczki, w związku z czym postanowieniem z maja 2021 r. zawiesił postępowanie egzekucyjne. Z akt sprawy wynika, iż do dnia wydania postanowienia o umorzeniu postępowania wierzyciel nie podjął żadnych czynności ani nie wniósł o podjęcie zawieszono postępowania. Skutkiem powyższego stało się umorzenie przez komornika postępowania egzekucyjnego z urzędu. W tym samym dniu komornik ustalił koszty postępowania egzekucyjnego na łączną kwotę 1306,19 zł, w tym kwotę 200 zł tytułem opłaty stosunkowej oraz 14,91 zł tytułem zwrotu wydatków, którymi obciążył wierzyciela. Skarga wierzyciela na postanowienie komornika sądowego w przedmiocie ustalenia i rozliczenia kosztów postępowania

ZGODNIE Z JASNĄ REGUŁĄ
INTERTEMPORALNĄ WYNIKAJĄCĄ
Z ART. 52 UST 2 U.K.K. – DO
POSTĘPOWAŃ WSZCZĘTYCH
PRZED DNIEM WEJŚCIA W ŻYCIE
NINIEJSZEJ USTAWY PRZEPISY
ART. 29 I 30 STOSUJE SIĘ OD
DNIA WEJŚCIA W ŻYCIE USTAWY.

w sprawie nie mogła być uwzględniona. Punktem wyjścia analizy zasadności skargi musi być wyraźne stwierdzenie, iż w dacie umorzenia postępowania obowiązywały przepisy nowej ustawy o kosztach komorniczych. Z mocy art. 52 ust. 2 tej ustawy do spraw wszczętych i prawomocnie niezakończonych przed dniem jej wejścia w życie (1 stycznia 2019 r.) stosuje się art. 29 i 30 u.k.k. Oznacza to, że komornik prawidłowo obciążył wierzyciela opłatą egzekucyjną ustaloną na podstawie dyspozycji art. 29 ust. 1 u.k.k. Trzeba również podkreślić, iż powyższy przepis stosuje się od dnia wejścia w życie przedmiotowej ustawy we wszystkich postępowaniach bez względu na podstawę prawną ich umorzenia. Wspomniany przepis stanowi, iż w razie umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela albo na podstawie art. 824 § 1 pkt 4 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, wierzyciela obciąża opłata stosunkowa w wysokości 5% wartości świadczenia pozostającego do wyegzekwowania. Podkreślić należy, iż ustawa o kosztach komorniczych weszła w życie już w okresie obowiązywania nowelizacji k.p.c. z lipca 2015 r., dlatego też przytoczony art. 29 ust. 1 odnosi się w swojej treści bezpośrednio do umorzenia postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c., nie zaś na podstawie art. 823 k.p.c. Niemniej jednak, w związku z treścią art. 21 ustawy zmieniają-

Fot. Canva Suwannar Kawila

cej, art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c. zastosowanie ma do postępowań wszczętych po dniu wejścia w życie tejże ustawy, tj. 8 września 2016 r. Nie ulega kwestii, iż wskazany przepis reguluje tożsamą sytuację bezczynności wierzyciela, dlatego też, w ocenie Sądu, zaistniała swoista luka prawna znajduje zastosowanie także do spraw, w których postępowanie umorzono na podstawie art. 823 k.p.c.

Jednocześnie nie sposób przyjąć za słuszną argumentację skarżącego opierającą się na treści uchwały Sądu Najwyższego z 7 października 2021 r. (III CZP 52/20), bowiem stan faktyczny, na podstawie którego Sąd Najwyższy podjął w/w uchwałę, jest inny niż w niniejszej sprawie. Uchwała odnosi się do sytuacji, w której wierzyciel przed 31 grudnia 2018 r. złożył wniosek o zawieszenie postępowania, którego umorzenie z mocy prawa zostało stwierdzone przez komornika sądowego postanowieniem wydanym po

”
PUNKTEM WYJŚCIA ANALIZY
ZASADNOŚCI SKARGI MUSI
BYĆ WYRAŹNE STWIERDZENIE,
IŻ W DACIE UMORZENIA
POSTĘPOWANIA OBOWIĄZYWAŁY
PRZEPISY NOWEJ USTAWY
O KOSZTACH KOMORNICZYCH.

gi i wniosku postanowił utrzymać zaskarżone orzeczenie w mocy w całości.

STAN FKATYCZNY

Dziewiątego września 2022 r. pełnomocnik wierzyciela złożył skargę na czynność komornika w zakresie ustalenia opłaty egzekucyjnej na podstawie art. 30 ustawy o kosztach komorniczych i obciążeniu nią wierzyciela. W uzasadnieniu skargi pełnomocnik wierzyciela podniósł, że zgon dłużnika przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego nie uzasadnia przyjęcia niecelowości wszczęcia postępowania egzekucyjnego, a jedynie jego niedopuszczalność. Uzasadniając swoje żądanie wierzyciel wskazał, iż naliczenie opłaty w związku z umorzeniem postępowania egzekucyjnego zostało wydane z naruszeniem dyspozycji art. 30 ustawy o kosztach komorniczych. Wniósł o uchylenie postanowienia komornika sądowego w zaskarżonej części i nieobciążanie wierzyciela żadną kwotą opłaty egzekucyjnej.

W odpowiedzi na skargę komornik sądowy wniósł o jej oddalenie. W uzasadnieniu podniósł, iż z uwagi na śmierć dłużnika postępowanie zostało umorzone. Wobec faktu, iż zgon nastąpił przed dniem złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji, wszczęcie egzekucji należało w jego ocenie potraktować jako niecelowe i obciążyć wierzyciela opłatą egzekucyjną, zgodnie z treścią art. 30 ustawy o kosztach komorniczych. Komornik sądowy powołał się w tym zakresie na stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w treści uchwały z 27 stycznia 2022 r. wydanej w sprawie III CZP 36/22, w której uznano złożenie przez wierzyciela wniosku egzekucyjnego przeciwko zmarłemu dłużnikowi jako oczywiście niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego.

W powyższej skardze na czynności komornika sądowego pełnomocnik wierzyciela złożył również wniosek o miarkowanie opłaty egzekucyjnej ustalonej przez komornika

31 grudnia 2018 r. Podkreślić należy, że w przedmiotowej sprawie do zawieszenia postępowania doszło nie na skutek wniosku wierzyciela, lecz na skutek zgonu dłużnika.

POSTANOWIENIE SĄDU REJONOWEGO DLA ŁODZI-WIDZEWA W ŁODZI Z 30 GRUDNIA 2022 ROKU

SENTENCJA

Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi po rozpoznaniu 30 grudnia 2022 r. w Łodzi sprawy egzekucyjnej prowadzonej przez komornika sądowego o egzekucję świadczenia pieniężnego ze skargi wierzyciela na czynność komornika sądowego oraz z wniosku wierzyciela o miarkowanie opłaty egzekucyjnej, na skutek skargi wierzyciela na orzeczenie referendarza sądowego wydane go w sprawie w przedmiocie oddalenia skar-

do kwoty 200,00 zł. Na uzasadnienie swojego wniosku wierzyciel podniósł, że ponoszenie wskazanej opłaty jest rażąco krzywdzące i nieuzasadnione okolicznościami sprawy. Za obniżeniem wysokości opłaty egzekucyjnej przemawia brak zaistnienia przesłanek pozwalających na zastosowanie art. 30 u.k.k., a nadto że wierzyciel nie posiada narzędzi umożliwiających weryfikację, czy w dniu złożenia wniosku egzekucyjnego dłużnik żyje.

W odpowiedzi na wniosek komornik sądowy podniósł, że nie zasługuje on na uwzględnienie, bowiem wierzyciel nie wskazał swojej sytuacji finansowej, nie przedłożył w tym zakresie stosownych dokumentów, a zgodnie z art. 48 u.k.k. „szczególne okoliczności” stanowią podstawę do wystąpienia z takim wnioskiem jako odstępstwem od zasad ponoszenia kosztów postępowania.

NA UZASADNIENIE SWOJEGO
WNIOSKU WIERZYCIEL PODNIÓSŁ,
ŻE PONOSZENIE WSKAZANEJ
OPŁATY JEST RAŻĄCO
KRZYWDZĄCE I NIEUZASADNIONE
OKOLICZNOŚCIAMI SPRAWY.

Postanowieniem z października 2022 r. referendarz sądowy oddaliła skargę wierzyciela na postanowienie komornika w przedmiocie umorzenia postępowania egzekucyjnego, ustalenia jego kosztów i obciążenia nimi wierzyciela w zakresie ustalenia opłaty stosunkowej na podstawie art. 30 u.k.k. oraz oddaliła wniosek o miarkowanie opłaty egzekucyjnej.

Działając przez pełnomocnika, wierzyciel złożył skargę na orzeczenie referendarza sądowego o oddaleniu skargi wierzyciela na postanowienie komornika sądowego w przedmiocie umorzenia postępowania eg-

zekucyjnego, ustalenia jego kosztów i obciążenia nimi wierzyciela w zakresie ustalenia opłaty stosunkowej w oparciu o art. 30 u.k.k. oraz o oddalenie wniosku o miarkowanie opłaty egzekucyjnej. W uzasadnieniu skargi na orzeczenie referendarza pełnomocnik wierzyciela podniósł ponownie, że zgon dłużnika przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego nie uzasadnia przyjęcia niecelowości wszczęcia postępowania egzekucyjnego, a jedynie jego niedopuszczalność. Uzasadniając swoje żądanie wierzyciel wskazał, iż naliczenie opłaty w związku z umorzeniem postępowania egzekucyjnego narusza dyspozycję art. 30 ustawy o kosztach komorniczych. Wniósł o uchylenie postanowienia komornika sądowego w zaskarżonej części i nieobciążanie wierzyciela żadną kwotą opłaty egzekucyjnej. Złożył także wniosek o miarkowanie opłaty egzekucyjnej do kwoty 200 zł lub kwoty 150 zł.

USTALENIA I ROZSTRZYGNIĘCIE

Skarga wierzyciela na orzeczenie referendarza sądowego, jako wniesiona w terminie, podlegała merytorycznemu rozpoznaniu przez Sąd Rejonowy, który w tej sprawie działał jako sąd drugiej instancji. Okazała się ona niezasadna. Na wstępie rozważań merytorycznych w sprawie zauważono, że po zapoznaniu się z uzasadnieniem uchwały Sądu Najwyższego podjętej w sprawie III CZP 36/22 podzielone zostało stanowisko w niej zawarte, choć stanowi ono odejście do dotychczasowej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego.

Zgodnie z art. 49 ust. 5 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji komornik nie był uprawniony do pobierania opłaty egzekucyjnej w przypadkach umorzenia postępowania z innych przyczyn niż umorzenie na wniosek wierzyciela oraz umorzenie na podstawie art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c. Tymczasem z obecnie obowiązującego art. 29 ust. 5 ustawy o kosztach komorniczych w zw. z art. 30

ustawy o kosztach komorniczych wynika, że komornik pobiera opłatę w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego także z innych przyczyn niż na wniosek wierzyciela i na podstawie art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c., a więc również w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 824 § 1 pkt 2 k.p.c. ze względu na brak zdolności sądowej dłużnika. Opłaty komornicze stanowią należności o charakterze przymusowym i publicznoprawnym; są rodzajem daniny publicznej uiszczanej z tytułu prowadzenia postępowania egzekucyjnego, a zatem z tytułu i w ramach realizacji zadań publicznych państwa. W typowej sytuacji opłaty te obciążają bezpośrednio lub w ostatecznym rozrachunku dłużnika. W wyjątkowych wypadkach, zgodnie z wolą ustawodawcy, obciążeniu tymi opłatami mają podlegać wierzyciele.

Złożenie wniosku egzekucyjnego przeciwko zmarłemu dłużnikowi stanowi przypadek niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Wynika to z analizy użytego w art. 30 pojęcia „oczywiście” niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Zgodnie z definicją słownikową „oczywisty” to niebudzący wątpliwości, całkowicie jasny, wyrazisty. „Oczywista niecelowość” to zatem kwalifikowany przypadek niecelowości, który ma miejsce wówczas, gdy dla żadnego prawnika, bez potrzeby dokładnej analizy sprawy pod względem faktycznym i prawnym, nie budzi wątpliwości, że nie zachodziła potrze-

ba wszczęcia postępowania egzekucyjnego.

W uzasadnieniu projektu ustawy o kosztach komorniczych wskazano, że art. 30 u.k.k. stanowi założenie, iż to właśnie wierzyciel posiada najpełniejszą wiedzę o tym, czy zachodzi potrzeba wszczęcia postępowania egzekucyjnego, i o tym, kto jest jego dłużnikiem. Regulacja ta powinna wyeliminować sytuacje, w których wierzyciele nie dokładają należytej staranności przy określeniu osoby dłużnika i doprowadzają w ten sposób do podjęcia czynności egzekucyjnych przeciwko osobom trzecim. Weryfikacja niecelowości wszczęcia postępowania egzekucyjnego odbywa się na chwilę złożenia wniosku, choćby okoliczności istniejące w tej chwili ujawniły się później. „Oczywista niecelowość” w rozumieniu art. 30 u.k.k. ma zatem charakter obiektywny, a jej stwierdzenie przez komornika na potrzeby wydania postanowienia o kosztach nie wymaga prowadzenia szczególnej analizy.

Sąd odwoławczy podkreślił również, że wierzyciele dysponują określonymi środkami prawnymi celem ustalenia, czy ich dłużnik żyje. Mogą oni bowiem zwrócić się do rządowej bazy PESEL celem uzyskania aktualnych danych dłużnika, w tym osobowych, adresowych, oraz ustalenia, czy osoba ta żyje.

”
 OPŁATY KOMORNICZE
 STANOWIĄ NALEŻNOŚCI
 O CHARAKTERZE PRZYMUSOWYM
 I PUBLICZNOPRAWNYM; SĄ
 RODZAJEM DANINY PUBLICZNEJ
 UISZCZANEJ Z TYTUŁU
 PROWADZENIA POSTĘPOWANIA
 EGZEKUCYJNEGO,
 A ZATEM Z TYTUŁU
 I W RAMACH REALIZACJI ZADAŃ
 PUBLICZNYCH PAŃSTWA.

Dane te wierzyciel otrzyma w ciągu miesiąca w sposób określony przez niego we wniosku.

Mając na uwadze powyższe, Sąd uznał skargę za niezasadną, zaś orzeczenie referendarza sądowego za prawidłowe.

Skarga na orzeczenie referendarza sądowego w zakresie oddalenia wniosku o miarkowanie wysokości opłaty egzekucyjnej również okazała się niezasadna. Instytucja miarkowania opłaty egzekucyjnej została uregulowana w art. 48 ustawy o kosztach komorniczych. Jak wynika z jego treści, dłużnik może złożyć wniosek o obniżenie opłaty egzekucyjnej za egzekucję świadczeń pieniężnych, jeżeli przemawiają za tym szczególne okoliczności odnoszące się do nakładu pracy komornika lub sytuacji majątkowej dłużnika oraz wysokości jego dochodów. W przypadku, o którym mowa w art. 29 albo art. 30, wniosek o obniżenie opłaty egzekucyjnej może złożyć wierzyciel. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, wnosi się w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia o pobraniu lub ustaleniu opłaty. Opłata obniżona nie może być niższa niż jedna trzecia opłaty należnej na podstawie ustawy i nie niższa niż 200 zł.

Rozpoznając wniosek o obniżenie opłaty stosunkowej sąd może, uwzględniając

w szczególności nakład pracy komornika lub sytuację majątkową wnioskodawcy oraz wysokość jego dochodów, obniżyć jej wysokość. Sąd oddali wniosek, jeśli uzna, że nie ma podstaw do obniżenia opłaty egzekucyjnej ustalonej przez komornika zgodnie z obowiązującymi przepisami. Podkreślenia wymaga, że z treści art. 48 u.k.k. wynika, iż sąd posiada uprawnienie do obniżenia wysokości opłaty egzekucyjnej, ale nie stanowi to jego obowiązku, nawet wówczas, gdy sytuacja majątkowa wnioskodawcy jest zła, a jego dochody niskie. Tym samym nie ma również takiego obowiązku w razie stwierdzenia niskiego nakładu pracy komornika sądowego. Analiza przepisu prowadzi do wniosku, że obniżenie wysokości opłaty egzekucyjnej powinno być uzasadnione okolicznościami opartymi na konkretnym postępowaniu egzekucyjnym oraz sytuacją, w jakiej znajdują się jego strony. Takimi okolicznościami, rozstrzyganymi przez sąd, są, jak wspomniano wcześniej, nakład pracy komornika lub sytuacja majątkowa wnioskodawcy oraz wysokość jego dochodów. Ponadto, choć obniżenie wysokości opłaty egzekucyjnej jest dla sądu możliwością, a nie obowiązkiem, nie znaczy to, że z możliwości tej może on korzystać w sposób dowolny.

Przepis art. 48 u.k.k. nie przewiduje żadnego mechanizmu zapewniającego jednolitość orzecznictwa sądowego. Odesłania do nakładu pracy, sytuacji majątkowej i dochodów strony wnioskującej o obniżenie wysokości opłaty egzekucyjnej są nazbyt ogólne. Przepis ten nie wymaga nawet ustalenia, że wnioskodawca nie może wnieść opłaty bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Znaczący należy, iż przesłanki wskazane w przepisie nie muszą – choć mogą – występować łącznie, lecz wystarczy wystąpienie tylko jednej z nich, aby sąd mógł obniżyć opłatę. Miarkując wysokość opłaty egzekucyjnej sąd może wziąć pod uwagę również inne okoliczności mające znaczenie w kontekście konkretnej sprawy. W ocenie sądu orzekającego w przedmiotowej

sprawie jako sądu odwoławczego, mającego na uwadze doświadczenie życiowe i praktykę orzeczniczą, oceniającego zasadność wniosku o obniżenie wysokości opłaty egzekucyjnej, oparcie się wyłącznie na przesłance nakładu pracy komornika sądowego lub wyłącznie na przesłance sytuacji materialnej strony postępowania egzekucyjnego może okazać się nazbyt arbitralne i spowodować zachwianie równowagi pomiędzy wyważeniem interesów fiskalnych komornika sądowego a interesem strony postępowania egzekucyjnego. Wniosek o obniżenie wysokości opłaty egzekucyjnej winien być oceniany z punktu widzenia całokształtu stanu faktycznego przedmiotowej sprawy.

W toku egzekucji komornik sądowy podejmował czynności egzekucyjne uzasadnione aktualnym stanem faktycznym postępowania egzekucyjnego oraz wnioskami składanymi w tym zakresie przez dysponenta postępowania egzekucyjnego, jakim niewątpliwie jest wierzyciel. Brak jest możliwości obciążania komornika sądowego za fakt niezweryfikowania przez wierzyciela, czy dłużnik wskazany w treści tytułu wykonawczego i we wniosku egzekucyjnym żyje w chwili jego złożenia. Co więcej, jak wynika z analizy stanu faktycznego sprawy, dłużnik zmarł na dwa miesiące przed dniem wystąpienia przez wierzyciela na drogę przymusowej egzekucji należnych mu od dłużnika kwot. Można więc przyjąć, że w/w okoliczność uniemożliwiła komornikowi sądowemu podejmowanie nie tylko dalszych czynności w ramach egzekucji, ale jakichkolwiek innych czynności egzekucyjnych w sprawie, i zobligowała go do wydania postanowienia w przedmiocie umorzenia postępowania egzekucyjnego. Przed jego wydaniem komornik sądowy podejmował jednak w sprawie czynnie i aktywnie działania. Należy w tym zakresie mieć na uwadze, że miernik nakładu pracy komornika sądowego nie jest pojęciem abstrakcyjnym, oderwanym od konkretnego postępowania egzekucyjnego i zaistniałego w nim stanu faktycznego, gdyż jedynie do

BRAK JEST MOŻLIWOŚCI
OBCIĄŻANIA KOMORNIKA
SĄDOWEGO ZA FAKT
NIEZWERYFIKOWANIA PRZEZ
WIERZYCIELA, CZY DŁUŻNIK
WSKAZANY W TREŚCI TYTUŁU
WYKONAWCZEGO I WE
WNIOSKU EGZEKUCYJNYM ŻYJE
W CHWILI JEGO ZŁOŻENIA.

niego może być on odnoszony. Komornik sądowy w toku przedmiotowej egzekucji dokonywał czynności bez nieuzasadnionej zwłoki. Wbrew więc temu, na co wskazywał pełnomocnik wierzyciela, ustalona opłata egzekucyjna nie jest rażąco wygórowana.

Z drugiej strony, jak wynika z analizy wniosku pełnomocnika wierzyciela o obniżenie wysokości opłaty egzekucyjnej, w jego treści nie powoływał się on na swoją sytuację materialną. Przesłanka ta więc nie została poddana bliższej analizie merytorycznej. Wskazać jednak krótko należy, że wierzyciel był reprezentowany w toku przedmiotowego postępowania egzekucyjnego przez pełnomocnika profesjonalnego, winien więc on mieć pełną świadomość treści istniejących przepisów prawa (w tym art. 30 ustawy o kosztach komorniczych obowiązującej od 1 stycznia 2019 r.) i skutków podejmowanych (lub zaniechanych) na podstawie tych przepisów działań egzekucyjnych.

Przypisy końcowe

- ¹ W pozwie powód powinien przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym postępowaniu.
- ² Por. wyrok SN z 21 września 2007 r., V CSK 141/07.

DOŁĄCZ DO SPOŁECZNOŚCI

CURRENDA DLA KANCELARII KOMORNICZYCH

A ZAWSZE BĘDZIESZ NA BIEŻĄCO

Okiem praktyka orzecznika

Niniejsze orzeczenie z omówieniem dotyczy kosztów postępowania w razie upadku tytułu wykonawczego w kontekście przepisu art. 30 ustawy o kosztach komorniczych.

Fot. www.freepik.com

**OPRAC. ANNA
GOŁĘBIOWSKA**
Referendarz sądowy

Sygn. akt I Co POSTANOWIENIE

Referendarz Sądowy w Sądzie Rejonowym w I Wydziale Cywilnym po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym sprawy egzekucyjnej wierzycielki BPB SA przeciwko dłużniczce EP na skutek skargi wierzycielki na czynność komornika sądowego przy SR – postanowienie z 2 marca 2021 r. o ustaleniu opłaty egzekucyjnej w sprawie Km 6/21 (sprostowane postanowieniem z 2 kwietnia 2021 r.)

1. uchyla pkt 2 postanowienia komornika sądowego przy SR z 2 marca 2021 r.,
2. zasądza od EP na rzecz BPB SA kwotę 170,00 zł (sto siedemdziesiąt zł) tytułem kosztów postępowania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 2 marca 2021 r. KS przy SR umorzył postępowanie egzekucyjne w sprawie Km 6/21 i rozstrzygnął o jego kosztach w ten sposób, że ustalił je na sumaryczną kwotę 10 897,85 zł (opłata egzekucyjna oraz wydatki) i wezwał wierzycielkę do uiszczenia opłaty egzekucyjnej w kwocie 10 863,00 zł. Uiszczona przez wierzycielkę zaliczka została odpowiednio rozliczona. W uzasadnieniu powyższego rozstrzygnięcia komornik powołał się na następujące okoliczności faktyczne i ich ocenę prawną. Otóż postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte w sprawie na podstawie wniosku wierzycielki i przedłożonego tytułu wykonawczego – prawomocnego nakazu zapłaty w sprawie VI Nc-e 123/20 zaopatrzonego w klauzulę wykonalności. Pismem z 1 marca 2021 r. pełnomocnik dłużniczki zawniósł o umorzenie postępowania, bowiem nakaz zapłaty, na podstawie którego wszczęto postępowanie, utracił moc. Okoliczność ta została właściwie zweryfikowana w systemie EPU. Ostatecznie zatem, na podstawie

przepisu art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c., komornik umorzył postępowanie i ustalił opłatę egzekucyjną na podstawie przepisu art. 30 ustawy o kosztach komorniczych, przyjmując, że postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte oczywiście niecelowo.

Na powyższe postanowienie skargę w zakresie ustalenia opłaty egzekucyjnej i wezwania do jej uiszczenia wniosła wierzycielka. Postanowieniu temu zarzucono naruszenie przepisu art. 30 ustawy o kosztach komorniczych poprzez przyjęcie, że przedmiotowe postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte oczywiście niecelowo.

Referendarz ustalił i zważył, co następuje.

Postępowanie egzekucyjne w sprawie Km 6/21 zostało wszczęte na skutek wniosku wierzycielki – BPB SA i na podstawie tytułu wykonawczego – prawomocnego nakazu zapłaty wydanego przez SR Lublin-Zachód w Lublinie

JAKO PRZYKŁADY
NIECELOWOŚCI PROWADZENIA
EGZEKUCJI PODAJE SIĘ BRAK
PODSTAW DO ZŁOŻENIA
WNIOSKU O JEJ WSZCZĘCIE
Z POWODU PRZEDŁOŻENIA
PRZEZ WIERZYCIELA TYTUŁU
WYKONAWCZEGO JUŻ
WCZEŚNIEJ SKONSUMOWANEGO,
TYTUŁU POZBAWIONEGO
WYKONALNOŚCI, ALBO
SKIEROWANIE EGZEKUCJI DO
INNEGO MAJĄTKU DŁUŻNIKA
W SYTUACJI, GDY POSIADAŁ
ZASTAW GWARANTUJĄCY
MU PEŁNE ZASPOKOJENIE.

zaopatrzonego w klauzulę wykonalności. Czwartego stycznia 2021 r. komornik zawiadomił dłużniczkę o wszczęciu egzekucji w sprawie i dokonał pierwszych czynności egzekucyjnych – zajęcia wierzytelności wobec SP z tytułu zwrotu i nadpłaty podatku, zajęcia rachunków bankowych, oraz wezwał dłużniczkę do złożenia wykazu majątku. Korespondencja do dłużniczki została doręczona na adres podany we wniosku egzekucyjnym i powróciła zwrócona po podwójnym awizowaniu.

Trzeciego lutego 2021 r. komornik otrzymał od dłużniczki wiadomość e-mail o treści następującej: „Ja tam już od dawna nie mieszkam, nie mam jak odebrać awiza, a tym samym nie wydadzą mi dokumentów na pocztę. Proszę wysłać dokumenty na adres: Mickiewicza 333. Dziękuję”. W tym samym dniu komornik doręczył raz jeszcze całość korespondencji kierowanej do dłużniczki na adres przez nią podany.

Pismem z 2 marca 2021 r. dłużniczka wniosła o umorzenie postępowania egzekucyjnego w sprawie Km 6/21, powołując się na utratę mocy nakazu zapłaty w sprawie VI Nc-e 123/20. Do wniosku przedłożono wydruk postanowienia referendarza sądowego w SR Lublin-Zachód w Lublinie o umorzeniu postępowania w sprawie w związku ze skutecznym wniesieniem sprzeciwu i utratą mocy nakazu zapłaty. W uzasadnieniu postanowienia referendarz wskazał, że pozwana EP uprawdopodobniła we wniesionym sprzeciwie, iż w dacie uznania za doręczoną jej przesyłki zawierającej nakaz zapłaty nie zamieszkiwała pod adresem, gdzie dokonywano doręczenia. Takie zaś doręczenie (przez podwójne awizo) nie może być traktowane jako skuteczne, nawet jeżeli przesyłka była awizowana pod adresem zameldowania adresata, o ile adresat pod adresem zameldowania nie zamieszkiwał. W konsekwencji referendarz rozpoznający tę sprawę uznał, że nakaz zapłaty nie został doręczony EP,

Fot. Fotolia

a zatem dla tej pozwanej nie rozpoczął się bieg terminu do wniesienia sprzeciwu.

Na podstawie akt sprawy VI Nc-e 123/20, wydruku KW TB1T/00012345/6, zaświadczenia systemu informatycznego sądów Pesel2-Sad oraz zaświadczenia CEIDG, referendarz ustalił dodatkowo następujące fakty w niniejszej sprawie. Otóż EP była uprawniona do spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego w [...], ul. Słowackiego 333, od 1 grudnia 2009 r. do 11 kwietnia 2019 r. Jedenastego kwietnia 2019 r. prawo to zostało sprzedane na rzecz osób trzecich. Od 12 stycznia 2010 r. do 1 lipca 2019 r. EP była zameldowana na pobyt stały pod tym adresem. Od 9 maja 2013 r. do nadal dłużniczka figuruje w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej jako aktywny przedsiębiorca z adresem stałego miejsca wykonywania tej działalności oraz adresem do doręczeń: [...], ul. Słowackiego

333. W związku ze sprzedażą prawa spółdzielczego oraz zmianą miejsca zamieszkania i zameldowania EP, adresy te i inne dane zawarte w Rejestrze nie uległy jednak zmianie. Z kolei 29 sierpnia 2019 r. (a zatem po dacie sprzedaży lokalu położonego w [...], przy ul. Słowackiego 333, oraz po dacie wymeldowania spod tego adresu) EP zawarła z BPB SA umowę o kredyt na rachunku bieżącym, przy czym wobec kredytobiorcy podała adres zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej: [...], ul. Słowackiego 333, zgodnie z danymi zawartymi w CEIDG.

Według przepisu art. 30 ustawy o kosztach komorniczych w razie oczywiście niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego [...] komornik wydaje postanowienie o pobraniu od wierzyciela opłaty stosunkowej w wysokości 10% egzekwowanego świadczenia. W literaturze przedmiotu podkreśla się w zasadzie jednoznacznie, że ocena, czy dana

egzekucja była celowa, czy też zbędna, zawsze będzie zależeć od okoliczności konkretnej sprawy. Należy zatem *in casu* odpowiedzieć na pytanie, czy przeprowadzenie egzekucji było konieczne (potrzebne) oraz przydatne do osiągnięcia podstawowego celu, jakiemu ona służy, tj. zaspokojeniu wierzyciela. Jako przykłady niecelowości prowadzenia egzekucji podaje się brak podstaw do złożenia wniosku o jej wszczęcie z powodu przedłożenia przez wierzyciela tytułu wykonawczego już wcześniej skonsumowanego, tytułu pozbawionego wykonalności, albo skierowanie egzekucji do innego majątku dłużnika w sytuacji, gdy posiadał zastaw gwarantujący mu pełne zaspokojenie¹. W innym ujęciu kładzie się nacisk na aspekt podmiotowy zagadnienia, uwypuklając potrzebę oceny należytego stopnia staranności zachowania wierzyciela. Postępowanie egzekucyjne jest zatem niecelowo wszczęte, gdy już w chwili złożenia wniosku egzekucyjnego czynności podejmowane przez komornika nie mogły doprowadzić do zrealizowania obowiązku objętego tytułem wykonawczym, a wierzyciel jeszcze przed podjęciem decyzji w tym przedmiocie mógł się o tym dowiedzieć i nie składać takiego wniosku². Podejście to jest o tyle trafne, że skoro niecelowość wszczęcia egzekucji prowadzi do obciążenia wierzyciela jej kosztami, to zazwyczaj wina wiąże się z negatywną oceną jego zachowania (najczęściej zaniechania). W związku z tym wierzyciel powinien zawsze dopełnić wszelkich starań, aby składany przez niego wniosek o wszczęcie egzekucji nie prowadził do niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Wskazana jest tu więc pewna należyta staranność po jego stronie. Ocena celowości wszczęcia postępowania egzekucyjnego w razie tzw. upadku tytułu wykonawczego po wszczęciu postępowania egzekucyjnego (np. utrata mocy nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym wskutek wniesienia sprzeciwu) dokonywana jest każ-

Fot. Fotolia

dorazowo w ramach okoliczności faktycznych zaistniałych w danej sprawie. W judykaturze wskazuje się, że samo stwierdzenie tzw. upadku tytułu wykonawczego nie przesądza o zaistnieniu przesłanki niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego. W tym nurcie wypowiedział się między innymi Sąd Najwyższy w uchwale z 8 marca 2013 r., w sprawie III CZP 109/12, w uzasadnieniu której podkreślił, że w takim przypadku okolicznościami istotnymi pozwalającymi ocenić celowość wszczęcia postępowania egzekucyjnego mogą być – oceniane *ad casum* – konkretne, rzeczywiste okoliczności, które doprowadziły do utraty mocy nakazu zapłaty. Jeżeli podstawą wszczęcia egzekucji był nakaz zapłaty, który utracił moc po wszczęciu egzekucji, dla oceny ewentualnej niecelowości wszczęcia postępowania egzekucyjnego istotne jest, czy wierzyciel wszczął egzekucję, nie wiedząc o przyczynach, które doprowadziły do późniejszej utraty mocy nakazu zapłaty, np. o obiektywnej przeszkodzie, która uniemożliwiła dłużnikowi (pozwanemu) złożenie w terminie sprzeciwu albo o wadliwości w doręczeniu nakazu zapłaty pozwanemu. Ocena celowości wszczęcia postępowania egzekucyjnego na podstawie tytułu wykonawczego opartego na nakazie zapłaty w postępowaniu upominawczym, który to nakaz traci moc wskutek wadliwego doręczenia i (późniejszego) zaskarżenia, jest uzależniona od wielu dodatkowych okoliczności występujących w konkretnym stanie

faktycznym. Jeżeli wierzyciel wiedział o tym, że nakaz został wadliwie doręczony, gdyż podany w pozwie adres pozwanego był nieprawidłowy albo podano adres zameldowania pozwanego, który tam nie mieszka (np. dłużnik wcześniej zawiadamiał go o zmianie adresu), to zachodzą podstawy do uznania, że wszczęcie postępowania egzekucyjnego jest niecelowe, a nawet oczywiście niecelowe. Tym bardziej nie jest celowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego na podstawie takiego tytułu w razie zamierzonego (przez wierzyciela) podania niewłaściwego adresu w pozwie, po to, aby nakaz został uznany za doręczony w trybie art. 139 § 1 k.p.c. i jak najszybciej się uprawomocnił. Tego typu nieakceptowane społecznie zachowanie wierzyciela, który wykorzystując swoją pozycję w postępowaniu egzekucyjnym, świadomie lub nieświadomie wskutek braku należytej staranności inicjuje oczywiście niecelowo czynności wszczynające postępowanie egzekucyjne, podlega sankcji w postaci obciążenia opłatą w wysokości przewidzianej przepisem art. 30 ustawy o kosztach komorniczych³. Nie jest już tak jednoznaczna ocena, czy w konkretnym przypadku wierzyciel (powód) na etapie wnoszenia pozwu mógł się z łatwością dowiedzieć o tym, jaki jest prawidłowy adres dłużnika (pозwanego). Może być ona uzależniona m.in. od tego, czy wierzyciel zna dłużnika i pozostaje z nim w kontakcie, czy dłużnik w umowie z wierzycielem zobowiązał się

”
OCENA CELOWOŚCI
WSZCZĘCIA POSTĘPOWANIA
EGZEKUCYJNEGO NA PODSTAWIE
TYTUŁU WYKONAWCZEGO
OPARTEGO NA NAKAZIE
ZAPŁATY W POSTĘPOWANIU
UPOMINAWCZYM, KTÓRY TO
NAKAZ TRACI MOC WSKUTEK
WADLIWEGO DORĘCZENIA
I (PÓŹNIEJSZEGO) ZASKARŻENIA,
JEST UZALEŻNIONA OD
WIELU DODATKOWYCH
OKOLICZNOŚCI WYSTĘPUJĄCYCH
W KONKRETNYM STANIE
FAKTYCZNYM.

zawiadamiać wierzyciela o każdej zmianie adresu i czy realizował ten obowiązek⁴. Przekładając powyższe na ustalony w sprawie niniejszej stan rzeczy referendarz przyjął, że przychyni, dla których nakaz zapłaty w sprawie VI Nc-e 123/20 został uchylony, nie zostały zawnione przez wierzycielkę. Jak bowiem wykazano, dłużniczka będąca przedsiębiorcą na dzień zawarcia umowy kredytowej podała wobec kredytującego banku dane adresowe już nieaktualne. W piśmie z 8 lutego 2021 r. (skierowanym do SR Lublin-Zachód w Lublinie) dłużniczka powołała się na fakt zamieszkiwania pod innym adresem aniżeli wskazany w pozwie, na co przedłożyła dowód w postaci zaświadczenia o aktualnym zameldowaniu oraz fakt powzięcia wiedzy o wydaniu nakazu zapłaty wyłącznie od komornika (który przecież kierował korespondencje na adres podany przez wierzyciela). Co zatem oczywiste, dłużniczka wiąże w niniejszej sprawie fakt zamieszkiwania pod określonym adresem z zameldowaniem w tym miejscu.

Fot. Fotolia

O KOSZTACH POSTĘPOWANIA
WYWOŁANEGO SKARGĄ NA
CZYNNOŚĆ KOMORNIKA
ROZSTRZYGNIĘTO NA PODSTAWIE
PRZEPISU ART. 98 K.P.C.
W ZW. Z ART. 13 § 2 K.P.C.

Dłużniczka musiała mieć wiedzę chociażby o próbie doręczenia jej korespondencji od komornika na adres przy ul. Słowackiego 333, w przeciwnym bowiem razie nie kierowałyby drogą mailową wniosku do tego organu o doręczanie jej pism na inny adres. Nie jest też prawdą informacja zawarta w omawianym piśmie, że nie może ona odebrać z poczty korespondencji kierowanej do niej na inny adres, ponieważ adres odbiorcy nie podlega weryfikacji podczas wydawania dokumentów przez pracownika PP, a tylko imiona i nazwisko adresata (dowód osobisty obecnie nie zawiera adresów meldunkowych). Co więcej, jako aktywny przedsiębiorca ma ona obowiązek złożenia wniosku o zmianę wpisu w CEIDG w terminie 7 dni od dnia zmiany danych, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z 6 marca 2018 r. o CEIDG i punkcie informacji przedsiębiorcy (w tym również adresu do doręczeń oraz – jeżeli przedsiębiorca takie miejsce posiada – adres stałego miejsca wykonywania działalności gospodarczej). Obowiązek ten wynika z przepisu art. 15 cytowanej ustawy o CEIDG. Zgodnie z przepisem art. 16 ust. 1 tej ustawy domniemywa się, że dane wpisane do CEIDG są prawdziwe. W tych zatem okolicznościach nie sposób zarzucić wierzycielce zaniechania przy weryfikacji danych koniecznych dla złożenia pozwu w sprawie VI Nc-e 123/20 (adres do doręczeń przedsiębiorcy), albowiem wadliwy adres został przez kredytobiorczynię podany już w umowie o kredyt, a na moment

złożenia pozwu adres ten figurował i nadal figuruje w CEIDG, co objęte jest domniemaniem prawdziwości. Referendarz nadmienia również, że zdarza się, iż dłużniczka lub jej małżonek odbierają korespondencję kierowaną do nich na adres [...] ul. Słowackiego 333 w sprawach wszczętych przed tut. sądem (*notorium* urzędowe). Przechodząc do generalistów referendarz stwierdza, że na moment złożenia wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego w sprawie Km 6/21 nie było podstaw do twierdzenia, że postępowanie to zostało wszczęte oczywiście niecelowo. Okoliczności faktyczne zastane w tej sprawie twierdzeniu temu przeczą. Mając powyższe na względzie referendarz orzekł jak w sentencji, na podstawie powołanych wyżej przepisów oraz przepisu art. 767 k.p.c. O kosztach postępowania wywołanego skargą na czynność komornika rozstrzygnięto na podstawie przepisu art. 98 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Przypisy końcowe

- ¹ Tak też: A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 253; W. Grajdura, *Koszty egzekucji w razie uchylecia, zmiany lub utraty mocy tytułu wykonawczego oraz niecelowego wszczęcia egzekucji*, PPE 2017, nr 3.
- ² Tak też: Z. Merchel, *Koszty komorniczego postępowania egzekucyjnego po zmianie dokonanej ustawą z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw*, PPE 2007, nr 6–8; W. Grajdura, *op. cit.*
- ³ Tak też: P. Feliga, *Aksjologiczne podstawy ochrony dłużnika przed oczywiście niecelowym wszczęciem postępowania egzekucyjnego w świetle art. 30 u.k.k. [w:] Aksjologia egzekucji sądowej. W poszukiwaniu optymalnego poziomu ochrony praw wierzyciela i dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym i upadłościowym* pod red. S. Cieślaka, Sopot, 2022, s. 240.
- ⁴ Tak też: M. Uliasz [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks etyki zawodowej komornika sądowego. Komentarz* pod red. M. Świeczkowskiej-Wójcikowskiej, J. Świeczkowskiego, Warszawa 2019, komentarz do przepisu art. 30.

Już w sklepie Currendy!

www.sklep.currenda.pl

Upadek zabezpieczenia w postępowaniu cywilnym

Mateusz Wiktor Golak

PRACTICA

 CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

Aksjologia egzekucji sądowej

W poszukiwaniu optymalnego
poziomu ochrony praw wierzyciela
i dłużnika w postępowaniu
egzekucyjnym i upadłościowym

redakcja naukowa
Sławomir Cieślak

 CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

„Informatyzacja postępowania egzekucyjnego”

Siedemnastego marca 2023 r. na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego miała miejsce konferencja naukowa „Informatyzacja postępowania egzekucyjnego – problemy praktyczne”.

**MATEUSZ
SZTANDUR**

Absolwent studiów
doktoranckich UG

Wydarzenie poprzedzone zostało wykładem otwartym dr. hab. Marcina Uliaszka, dotyczącym aktualnych problemów egzekucji sądowej.

Konferencja podzielona została na trzy panele. W każdym z nich udział brali przedstawiciele zarówno środowisk naukowych, jak i praktycy. Patronat merytoryczny nad wydarzeniem objęła Currenda Sp. z o.o., natomiast patronaty honorowe: Dziekan Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii UWr, Prezes Sądu Okręgowego we Wrocławiu, Dziekan Okręgowej Izby Radców Prawnych we Wrocławiu oraz Dziekan Okręgowej Rady Adwokackiej we Wrocławiu, a także Ośrodek Naukowo-Szkoleniowy przy Krajowej Radzie Komorniczej. Organizatorem przedsięwzięcia była Izba Komornicza we Wrocławiu oraz Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicz-

nej. Transmisja online umożliwiła udział blisko 1000 zalogowanym uczestnikom.

Wykład wprowadzający dotyczący informatyzacji postępowania egzekucyjnego wygłosiła dr hab. Kinga Flaga-Gieruszyńska prof. US. Prelegentka na wstępie swojego wystąpienia wskazała, że informatyzacja kancelarii komorniczych jest wynikiem postępującej informatyzacji postępowania egzekucyjnego, które z kolei zależne jest od informatyzacji postępowania rozpoznawczego. Główne cele, jakie stawia się obecnie procedurze, to:

Dr hab. Kinga Flaga-Gieruszyńska prof. US

Prof. dr hab. Andrzej Marciniak, dr hab. Izabella Gil prof. UW

przyspieszenie postępowania, podniesienie efektywności postępowania, zmniejszenie jego kosztów, zapewnienie jawności czynności komorników sądowych (co dodatkowo wpływa na bezpieczeństwo ich pracy), rozszerzenie przedmiotu egzekucji świadczeń pieniężnych (np. o egzekucję sądową z dóbr wirtualnych, kryptowalut). Zagrożenie wynikające z postępującej informatyzacji to przede wszystkim wykluczenie cyfrowe wierzycieli i dłużników (wciąż duży odsetek osób ma problemy z obsługą portali). Stąd też dostrzega się konieczność wprowadzania rozwiązań uwzględniających możliwości tej grupy osób. Nowe systemy to również duże nakłady na rozwój infrastruktury technicznej i organizacyjnej – tak w sądach powszechnych, jak i w kancelariach komorniczych. Kolejny problem to brak spójnej strategii rozwoju usług publicznych, w tym czynności organów wymiaru sprawiedliwości. Do dalszych zagrożeń zaliczyć należy brak ujednoczenia formatów tytułów egzekucyjnych, identyfikacji

elektronicznej i płatności elektronicznych na terytorium Unii Europejskiej. Ostatnim punktem tego obszaru było zagadnienie związane z robotyzacją pracy komorników w kontekście odpowiedzialności prawnej za czynności wykonywane automatycznie.

Jako możliwości wykorzystania narzędzi elektronicznych w postępowaniu egzekucyjnym prelegentka wskazała:

- system informatyczny pozwalający na intensyfikację interakcji pomiędzy komornikiem, stronami i pełnomocnikami stron oraz innymi uczestnikami postępowania;
- dopuszczanie wykonywania pośrednich czynności w toku postępowania drogą elektroniczną (np. składanie dokumentów, opinie biegłych);
- elektroniczne zajęcia ruchomości podlegających wpisowi do rejestrów publicznych;
- elektroniczne zajęcia nieruchomości – poprzez wpis do elektronicznej księgi wieczystej;

- różne modele elektronicznej sprzedaży ruchomości i nieruchomości, tzw. aukcje synchroniczne;
- zwiększenie dostępności i atrakcyjności sprzedaży w postępowaniu egzekucyjnym (np. wirtualne wizyty w sprzedawanej nieruchomości).

Dalsze usprawnienia można zapożyczać np. z belgijskiego modelu egzekucji, gdzie komornik przed wszczęciem właściwego postępowania egzekucyjnego doręcza dłużnikowi zaległą fakturę i oczekuje na jego reakcję. W tym modelu komornik występuje również jako mediator, który może podjąć próbę ustalenia z dłużnikiem planu spłaty. Według prof. Flagi-Gieruszyńskiej najbardziej realny i optymalny dla nas oraz możliwy do osiągnięcia jest model litewski. Na Litwie blisko 90% postępowań egzekucyjnych jest prowadzonych z zastosowaniem narzędzi informatycznych. Działa tam aktualnie 110 komorników, a wykorzystywany przez nich system informatyczny łączy 25 różnych elektronicznych

systemów i baz danych. Wysoce zaawansowana jest również robotyzacja czynności komorników (robot Antanas), który m.in. łączy się z systemem informatycznym w kancelariach, zbiera dane o sytuacji finansowej dłużnika, analizuje odpowiedzi otrzymane z baz danych, identyfikuje pracodawców i nabywców nieruchomości, sporządza dokumenty i przenosi je po wygenerowaniu przez komornika do systemu, monitoruje akta czy też wykonuje inne zdefiniowane przez użytkownika powtarzalne zadania.

PANEL I

(moderator: prof. dr hab.
Andrzej Marciniak)

**Temat I: Składanie pism i wniosków
w postępowaniu egzekucyjnym.
Doręczenia elektroniczne
w postępowaniu egzekucyjnym**

**Prelegent: dr hab. Marcin Uliasz,
SSR Lublin-Zachód w Lublinie**

**Dr hab. Marcin Uliasz,
SSR Lublin-Zachód w Lublinie**

Sędzia Uliasz wskazał, że postawą informatyzacji w zakresie wnoszenia pism procesowych przez strony, uczestników czy osoby trzecie jest zdanie drugie dodane do art. 760 k.p.c. Nie odnosi się to jednak do działań w drugą stronę, tj. pism wysyłanych przez komorników. Bez tej zmiany nie istniałby wybór wnoszenia pism, nie istniałaby fakultatywność.

W dalszej części wystąpienia poruszona została tematyka wnoszenia pism w postępowaniu egzekucyjnym omówiona na podstawie przepisów art. 879⁸ k.p.c., 893^{2a} k.p.c. czy 797 § 3 zd. 2 k.p.c. Ponadto prelegent odniósł się do kwestii oświadczenia o wyborze drogi elektronicznej na podstawie art. 125 § 2¹ k.p.c. i w tym zakresie przedstawione zostały cechy tej czynności, tzn. konkretność oświadczenia („w tej sprawie” – czyli nie ma zastosowania do wszystkich

postępowania składającego), odwołalność (może być cofnięta), indywidualność (jest wiążące tylko dla osoby, która oświadczenie złożyła).

Temat II: Regulacje prawne dotyczące komunikacji komornika z urzędem skarbowym

Prelegent: Przemysław Kubica, Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Lesku, członek KRK

Komornik podał, że komunikacja organu egzekucyjnego z urzędami skarbowymi oparta była na wysyłce poprzez platformę ePUAP. Był to obrót plikami. Obecnie jest to wymiana danych – przesyłanych do urzędu. Forma ta pozwala na automatyzację procesu. Od 1 grudnia 2022 r. liczba dokumentów przesłanych w nowej formie wyniosła blisko 2 mln. Za korzystną zmianę należy również uznać szybkość otrzymywania odpowiedzi. Dane (dotyczące płatników składek, funkcjonowania spółek itp.) mogą być udostępnione nawet po minucie od złożenia wniosku.

Komornik sądowy Michał Kinastowski

Prelegent wyjaśnił, że nowy system oparty został na ewidencji komorników prowadzonej przez Krajową Radę Komorniczą. Elektroniczny Urząd Skarbowy obsługuje wszystkie scenariusze zapytań – nie tylko w sprawach egzekucyjnych (np. przy spisie inwentarza). Komunikacja odbywa się poprzez standaryzowane formularze. Istnieje również przeszeń na dodatkowe zapytania.

Kolejna poruszona kwestia to zajęcia, które są ważne od momentu wpływu aż do odwołania. Stąd obowiązek uchylania zajęć po zakończeniu postępowania. Z pierwszych ocen wynika, że obecny system jest mniej czasochłonny i mniej pracochłonny. Komornik zaznaczył, że dopiero od 9 stycznia 2024 r. obowiązywać będzie wyłącznie komunikacja oparta na Elektronicznym Urzędzie Skarbowym. Do tego dnia pozostawiono dualizm. Warto również wspomnieć, że wcześniej dokumenty przesyłane za pośrednictwem ePUAP były drukowane, a następnie wprowadzane do systemu, co wydłużało obsługę tej procedury i generowało dodatkowe czynności. Nowy system umożliwi także wysyłkę ponagleń, co nie było wcześniej możliwe. Wprowadzone zmiany oceniane są bardzo pozytywnie zarówno przez samorząd komorniczy, jak i przez urzędy skarbowe.

Temat III: Elektroniczne tytuły egzekucyjne

Prelegenci: dr hab. Izabella Gil prof. UWr, Michał Kinastowski, Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu

Trzeci temat pierwszej części zaprezentowało dwoje prelegentów. Prof. Izabella Gil uwagę zwróciła przede wszystkim na specyfikę elektronicznego postępowania upominawczego, które pozostaje jedynym w pełni z informatyzowanym postępowaniem. W tym zakresie omówiono: etap złożenia pozwu

wraz z konsekwencjami spowodowanymi pominięciem platformy EPU, kwestie daty wniesienia pozwu oraz wymogi, jakie winien spełniać pozw.

W swojej prezentacji prof. Izabella Gil wskazała, że elektroniczne postępowanie upominawcze uważane jest za podtyp postępowania upominawczego ze względu na odesłanie przez k.p.c. do stosowania przepisów o postępowaniu upominawczym, choć z odstępstwami wynikającymi z wprowadzonej regulacji. Przepisy stosuje się wprost. Norma kolizyjna uregulowana została w art. 505²⁸ k.p.c. Określa zakres stosowania przepisów k.p.c.

Do specyficznych cech EPU, wskazanych w trakcie prezentacji, zaliczono:

- wyłączenie stosowania w EPU przepisów o postępowaniach odrębnych innych niż wymienione w art. 505²⁸ § 1 k.p.c.;
- wyłączenie możliwości dochodzenia roszczeń pieniężnych, które stały się wymagalne w okresie wcześniejszym niż 3 lata przed dniem wniesienia pozwu;
- wszczynanie przez wniesienie pozwu drogą elektroniczną przez portal www.e-sad.gov.pl z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego obsługującego elektroniczne postępowanie upominawcze;
- uniemożliwienie dołączenia do pozwu dokumentów (art. 505³² § 1 k.p.c.), a więc również i weksła stanowiącego podstawę do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym (art. 485 § 2 k.p.c.).

Temat kontynuował praktyk – KS Michał Kinastowski. Na potrzeby wystąpienia dokonał on podziału tytułów wykonawczych na pochodzące i niepochodzące z sądu. Uczestnikom zaprezentowano przykładowy tytuł wykonawczy wydany w EPU. Następnie skupiono się na kwestiach klauzuli wykonalności. Wszczęcie odbywa się na wniosek lub z urzędu. Nakazowi zapłaty wydanemu w elektronicznym postępowaniu upominawczym nadaje się klauzulę z urzędu niezwłocz-

ODNOŚNIE DO ADNOTACJI DOKONYWANEJ NA TYTULE WYGENEROWANYM Z PORTALU PRELEGENT WSKAZAŁ, ŻE KOMORNIK ZAMIESZCZA JĄ NA DOKUMENCIE WERYFIKACYJNYM I OPATRUJE WŁASNORĘCZNYM PODPISEM, PIECZĘCIĄ URZĘDOWĄ ORAZ DATĄ.

nie po jego uprawomocnieniu się. Postanowienie o nadaniu klauzuli tytułom, o których mowa z art. 777 §1 i 1¹ k.p.c., wydanym w postaci elektronicznej pozostawia się wyłącznie w systemie teleinformatycznym. Treść i formę wniosku egzekucyjnego w portalu EPU określa rozporządzenie. Wniosek w formie papierowej składany na podstawie tytułu wydanego w systemie EPU powinien czynić wymaganiami pisma procesowego. Komornik w trakcie prezentacji posłużył się obrazami stron z portalu EPU celem przedstawienia jego wyglądu – z uwzględnieniem strony głównej, widoku treści nakazu, widoku postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności, unikalnego kodu nadawanego każdemu tytułowi. Odnośnie do adnotacji dokonywanej na tytule wygenerowanym z portalu prelegent wskazał, że komornik zamieszcza ją na dokumencie weryfikacyjnym i opatruje własnoręcznym podpisem, pieczęcią urzędową oraz datą. W przypadku dokumentu weryfikacyjnego w postaci elektronicznej komornik dołącza do niego adnotację w postaci dokumentu elektronicznego oraz opatruje je łącznie kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Jeśli adnotację sporządza osoba upoważniona przez komornika lub jego zastępcę, osoba taka opatruje sporządzoną

przez siebie adnotację własnoręcznym podpisem, pieczęcią urzędową komornika oraz datą, a także wskazuje, że działa ona z upoważnienia komornika lub w jego zastępstwie.

PANEL II
(moderator: prof. dr hab.
Jacek Gołaczyński)

Temat I: Egzekucja
z rachunku bankowego

Prelegenci: dr Zbigniew Woźniak,
SSA we Wrocławiu, Konrad Buksa,
Komornik Sądowy przy Sądzie
Rejonowym w Środzie Śląskiej,
zastępca rzecznika dyscyplinarnego
przy Krajowej Radzie Komorniczej

Tematykę egzekucji z rachunku bankowego rozpoczął praktyk – KS Konrad Buksa, który przypomniał, że przed zajęciem w formie elektronicznej organy egzekucyjne wysyłały zajęcia w formie tradycyjnej. Wielokrotnie zdarzało się, że zanim zajęcie wpłynęło do banku, dłużnik zdążył wypłacić środki przed założeniem blokady. Nowelizacja zmieniła tę sytuację¹. Wprowadzony został obowiązek

Komornik sądowy Konrad Buksa

Prof. dr hab. Jacek Gołaczyński

elektronicznego wysyłania zajęcia. Obecnie zajęcie dokonywane jest tego samego dnia, a dłużnik dopiero po jego dokonaniu dowiaduje się o czynności. Taki mechanizm pozbawia dłużnika możliwości wypłaty środków z rachunku. Obsługą zajęć zajmuje się Krajowa Izba Rozliczeniowa. Przez zmianę art. 893⁴ k.p.c. zajęcia realizują również spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe. System OGNIVO działa na podstawie trzech modułów: reklamacji i zapytań, obsługi sądów i prokuratur oraz zapytań o rachunki dłużników. OGNIVO umożliwia przede wszystkim elektroniczną wymianę dokumentów. Forma elektroniczna znacznie zmniejszyła wydatki ponoszone w związku z obsługą zajęcia.

Komornik przytoczył dane dotyczące liczby dokonanych czynności z rachunku bankowego. W 2013 r. było to 6 032 884. Od roku 2017 liczba ta utrzymuje się na poziomie pomiędzy 9 a 10 mln. Odnośnie do zgłaszanych do Krajowej Rady Komorniczej wad dotyczących funkcjonowania systemu wymienia się niejasność formularza 5110 w przypadku przejścia sprawy po zbiegu czy brak specjalnego formularza na potrzeby przesyłania informacji do banku.

Wiceprezeska Currenda Sp. z o.o. Katarzyna Mazur, komornik sądowy Maciej Simbierowicz, prof. dr. hab. Jacek Gołaczyński, dr hab. Joanna Studzińska prof. ALK

Drugi prelegent dr Zbigniew Woźniak dodał, że uproszczenie procedury spowodowało wprowadzenie ograniczeń dotyczących przetrzymywania środków przed przekazaniem ich do wierzyciela. Przed 2016 r. komornik dokonywał zajęć w wybranych bankach na podstawie wniosku wierzyciela, nie mając wiedzy na temat zawartych przez dłużnika umów o prowadzenie rachunku. Obecnie

zajęcia trafiają do banków wytypowanych w wyniku zapytania wysłanego w systemie OGNIVO, a komunikacja między komornikiem a bankiem odbywa się wyłącznie za pośrednictwem systemu. Ponadto należy pamiętać, że wysyłanie pism to nie tylko zajęcia. Przez system wysyłane są również rozszerzenia zajęć, ograniczenia, uchylenia, zwolnienie udziału, wnioski o udzielenie dodatkowych informacji czy też żądania udzielenia informacji.

W dalszej części prezentacji dr Woźniak omówił tryb zajęcia, ustalenia i zwolnienia udziału. Na zakończenie prelegent pochylił się nad zagadnieniem trybu egzekucji z udziału, a w szczególności sposobu jego ustalenia. W tym celu wzywa się dłużnika do przedstawienia umowy, a wobec odmowy dokonania tej czynności można wystąpić do banku o treść tej części umowy. Na zakończenie wyrażony został postulat *de lege lata* i *de lege ferenda* w tym znaczeniu, że zajęcia powinny obejmować całą wierzytelność, jeśli nie jest możliwe ustalenie udziału, albo tę część wierzytelności, która powstała na skutek wpłat dokonanych na rachunek przez dłużnika.

dr Zbigniew Woźniak

Temat II: Elektroniczne akta komornicze

**Prelegenci: dr hab. Joanna Studzińska
prof. ALK, Maciej Simbierowicz, Komornik
Sądowy przy Sądzie Rejonowym
dla Warszawy-Woli w Warszawie,
Wiceprezes Krajowej Rady Komorniczej**

Drugie w tym panelu było wystąpienie prof. Joanny Studzińskiej. Prelegentka omówiła szczegółowo założenia i cechy elektronicznych akt komorniczych. Składają się na nie:

- kompletność (m.in. okładka, karta rozliczeniowa, wniosek, tytuł wykonawczy, dokumenty),
- możliwość przeglądania,
- numeracja stron akt,
- dokumenty podpisane podpisem kwalifikowanym,
- zabezpieczenie integralności,
- odrębna teczka elektroniczna dla akt sprawy,
- szyfrowany sposób prowadzenia,
- dopuszczalność udostępniania.

W zakresie jawności wewnętrznej oraz udostępniania wskazano przykład z orzecznictwa – postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Białymstoku z 19 czerwca 2019 r.², zgodnie z którym jeśli komornik jest podmiotem wnioskowanym o udostępnienie akt, to zakres tego udostępnienia może zostać oceniony wyłącznie w postępowaniu egzekucyjnym, tzn. odmowa, częściowa odmowa lub udostępnienie może być kwestionowane wyłącznie skargą na czynności komornika. Dotyczy to także tego zakresu zażądanych informacji, które komornik sądowy ocenia jako objęte tajemnicą komorniczą. Odmowa udostępnienia akt w tym zakresie również podlega skardze na czynności komornika i procedura ta nie może zostać pominięta i potraktowana alternatywnie w stosunku do trybu u.d.i.p.

Część praktyczną zagadnienia elektronicznych akt komorniczych przedstawił KS

Maciej Simbierowicz. W swoim wystąpieniu omówił m.in. cztery elementy będące założeniem informatyzacji systemu, tj.:

- akta elektroniczne z możliwością ich prowadzenia oraz digitalizacji tych papierowych,
- komunikacja ze stronami – albo poprzez portal dostępowy, albo przez portal sądów powszechnych,
- usługi sieciowe dla wierzycieli masowych – w zakresie pobierania danych,
- przesyłka hybrydowa – by nie pomijać podmiotów wykluczonych cyfrowo, pisma będą drukowane w centrach wydruku, a treść będzie można zweryfikować na portalu.

Aby umożliwić wejście w życie wymienionych założeń, potrzebny jest szereg działań. Przede wszystkim musi nastąpić dostosowanie przepisów. Następnie Krajowa Rada Komornicza określi harmonogram, ustali wymogi systemowe i rozpocznie prace w grupach roboczych. Kolejny etap to budowa tzw. data center, czyli miejsca do przechowywania i prowadzenia akt. Ostatni etap to uruchomienie usług: archiwizacji elektronicznej, udostępniania akt, komunikacji ze stronami, obsługi korespondencji hybrydowej,

Komornik sądowy Monika Janus, prof. dr hab. Jacek Gołaczyński, dr hab. Tomasz Kalisz, Kierownik Zakładu Prawa Karnego Wykonawczego WPAiE UW

W TEJ CZĘŚCI KONFERENCJI
GŁOS ZABRAŁA RÓWNIEŻ
KATARZYNA MAZUR –
WICEPREZESKA CURRENDA SP.
Z O.O., KTÓRA PRZEDSTAWIŁA
WIZJĘ PROWADZENIA AKT
W KANCELARII W POSTACI
ELEKTRONICZNEGO WYKAZU
FILTROWANEGO ZA POMOCĄ
RÓŻNYCH KRYTERIÓW.

usług dla podmiotów masowych. Komornik podał, że już w czerwcu br. będzie możliwe wytwarzanie przez komorników akt elektronicznych. Do końca października gotowe będzie data center. Przewiduje się, że wytworzenie całego systemu możliwe jest do 2025 r. W zakresie dostosowania przepisów konieczne będzie przede wszystkim uregulowanie opłaty na rzecz KRK. Ze wstępnych wyliczeń wynika, że będzie to kwota 15 zł od sprawy. Opłata ta ma być waloryzowana. Ma także warunkować wszczęcie egzekucji. Samorząd dążyć będzie również do zmiany ustawy o komornikach sądowych poprzez wskazanie, że to KRK tworzy system obsługujący postępowania. Konieczne będzie również wprowadzenie mechanizmu uprawniającego KRK do określenia sposobu przekazywania przez komorników opłaty z tego tytułu. Wreszcie ustawę Kodeks postępowania cywilnego będzie należało zmienić w ten sposób, by umożliwić wysyłanie przez komorników pism w ramach wysyłki hybrydowej – bez podpisu komornika.

W tej części konferencji głos zabrała również Katarzyna Mazur – Wiceprezesa Currenda Sp. z o.o., która przedstawiła wizję prowadzenia akt w kancelarii w postaci elek-

tronicznego wykazu filtrowanego za pomocą różnych kryteriów. Wejście do sprawy powodowałoby automatycznie wgląd do jej najważniejszych danych. Nie ustalono jeszcze, jaki rodzaj pliku będzie obsługiwany w tym systemie. Wiadomo jednak, że na potrzeby podglądu musi to być PDF z możliwością wydruku, a na potrzeby przesyłania – XML, gdzie wersja PDF jest jej pochodną. Do ustalenia pozostaje również kwestia połączenia danych gromadzonych w wersji papierowej z danymi w postaci elektronicznej.

PANEL III

(moderatorka: prof. Kinga
Flaga-Gieruszyńska, USz)

Temat I: Egzekucja z kryptowalut i innych wartości cyfrowych

Prelegenci: dr hab. Monika
Michalska-Marciniak prof. UŁ,
dr hab. Witold Srokosz prof. UW

Część wprowadzającą tematu omówił prof. Witold Srokosz. Prelegent podał, że nie doczekaliśmy się jeszcze definicji legalnej bitcoina – wirtualnej kryptowaluty. Z założenia miał on pełnić funkcję środka płatniczego. Tymczasem w praktyce pojęcie jest szeroko rozumiane. Sam proces dochodzenia do kryptowalut można nazwać dematerializacją pieniądza. Można to przedstawić za pomocą schematu: złoto – monety – banknot – pieniądź bezgotówkowy – pieniądź elektroniczny – pieniądź wirtualny – kryptowaluta.

Kryptowaluty nie mają emitenta, funkcjonują w systemach rozproszonych. Nie charakteryzują się posiadaniem odpowiednika znaku pieniężnego, co jest właściwe dla pieniądza gotówkowego.

Część właściwą, czyli egzekucję z kryptowalut i innych wartości cyfrowych, omówiła prof. Monika Michalska-Marciniak. Na wstępie prelegentka postawiła pytanie, czy w XXI

wieku jest możliwa egzekucja z wytworzonych wirtualnie praw, które w tym wirtualnym świecie funkcjonują. Kryptowaluty, z których najpopularniejsza to bitcon, są wypracowywane przez graczy. Obecnie funkcjonują już giełdy kryptowalut – jeszcze poza nadzorem państwa. Kryptowalutę można niewątpliwie określić jako zbywalne prawo majątkowe na dobrach niematerialnych. Widać w nich analogię do domeny internetowej. Właściwym trybem egzekucji dla tych praw będzie więc ta, która dotyczy innych praw majątkowych. Nie będzie to z kolei egzekucja z innych wierzytelności, bo nie przysługuje tu zapłata od trzeciodłużnika. W Polsce działa jedna giełda o nazwie BitClude, która wpisana została do Rejestru Instytucji Płatniczych prowadzonego przez Komisję Nadzoru Finansowego. Umożliwia to zwrócenie się z zapytaniem przez komornika do ściśle określonego podmiotu. Przepis, który reguluje zajęcie instrumentów finansowych, to art. 911⁸ k.p.c., jednak nie można się nim posługiwać przy egzekucji z kryptowalut. Właściwą podstawę stanowiąc będzie art. 910 k.p.c. (przede wszystkim art. 910 § 1 pkt 2, ponieważ jesteśmy w stanie wskazać podmiot, co oznacza, że zajęcie można wyśłać do podmiotu prowadzącego giełdę).

”
W POLSCE DZIAŁA JEDNA GIEŁDA
O NAZWIE BITCLUDE, KTÓRA
WPISANA ZOSTAŁA DO REJESTRU
INSTYTUCJI PŁATNICZYCH
PROWADZONEGO PRZEZ KOMISJĘ
NAZDZORU FINANSOWEGO.

Po skutecznym zajęciu kryptowaluty należy zwrócić uwagę na skutki, jakie niesie za sobą ta czynność, a w szczególności co się stanie, gdy dłużnik rozporządzi zajęтым pra-

wem. W przepisach dotyczących egzekucji z innych wierzytelności nie znajdziemy odpowiedzi. Poprzez art. 902 k.p.c. stosować będziemy odesłanie do egzekucji z wynagrodzenia, co oznacza, że zajęcie będzie miało ten skutek, iż rozporządzenia będą charakteryzować się nieważnością (lub jak określa część środowiska naukowego – bezskutecznością). W zakresie sposobów zaspokojenia z zajętego prawa wyróżnić możemy jedynie sprzedaż. Nie będzie ona podlegać ograniczeniom, dlatego właściwa będzie zarówno sprzedaż licytacyjna, jak i z wolnej ręki.

Obecnie można jednak przewidywać, że egzekucja z przedmiotowego prawa będzie miała charakter znikomy i marginalny – pomimo istnienia jednej tylko giełdy.

Temat II: Elektroniczna licytacja ruchomości

**Prelegent: prof. dr hab.
Jacek Gołaczyński**

W zakresie elektronicznych licytacji profesor Jacek Gołaczyński omówił najważniejsze zmiany, jakie wprowadziła ustawa z 26 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, dotyczące sprzedaży ruchomości. Przed nowelizacją, na podstawie art. 879² k.p.c. o trybie licytacji decydował wierzyciel, na wniosek którego nastąpiło pierwsze zajęcie ruchomości. Obecnie jeżeli zajęcie nastąpiło na zaspokojenie kilku wierzytelności, dochodzonych w różnych postępowaniach, sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej dokonuje się, gdy wniosek złoży którykolwiek z wierzycieli. Kolejna zmiana dotyczy art. 879⁵ § 2 k.p.c. w którym przewidziano, że przed przystąpieniem do licytacji licytant jest zobowiązany do podania w systemie teleinformatycznym danych niezbędnych do wydania postanowienia o przybiciu: numeru PESEL, numeru dokumentu stwierdzającego tożsamość i oświadczenia, czy pozostaje w związku

małżeńskim, a jeżeli tak, czy ruchomość zamierza nabyć do majątku wspólnego czy osobistego, oraz do wskazania, czy licytuje we własnym imieniu czy jako pełnomocnik innej osoby, a także innych danych, jeżeli potrzeba ich podania wynika z przepisów odrębnych ustaw. W przypadku gdy licytant bierze udział w przetargu jako pełnomocnik innej osoby, ma obowiązek poinformować o tym komornika najpóźniej 5 dni przed terminem licytacji. W nowym § 3 przedmiotowego przepisu przewidziano, że komornik może wezwać licytanta, nawet pod rygorem niedopuszczenia do udziału w przetargu, do uzupełnienia danych, o których mowa w § 2 lub do złożenia rękoi. Pełnomocnik innej osoby jest wezwany pod rygorem niedopuszczenia do licytacji, do przedłożenia w postaci elektronicznej kopii pełnomocnictwa w terminie 3 dni, nie później niż dzień przed terminem licytacji. Komornik dokonuje tego wezwania za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Natomiast licytant, który licytuje we własnym imieniu i nie ma obowiązku złożenia rękoi, może przystąpić do przetargu aż do momentu jego zakończenia. Ponadto komornik potwierdza fakt złożenia rękoi czy podania danych lub złożenia dokumentów niezwłocznie po ich otrzymaniu przez dopuszczenie do przetargu danego licytanta. Natomiast o odmowie zawiadamia się za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Kolejna zmiana objęła art. 879⁶ k.p.c. i stanowi, że jeżeli w ciągu 5 minut przed planowanym terminem zakończenia przetargu zgłoszono postąpienie, termin ten ulega odroczeniu o 5 minut, a w przypadku dalszych postąpień o kolejne 5 minut. W tym przepisie nastąpiła także zmiana § 3 i teraz komornik natychmiast po zakończeniu licytacji elektronicznej udziela przybicia osobie ofiarującej najwyższą cenę w chwili zakończenia licytacji. Dodano również § 4, który stanowi, że komornik wstrzymuje się z udzieleniem przybicia do czasu przedłożenia orygina-

łu pełnomocnictwa do udziału w przetargu. W takim przypadku komornik obwieszcza o tym fakcie w systemie teleinformatycznym niezwłocznie po zakończeniu licytacji, wzywając jednocześnie licytanta za pośrednictwem systemu do przedłożenia oryginału pełnomocnictwa w terminie 3 dni pod rygorem odmowy udzielenia przybicia. Prof. Gołaczyński odniósł się również do znowelizowanej treści art. 879⁷ k.p.c. dotyczącego skargi na udzielenie przybicia – w terminie 3 dni od obwieszczenia o udzieleniu przetargu w systemie. Skargę można złożyć także za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, o ile wierzyciel i dłużnik założyli wcześniej konto w systemie. W przypadku nieuwzględnienia skargi jest ona niezwłocznie przekazywana sądowi w ten sposób, że poświadcza się odpis skargi i przekazuje sądowi wraz z protokołem z przebiegu przetargu lub innymi dokumentami. Zmieniono również art. 879⁹ k.p.c. poprzez zmianę zdania 3. Obecnie za datę zapłaty ceny nabycia przyjmuje się dzień uznania rachunku bankowego komornika.

Temat III: Elektroniczna licytacja nieruchomości

Prelegent: Rafał Fronczek, Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Ostrowcu Świętokrzyskim

Ostatnia prelekcja części teoretycznej obejmowała zagadnienia e-licytacji nieruchomości, a przedstawił ją Honorowy Prezes Krajowej Rady Komorniczej – Rafał Fronczek. Prezes wspominał na wstępie, że środowisko od dawna zabiega o szeroką informatyzację. Dzięki determinacji członków samorządu jest wysoce prawdopodobne, że niedługo możliwe będzie wdrożenie całego systemu obsługującego postępowanie egzekucyjne w wersji elektronicznej. W zakresie e-licytacji nieruchomości dalszy rozwój zależy od współpracy komorników z wierzycielami.

Komornik sądowy Rafał Fronczek, Honorowy Prezes KRK, komornik sądowy Monika Janus, Przewodnicząca Rady Izby Komorniczej we Wrocławiu

Przetarg elektroniczny pozwala dotrzeć do szerszej rzeszy odbiorców, a także znacznie skrócić czas od czynności opisu i oszacowania do przeprowadzenia licytacji. Warto również wskazać powody, dla których dokonano zmian w zakresie e-licytacji nieruchomości. Okazało się bowiem, że znacznie łatwiejsze było przeprowadzenie licytacji nieruchomości w trybie elektronicznym niż przeprowadzenie licytacji nieruchomości w trybie uproszczonym. Ostatnia nowelizacja z 9 marca 2023 r. zawiera właśnie kilka usprawnień tego systemu. Dla przykładu – często ostatnie sekundy przesądzały o ostatecznej cenie. Niedługo jednak licytacja będzie przedłużana o pięć minut, jeżeli w godzinie wyznaczonej jako koniec przetargu wpłynie jeszcze jakaś oferta.

System informatyczny obsługujący licytację elektroniczną charakteryzuje się licznymi pozytywnymi aspektami. Zaczynają się od obwieszczeń, które są dostępne dla wszystkich zainteresowanych, albowiem zapoznanie z jego treścią nie wymaga uwierzytelnienia. Ponadto każdy komornik posiada konto w systemie teleinformatycznym obsługującym licytacje elektroniczne, do którego loguje się parametrami dostępowymi wykorzystywanymi w systemie KomornikID. I wreszcie – osoba zamierzająca wziąć udział w e-licytacji zobowiązana jest założyć konto w systemie teleinformatycznym. Użytkownik może korzystać wyłącznie z własnego konta i nie ma możliwości posiadania ich większej liczby.

W dalszej części prezentacji omówiona została procedura przeprowadzania e-licytacji

nieruchomości. Do sprzedaży niezbędny jest wniosek wierzyciela. Przepisy nie przewidują ograniczeń czasowych do jego złożenia, co oznacza, że wierzyciel może wnioskować o przeprowadzenie e-licytacji już w treści wniosku egzekucyjnego, aż do momentu wyznaczenia zarówno pierwszej, jak i drugiej licytacji. Sprzedaży w formie elektronicznej dokonuje się, jeżeli zażądał tego którykolwiek z wierzycieli i bez znaczenia pozostaje kolejność złożonych wniosków. Po złożeniu wniosku komornik w terminie tygodnia od jego otrzymania zawiadamia o tym fakcie dłużnika. Obwieszczenie o sprzedaży zamieszcza się na stronie internetowej KRK co najmniej dwa tygodnie przed terminem licytacji. Treść obwieszczenia określa art. 986⁴ § 4 k.p.c. Wraz z obwieszczeniem w systemie, komornik ma obowiązek udostępnić protokół opisu i szacowania nieruchomości (zapoznania z nim wymaga uwierzytelnienie). Na dzień przed rozpoczęciem przetargu udostępnia się dodatkowe informacje, o których mowa w art. 973 k.p.c. Również na dzień przed rozpoczęciem przetargu udostęp-

nia się pouczenia o treści art. 967, art. 969, art. 971, art. 976, art. 978 § 2, art. 981, art. 986⁷ § 5 oraz 986⁸ k.p.c.

WARSZTATY

Ostatnia część konferencji to warsztaty z zakresu oprogramowania używanego przez komorników. Pierwszy temat poprowadzili KS Monika Janus oraz KS Rafał Fronczek. Zaprezentowali funkcjonowanie elektronicznej licytacji od momentu wprowadzenia danych dotyczących nieruchomości do portalu. Drugi temat warsztatów obejmował obsługę platformy e-Urząd Skarbowy. Autorem prezentacji był KS Przemysław Kubica.

Zarówno tematyka obejmująca teoretyczne zagadnienia przygotowane przez moderatorów poszczególnych paneli, jak i warsztaty, spotkały się z dużym zainteresowaniem, o czym świadczyła liczba zalogowanych uczestników. Współorganizatorzy, patroni oraz prelegenci składali podziękowania Przewodniczącej Rady Izby Komorniczej we Wrocławiu Moniki Janus za duże zaangażowanie w przygotowanie tego przedsięwzięcia oraz jego wysoki poziom. Problematyka poruszona w trakcie konferencji miała szeroki zakres tematyczny, jednak skupiona była przede wszystkim na codziennych zagadnieniach, z którymi mają do czynienia organy egzekucyjne. Warto również zaznaczyć, że innowacyjny pomysł zorganizowania warsztatów z obsługi portalu licytacyjnego czy e-Urzędu Skarbowego niewątpliwie przyczyni się do lepszego poznania tych narzędzi, a przez to również do wyeliminowania nieprawidłowości, które pojawiały się podczas ich używania.

Warsztaty prowadzone przez KS Rafała Fronczka i KS Monikę Janus

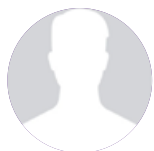
Przypisy końcowe

- ¹ Ustawa z 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny.
- ² II SA/Bk 863/17, Lex 2513947.

Dług, moralność, antysemityzm i trochę żartów

Dług rzecz święta. Takie stwierdzenie można często usłyszeć nie tylko od osób, dla których ważna jest tzw. moralność finansowa. Z badań wynika, że dla 94% Polaków oddawanie długów jest obowiązkiem etycznym¹. Postrzeganie dłużnika powinno więc być jasne, bo przecież powszechnie przyjmuje się, że długi trzeba spłacać. Jednak ani pozycja dłużnika, ani wierzyciela – jak postaram się wykazać – nie jest taka oczywista.

TOMASZ CHOJNACKI

Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Obornikach

Komornik w tym układzie, mocą art. 804 k.p.c., nie będąc uprawnionym do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym, postawiony został w roli Poncjusza Piłata (że znów nawiążę do religii).

Dokonując analizy pojęcia długu, dotrzemy ostatecznie do fundamentów koncepcji moralnych i etycznych. Przyjmując, że ich źródła należy szukać w filozofii starożytnej Grecji i w religii chrześcijańskiej, powołać się powinniśmy na nauczanie twórców nauki o moralności i ojców religii chrześcijańskiej.

I tak Sokrates, zgodnie ze swoją metodą majeutyczną – polegającą na zadawaniu pytań zamiast dawania odpowiedzi wprost – porusza oczywiście kwestię długów. Były one

zresztą w starożytnych Atenach wielkim problemem społecznym. W odpowiedzi na stwierdzenie, że sprawiedliwość składa się z dwóch elementów: mówienia prawdy i płacenia długów, zadaje pytanie: „A co, jeśli ktoś pożyczył ci swój miecz, w międzyczasie postradał zmysły, a potem prosi o zwrot, chcąc kogoś zabić?”². Na tak postawione pytanie rozmówca odpowiada, że chodzi mu bardziej o dawaanie ludziom tego, co im się należy (późniejsze *lustritia est constans et perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi* Ulpiana³); o odpłacanie dobrem za dobro i złem za złe. Sokrates pyta wówczas: „Czy twierdzimy zatem, że sprawiedliwość nie odgrywa żadnej roli przy zaliczaniu kogoś do grona naszych wrogów lub przyjaciół?”. A jeśli nie, to „czy ktoś, kto uznałby, że nie ma żadnych przyjaciół, a w związku z tym starałby się wszystkim zaszkodzić, byłby człowiekiem prawym i sprawiedliwym?”. Poza tym gdyby nawet istniał sposób pozwalający z całą pewnością stwierdzić, że ktoś jest człowiekiem z gruntu złym i zasługuje na krzywdę, to „czy krzywdząc go, nie czyni się go jeszcze gorszym?”. I „czy

sprawiając, że źli ludzie stają się jeszcze gorsi, postępujemy sprawiedliwie?”. Oraz „czy robimy tak sprawiając, że biedni ludzie stają się jeszcze biedniejsi?”. Na te idealistyczne pytania odpowiada sofista Trzymach, który przekonuje, że pojęcie „sprawiedliwości” jest tylko politycznym pretekstem służącym legitymizacji interesów silnych. Władcy są jak pasterze („Pan jest moim pasterzem...⁴); w wyobrazeniach ludu – wspaniałomyślni opiekunowie swoich stad. Jednak co pasterze ostatecznie robią z owcami? Zabijają je i jedzą albo sprzedają. W odpowiedzi Sokrates stwierdza, że Trzymach myli sztukę doglądania owiec ze sztuką zarabiania na nich. Celem sztuki lekarskiej jest poprawa zdrowia, czemu nie umniejsza fakt otrzymywania za to wynagrodzenia.

Jezus w przypowieści o nielitościwym dłużniku⁵ także porusza problem długu. „Dlatego podobne jest królestwo niebieskie do króla, który chciał się rozliczyć ze swymi sługami. Gdy zaczął się rozliczać, przyprowadzono mu jednego, który mu był winien dziesięć tysięcy talentów. Ponieważ nie miał z czego ich oddać, pan kazał sprzedać go ra-

zem z żoną, dziećmi i całym jego mieniem, aby tak dług odzyskać. Wtedy sługa upadł przed nim i prosił go: »Panie, miej cierpliwość nade mną, a wszystko ci oddam«. Pan ulitował się nad tym sługą, uwolnił go i dług mu darował. Lecz gdy sługa ów wyszedł, spotkał jednego ze współsług, który mu był winien sto denarów. Chwyił go i zaczął dusić, mówiąc: »Oddaj, coś winien!«. Jego współsługa upadł przed nim i prosił go: »Miej cierpliwość nade mną, a oddam tobie«. On jednak nie chciał, lecz poszedł i wtrącił go do więzienia, dopóki nie odda długu. Współsłudzy jego widząc, co się działo, bardzo się zasmucili. Poszli i opowiedzieli swemu panu wszystko, co zaszło. Wtedy pan jego wezwał go przed siebie i rzekł mu: »Sługo niegodziwy! Darowałem ci cały ten dług, ponieważ mnie prosiłeś. Czyż więc i ty nie powinieneś być ulitować się nad swoim współsługą, jak ja ulitowałem się nad tobą?«. I uniesiony gniewem pan jego kazał wydać go katom, dopóki mu całego długu nie odda.

Chrześcijanie w najbardziej chyba znanej modlitwie *Ojciec nasz*, proszą Boga „I odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom”. Rzecz w tym, że jest to tłumaczenie z aramejskiego gdzie słowo *hoyween* oznacza dług. Tak samo w kolejnym języku – greckim, na który przetłumaczono tę modlitwę – *opheilēma*. W gruncie rzeczy więc modlitwa ta powinna brzmieć: „I odpuść nam nasze długi, jako i my odpuszczamy naszym dłużnikom”. O tym, jak głęboko problem długu zakorzeniony jest w religii i grzechu, świadczy też fakt, że Jezus zwany jest odkupicielem. Pierwszym chrześcijanom całkiem naturalne wydawało się, że zbawczy wymiar śmierci Jezusa można wyrazić słowem „odkupienie”.

Jeszcze gorzej wygląda pozycja wierzyciela, którego zawodowym zajęciem jest pożyczanie na procent, czyli mówiąc językiem średniowiecza: lichwiarza. Jak sądzę żaden inny zawód (może poza komornikiem...) nie

Śmierć Sokratesa, Jacques Louis David, 1787 r., olej na płótnie

cieszy się równie złą sławą. Wspomnijmy choćby starą lichwiarkę ze *Zbrodni i kary* Dostojewskiego. Pożyczanie na procent jest surowo zakazane w Starym Testamencie, a wzmianki na ten temat znaleźć można w *Księdze Wyjścia*⁶, *Księdze Kapłańskiej*⁷, *Księdze Powtórzonego Prawa*⁸. Wersety takie jak: „Nie bierz od niego odsetek ani lichwy, aby Twój brat mógł żyć obok ciebie”⁹ czy „[...] Pobierasz odsetki i lichwę, gwałtem ograbiasz swego bliźniego, ale o Mnie zapominasz [...]”¹⁰ jasno wyrażają boskie stanowisko w tej sprawie. Święty Tomasz z Akwinu w *Summie Teologicznej* wprost stwierdza, że wszelka interesowna pożyczka, mająca na celu zysk, jest lichwą, a więc grzechem, w dodatku śmiertelnym. I to nie tylko wierzyciela, ale też dłużnika. W podobnym duchu wypowiada się papież Gracjan w XII wieku,

św. Hieronim czy św. Ambroży. Drugi Sobór Laterański (1139 r.) odmawiał niezaślubającym za grzechy lichwiarzom pochówku w poświęconej ziemi i pozbawiał ich świętych sakramentów. Jeszcze w 1745 r. dawne ograniczenia potwierdził papież Benedykt XIV. Podobne podejście cechowało protestantów. Zdaniem Marcina Lutra „każdy lichwiarz wart jest szubienicy”.

Jednak pieniądź, z jego funkcją płatniczą, był niezbędny w rozwijającej się gospodarce. Wiąże się to nieodzownie z kredytem, zabezpieczeniem, długiem i odsetkami. Wątpliwości moralne jednak pozostały. Człowiek udzielający pożyczek na procent mógł uniknąć moralnego piętna, stosując jeden z dwóch sposobów. Po pierwsze przekonując, że bycie dłużnikiem jest gorsze niż bycie kredytodawcą oraz że dłużnik niewypłacalny

zasługuje na potępienie. I po drugie – przerywając zobowiązanie na osobę trzecią. W pewnym sensie podobną taktykę stosują obecnie banki „sprzedając” wiarytelności funduszom specjalizującym się w egzekwowaniu długów. W średniowiecznej Europie, w tym w Polsce, feudalowie zatrudniali w tym celu Żydów. Mieszczanin Jost Ludwik Decjusz w XVI stuleciu narzekał, że „magnaci popierają w finansach samych Żydów”. Zostali oni bankierami z powodu chrześcijańskiego potępienia procentu i zakazu wykonywania przez Żydów tzw. „godnych zawodów”. Bankier, jeśli chodzi o prestiż, sytuował się między prostytutkami a aktorkami. Uregulowania dotyczące możliwości podejmowania pracy przez Żydów w praktyce pozbawiały ich jednak innych źródeł utrzymania niż lichwa. Było to oczywiście przyczyną antysemityzmu.

Słownik Samuela Lindego podawał synonimy słowa „Żyd”: lichwiarz, chciwiec, skąpiec, kutwa, sknera, liczykrupa oraz zdzierca. Ponadto, jak powszechnie głoszono z ambon, to Żydzi zabili odkupiciela, który – wiadomo – urodził się gdzieś w stajence między Poronimem a Kościeliskiem, otoczony grupą przyjaznych juhasów.

Zakaz pożyczania na procent, jak wykazałem, znajduje się też w Starym Testamencie. W związku z tym powstał problem, jak wzorowy Żyd mógł zostać bankierem? Rozwiązano to w sposób prosty: zakaz odsetek traktowany był jako dotyczący jedynie narodu wybranego. To z kolei wbiło dodatkowy klin niechęci (która ostatecznie zmieniła się w nienawiść) między wyznawców obu religii.

Ten moralny galimatias związany z długiem wciąż pozostaje nierozwiązany. Kłopot

w tym, że znalezienie odpowiedzi na liczne pytania Sokratesa czy zrozumienie przypowieści Jezusa w skomplikowanym współczesnym świecie, gdzie ludzkie motywacje nigdy nie są do końca jasne, nie jest proste. A przełożenie tych odpowiedzi na obecnie panujące stosunki w triadzie wierzyciel – komornik – dłużnik jeszcze trudniejsze. Być może humor żydowski (obrazujący w mojej opinii, wciąż aktualne, ludzkie „strategie” radzenia sobie z problemami długu), zebrany w 1962 r. przez ocalałego z Holocaustu Horacego Safrina w tomiku *Przy szabasowych świecach* ułatwi to zadanie. A jeśli nawet nie, to i tak warto się z nim zapoznać.

Przypomnę tylko na koniec, że 27 stycznia obchodzony był Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holocaustu. W wyniku Holocaustu Polska straciła wielką i ważną część swojej kultury tworzonej przez polskich Żydów. Horacy Safrin (ur. 1899 r., zm. 1980 r.) – polski poeta, satyryk, dramaturg i tłumacz literatury żydowskiej na język polski oraz polskiej na jidysz stworzył zbiór dowcipów żydowskich, który określił jako „żywe źródło humoru żydowskiego, które, podobnie jak serce ludzkie, przestało bić na zawsze”.

Wybrałem żarty, które kojarzą mi się, czasem w dość swobodny sposób, z ogólnie pojętą tematyką długu.

Szef firmy wzywa do siebie agenta:

– Nasz klient Jekes zwariował. Jego zadłużenie w naszym przedsiębiorstwie wynosi dwa tysiące złotych. Jedź pan natychmiast do Rzeszowa. Może da się jeszcze coś uratować!

Agent wyjeżdża i już nazajutrz wieczorem zjawia się w biurze szefa.

– No i co?

– Faktycznie zwariował.

– A zapłacił dług?

– Aż tak bardzo to on jeszcze nie zwariował.

Rozmowa dwóch wspólników:

– Wiesz, Gerszon, co przeczytałem w dzisiejszej gazecie? Statystyka ustaliła, że corocznie ginie na świecie prawie pięć tysięcy ludzi, którzy się już nie odnajdują.

– Aj, Reuben! – wzdycha wspólnik. – Jaki to pech, że wśród nich nie ma naszych wierzycieli.

Fabrykant Leo Rozenblum wysłał ostry monit do dłużnika w Krakowie. Tekst listu brzmi następująco:

„Kto przyrzekł zapłacić do końca miesiąca? Pan! Kto nie dotrzymał słowa? Pan! Kto jest łajdakiem?

Leo Rozenblum”.

Kupiec krakowski w przededniu rozprawy sądowej zmuszony był wyjechać do Krakowa. Prosi więc mecenasa o telegraficzną wiadomość o przebiegu procesu.

Po rozprawie adwokat nadaje depezę: „Sprawiedliwość zwyciężyła!”.

W dwie godziny potem otrzymuje odpowiedź: „Natychmiast wnieś pan apelację!”.

Właściciel sklepu wysłał subiekta do odbiorcy, który od dłuższego czasu zalegał z zapłatą dwustu złotych.

– Ale podaj mi pan nazwisko i adres.

– W księgach zapisano: Goldblat, ulica Wschodnia dwadzieścia dziewięć.

Subiekt wraca po godzinie i relacjonuje:

– Byłem tam osobiście, ale pod tym numerem mieszka aż trzech Goldblatów i żaden z nich nie przyznaje się do jakiegoś długu. A jeden z nich to mnie nawet wyrzucił za drzwi.

Szef:

– Idź pan szybko do niego. To na pewno nasz dłużnik!

Jacy dziwni są ludzie! – skarżył się pewien kramarz za Stanisławowa. – Gdy kupię blankiet wekslowy i zapłacę za niego, dajmy na to, trzy złote – to mogę go zawsze odsprzedać za dwa złote dziewięćdziesiąt groszy. Ale gdy go podpiszę, nikt nie chce za to dać nawet złamanego szeląga...

Auto przedstawiciela pewnej firmy zepsuło się na uliczkę. Kierowca i pasażer w jednej osobie nie potrafił naprawić uszkodzenia. Zwraca się do różnych majstrów. Manipulują, męczą się... Wóz jak stał, tak stoi.

Wreszcie zjawia się Żyd blacharz. Podnosi maskę, uderza gdzieś młotkiem i motor zaczyna grać!

– Ile się należy?

– Dwadzieścia złotych...

Przedstawicielowi firmy cena wydaje się zbyt wygórowana, każe więc majstrowi wystawić szczegółowy rachunek.

Blacharz kaligrafuje:

„Stuknąłem młotkiem – 1 złoty.

Wiedziałem, gdzie – 19 złotych.

Razem – 20 złotych”.

– Izidor, może masz przy sobie sto złotych?

– Nie mam ani złamanego szeląga.

– No, a w domu?

– Dziękuję. W domu wszyscy zdrowi!

Rozmowa między kupcami:

– Pożycz mi pięćset złotych.

– Pięćset złotych! Tyle pieniędzy! Takiej sumy nie pożyczylbym nawet rodzonemu bratu.

– Nu, ty pewnie lepiej znasz swoją rodzinę niż ja...

Dawid Bruch stracił prawie cały majątek na spekulacjach giełdowych. Obecnie handluje lodami. Jako punkt sprzedaży obrał bramę naprzeciwko banku handlowego.

– Jak ci się powodzi? – pyta go któryś z dawnych przyjaciół.

- Jak mi się powodzi? Doskonale!
- To pożycz pięć rubli.
- Chętnie, chętnie, ale nie mogę... Mam, widzisz, specjalną umowę z bankiem handlowym: ja nie udzielam pożyczek, a on nie sprzedaje lodów.

W urzędzie skarbowym.

Kupiec Gedeon Berger prosi o obniżkę podatku dochodowego.

- Ależ posiada pan w rynku duży sklep z konfekcją! – zauważa inspektor, przeczytawszy odwołanie petenta.
- Co z tego, panie radco? Przecież ja do sklepu efektywnie dokładam...
- Więc z czego pan żyje?
- Z czego? W sobotę i w niedzielę sklep jest zamknięty, wtedy nie dokładam i z tego żyję...

Hurtownik galanterijny Lejzor przychodzi do adwokata, który podjął się jego obrony w sprawie o umyślne bankructwo.

- Proszę mi opowiedzieć dokładnie – mówi obrońca – jak do tego doszło. Muszę wiedzieć całą prawdę.
- Nu, dlaczego ja miałbym kłamać? – odpowiada Lejzor. – Kłamać to rzecz pana mecenas.

Żyd galicyjski Sucher Bursztin był kupcem na wielką skalę. Handlował folwarkami, lasami, młynami, skupował zboże na pniu, zawierał kontrakty na dostawy podkładów kolejowych.

Pewnego dnia zelektryzowała cały handlowy światek nieprawdopodobna wprost wiadomość: Sucher Bursztin zawarł transakcję z rządem austriackim i zainkasował pół miliona guldenów!

Mieszkanie kupca było obleżone przez maklerów i pośredników. Oferują nowemu krezusowi majątki ziemskie, fabryki, kamienice.

- Żydzi! – Sucher opędza się od natrętów. – Wy mnie zostawcie w spokoju. Ja nic nie kupuję!
- No to co pan zrobisz z pieniędzmi?
- Spłacę weksle.
- A reszta?
- Resztę sprolonguję...

Lichwiarz Pines poucza swego syna:

- Powiedz no, Icuniu, co byś zrobił znalazłszy na ulicy dziesięć złotych?
- Schowałbym do kieszeni.
- Nie, tak się nie postępuje, synu! Jeśli znajdziesz dziesięć złotych, to zaniesiesz je na policję. Tam ciebie pochwalą, dadzą jednego złotego jako znaleźne i powiedzą: „Icek Pines to porządny człowiek”.
- Dobrze, tate.

- A powiedz mi, synu, co byś ty zrobił znalazłszy dziesięć tysięcy dolarów?
- Zaniósłbym je na policję, tam by mnie pochwalili, dali tysiąc dolarów jako znaleź-
ne...
- Nigdy w świecie – przerywa mu ojciec – Jeśli znajdziesz taką sumę pieniędzy,
schowaj je do kieszeni!
- Tate – protestuje syn – to oni przecież nie powiedzą: „Icek Pines to porządny
człowiek”.
- Oj, głupi! Jak masz w kieszeni dziesięć tysięcy dolarów, to ty potrzebujesz być
porządnym człowiekiem?...

Hurtownik Jechiel oskarżony jest o sfalszowanie weksla.

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, po przemówieniu prokuratora
i obrońcy, sędzia udziela oskarżonemu ostatniego słowa.

Jechiel wstaje i uroczyście oświadcza:

- Wysoki Sądzie! Biorę Boga na świadka, że jestem niewinny...
- Za późno! – przerywa sędzia. – Lista świadków zamknięta.

kvkirilov

Przy pisaniu artykułu korzystałem z książki *Dług. Pierwsze pięć tysięcy lat*¹ oraz artykułu *Przekłeta lichwa. Długa historia pożyczek na procent*².

Przypisy końcowe

- ¹ Zob. np. A. Lewicka-Strzelecka, raport „Moralność finansowa Polaków 2022” [online]: https://zpf.pl/pliki/raporty/moralnosc_finansowa_polakow_2022.pdf [dostęp: 6 marca 2023 r.].
- ² Wszystkie cytaty z Sokratesa pochodzą z *Państwa Platona* [online]: <https://wolnelektury.pl/media/book/pdf/platon-panstwo.pdf> [dostęp: 9 marca 2023 r.].
- ³ Sprawiedliwość jest określoną stałą wolą rozdzielania każdemu tego, co mu się należy.
- ⁴ Stary Testament, Ps 23:1.
- ⁵ Nowy Testament, Mt 18:23–34.
- ⁶ Stary Testament, Wj 22:25.
- ⁷ Stary Testament, Kpł 23:35–37.
- ⁸ Stary Testament, Pwt 23:19–25.
- ⁹ Stary Testament, III Mojż 25:36.
- ¹⁰ Stary Testament, Eze 22:11.
- ¹¹ D. Graeber, *Dług. Pierwsze pięć tysięcy lat*, przeł. B. Kuźniarz, Warszawa 2018.
- ¹² D. Łukasiewicz, *Przekłeta lichwa. Długa historia pożyczek na procent*, „Polityka” 20 grudnia 2008 r. [online]: <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/klassykipolityki/1881372,1,przeklata-lichwa-dluga-historia-pozyczek-na-procent.read> [dostęp: 8 marca 2023 r.].

Czy koszty doręczeń elektronicznych są wydatkiem komornika?

W PPE 3/2023 z pytaniem tym zmierzy się
dr hab. sędzia Marcin Uliasz

Czytaj w Czytelni Currendy
już 31 marca 2023 r.

WWW.CZYTELNIACURRENDA.PL

NOWA
CURRENDA
NOWA
CURRENDA
NOWA
CURRENDA

NOWA CURRENDA

CURRENDA SP. Z O.O.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot
tel : +48 608 587 257
e-mail: nowa.currenda@currenda.pl
www.sklep.currenda.pl, www.czytelnia.currenda.pl

NO